

הישיבה העשרים-ושבע של הכנסת השתים-עשרה

יום רביעי, י"ט בשבט התשמ"ט (25 בינואר 1989)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:02

א. הצעה לסדר

בשכר שער קיפד את חייו חבר מושב אביאל. ביבנאל נפטרו שני חקלאים מהתקפי-לב עקב המשבר. באביבים לקו למעלה מ-25 ילדים ביהומים עקב חוסר מים.

אני פונה, באמצעותך, אל שר החקלאות ואל שר האוצר, שיתבעו מהבנקים פסק-זמן לקיום הבירורים המתקיימים על תנאים חדשים להסדרי חובות המושבים, ושיימנעו מהכבדה ומעימותים נוספים עם המתיישבים עד אז, וכן שתאפשר אספקת מים סדירה לאביבים עד להסדר החוב.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחברת הכנסת עדנה סולודר.

אני אפנה את תשומת הלב של נשיאות הכנסת לעניין זה עוד היום. אני ממליץ שתנקטו גם את הצעדים התקנונים המקובלים לגבי הצעות דחפות לסדר-היום לקראת יום שני הקרוב, בתקווה שכל הצעדים האלה יסייעו למי שאתם מתכוונים לסייע להם.

ב. שאילתות בעל-פה

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אלה תנאים — — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רן כהן, סליחה. יש פרוצדורה אחרת לשאלה נוספות.

שר המשטרה ח' בר-לב:

על השאלה השנייה — התשובה חיובית. ההרתעה היא בעצם שלילת חירותו של האדם הכלוא. תנאי המאסר הקשים הם תוצאה של משאבים מוגבלים ולא של כוונה להוסיף הרחעה. ההרתעה היא בשלילת החופש עצמה.

על השאלה השלישית — התשובה שלילית.

שבח וייס (המערך):

תודה רבה. חבר הכנסת זאבי, אם יש לך שאלה נוספת, בבקשה. אחריו — רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת צירלי ביטון.

רחבעם זאבי (מולדת):

במסגרת מגבלת הזמן של שתי דקות, אביא קטעים מתוך מכתבו של איש מילואים ששירת בדצמבר 1988 ובינואר 1989 בכלא המרכזי ביהודה ובשומרון: "בכלא זה מחבלים שידיהם מגוללות ברם. הופתעתי מהתנאים הטובים של אותם אסירים בכלא. דוגמאות: טלוויזיה בכל חדר, טרניסטור לכל אסיר, חלוקת עיתונים ערביים מדי יום, מים חמים בכל שעות היום, אוכל בשפע מעבר לכמות האוכל שמקבל סוהר בבית-הכלא, ביקורי קרוב-משפחה כל שבועיים, חדרים מרווחים — שניים בחדר או 16 בחדר גדול — טיול של שעות בכל יום, הכולל משחקי כדור, נשיאת נאומים, ביגוד חדש, כולל מעל-ידובון

היו"ר ש' וייס:

בוקר טוב, חברי הכנסת. אני פותח כזה את ישיבת הכנסת היום, יום רביעי, י"ט בשבט התשמ"ט, 25 בינואר 1989.

ברשותכם, אנו פותחים היום בהצעה לסדר. רשות הדיבור לחברת הכנסת עדנה סולודר, בבקשה.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, אני מבקשת להעלות על שולחן הכנסת, כהצעה לסדר, את עניין החובות הכבדים הרובצים על ההתיישבות.

עניין החובות הכבדים הרובצים על ההתיישבות אינו יורד מסדר-יומה של הכנסת. הבוקר התבשרנו בחדשות על איום בנק לאומי לישראל לעקל את רכוש תושבי המושבה הוותיקה יבנאל, ועל הפסקת לימודים כמושב אביבים עקב הפסקות באספקת מים, כתוצאה מאי-תשלום חוב ל"מקורות".

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הראשון בסדר-היום: שאילתות בעל-פה. שר המשטרה ישיב על שאילתא בעל-פה מס' 52 מאת חבר הכנסת רחבעם זאבי, בנושא: התנאים בבתי-הכלא למחבלים. בבקשה. חבר הכנסת רחבעם זאבי.

52. התנאים בבתי-הכלא למחבלים

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני שר המשטרה, הובא לידיעתי כי בכלא המרכזי ביהודה ובשומרון, שבו כלואים מחבלים שביצעו עבירות חמורות ביותר, יש תנאים "דה-לוקס", אשר אינם דומים לתנאי הכלא בישראל.

ברצוני לשאול:

1. האם זה נכון?

2. אם כן — האם אלה הם תנאים שירתעו את המתגייסים לארגוני הטרור ולמעשי טרור?

3. האם נשקל שינוי ערכים בתחום הזה?

היו"ר ש' וייס:

אדוני שר המשטרה, בבקשה תשובתך.

שר המשטרה ח' בר-לב:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, על השאלה הראשונה — התשובה שלילית. בכלא זה, כמו בשאר בתי-הסוהר הביטחוניים, כלואים כ-20 אסירים בתא אחד במשך 22 שעות רצופות ביממה. רק שעותיים כיממה נמצאים הם בחצר טיולים, שהצפיפות בה די גדולה. אינני סבור שלתנאים מעין אלה אפשר לקרוא "תנאי מאסר דה-לוקס".

שמותרת להם צפייה בטלוויזיה, אם הם עצמם מממנים אותה, והיא מכוונת רק לתחנות ישראל. אין חימום בחורף. אין מיוג אוויר בקיץ. האמינו לי שאלה הם תנאי מאסר קשים. הם לא באים להרתיע. ההרעה היא שביח-משפט בישראל קובע עונש מאסר של כך וכך שנים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רן כהן, אתה כבר חבר כנסת מנוסה, ואתה מכיר את הנוהג בשאלות בעל-פה. אני מבקש לענות רק לאלה ששאלו ברשות.

שר המשטרה ח' בר-לב:

לשאלה של חבר הכנסת ביטון: אני לא יודע מי הם החברים של מי.

לחבר הכנסת וירשובסקי: הכתבה שדנה באסירים מיוחדים התייחסה למה שהתרחש לפני שנים מספר. אז זה היה נכון, היום זה לא קיים עוד.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברי הכנסת, לא נוכל ברגע זה לעבור לשאלת בעל-פה השנייה, מסיבות תעבורה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני כאן.

הי"ר ש' וייס:

אתה כאן, אבל סגן שר החוץ איננו נוכח, והוא זה שצריך להשיב. אדוני שר החוץ, יש לי שאלה בלתי שגרתית. לפי הכתוב כאן, צריך סגן להשיב. האם אתה מוכן למלא את מקומו של סגן בשאלת של חבר הכנסת מיכאל איתן, או שמא תחליט אחרי שהשאלה תישאל?

שר החוץ מ' ארנס:

אם זו בקשתך, אני מוכן. אני לא יודע מה השאלה.

הי"ר ש' וייס:

כן, זו פנייה בלתי שגרתית. אני רוצה להניח, ששר החוץ מוכן תמיד. נבנה זאת על הספונטניות. השאלת מופנית לשר החוץ. זו שאלת של חבר הכנסת מיכאל איתן, בנושא: נסיעת הנשיא להלוויית קיסר יפן. בבקשה, חבר הכנסת איתן.

51. נסיעת הנשיא להלוויית קיסר יפן

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נוכח התגובות של קורבנות השואה על החלטת הממשלה בדבר השתתפותו של הנשיא בהלוויית הקיסר הירוהיטו, ברצוני לשאול:

האם תשקול הממשלה שנית סוגיה זו ותוריד את דרג הייצוג של מדינת ישראל באירוע זה?

הי"ר ש' וייס:

תודה. בבקשה, אדוני השר.

שר החוץ מ' ארנס:

לעם היהודי יש חשבון עם מרבית העמים בעולם, ויש להניח שיש לנו גם חשבון עם העם היפני ועם האנשים שעמדו בראש העם היפני. אבל במקרה זה, על-פי הערכתי, החשבונות עם יפן ועם האנשים שעמדו בראשה בתקופת מלחמת העולם השנייה הם, קודם כול, חשבונותיהם של האמריקנים, שספגו את המכה של פרל-הרבור ומאות אלפים מחייליהם נהרגו

חדשים, נעלים חרשות; שש שמיכות לאסיר וכר. טיפול רפואי מלא, כולל מרפאת שניים. לעתים קשה היה להבחין מי הם הסוהרים ומי הם האסירים."

הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת זאבי, ברשותך, השיטה היא שהשאלות הנוספת היא במסגרת שתי דקות. אנא.

רחבעם זאבי (מולדת):

אמרתי: במסגרת שתי דקות אני קורא רק קטעים קטנים מתוך המכתב הארוך.

הי"ר ש' וייס:

כינתיים עברו שתי דקות וחצי.

רחבעם זאבי (מולדת):

אני מרים את היד.

הי"ר ש' וייס:

לא, אתה תסיים הפעם. אבל להבא אני מבקש להקפיד.

רחבעם זאבי (מולדת):

אני אסיים בזה, שאותו איש מילואים מגדיר את אשר ראו עיניו כ"בית-מרגוע ובית-ספר לחבלה".

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת צ'רלי ביטון, רשות לשאלה נוספת. בבקשה, במסגרת דקה ולא יותר. אחריו — חבר הכנסת חגי מירום, במסגרת דקה ולא יותר.

צ'רלי ביטון (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

עד כמה שידוע לי, אדוני היושב-ראש, כבוד השר, וידוע גם לחברי הכנסת הנוכחים, לחבר הכנסת זאבי יש חברים בבתי-הסוהר, ומן הראוי אולי שהשר יאמר לנו איך הם יושבים בבתי-הסוהר ואיך הם מבליים שם.

הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת וירשובסקי, רשות לשאלה נוספת. חבר הכנסת וירשובסקי, אתה רצית לשאול שאלה נוספת, התפנה מקום, בבקשה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

בהודמנות זו, כששואלים על תנאי מאסר דה-לוקס, בעבר פורסמו בעיתונים נתונים על העשירון העליון, שיש לו תנאי דה-לוקס. הם אינם יושבים בשטחים אלא יושבים בבתי-הכלא של ישראל והם הורשעו בפשעים חמורים ביותר. שר המשטרה הודה שהדברים האלה התקיימו. האם העניין תוקן? האם יש עדיין תנאי דה-לוקס לאיזה אסיר בבית-סוהר בישראל?

הי"ר ש' וייס:

בבקשה, אדוני שר המשטרה.

שר המשטרה ח' בר-לב:

על השאלה הנוספת של חבר הכנסת זאבי — אם הכוונה היא, שדרך מאסר אנחנו נעודד טרנספר מרצון, לא זו המדיניות. המדיניות היא למצות את פסק-הדין ואת גזר-הדין. אנחנו עוסקים באנשים, וכפי שאמרתי, הם מוחזקים בתנאים קשים ביותר. ואותו איש מילואים, אם אתה מכיר אותו, אם הוא רוצה לראות אם אלה תנאי דה-לוקס או לא, בקש ממנו שיתנדב לחיות רק שלושה ימים בתנאים האלה.

חברי הכנסת, 20 גברים מבוגרים כלואים כתא אחד, ישנים בשתי קומות. 20 שעות ביממה הם סגורים בפנים. נכון שיש להם שש שמיכות, נכון שמותר להם להחזיק טרנזיסטור, נכון

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יאיר צבן, ואחריו — לחבר הכנסת חגי מירום.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר החוץ, לכאורה אין צורך להקשות קושיות לגבי הנסיעה של הנשיא להלוויה של הקיסר הירוהיטו, מאחר שהנשיא כבר ביקר בגרמניה למרות מחאות עזות מצד חוגים שונים. לכאורה צריך אולי גם לברך על כך שמדינת ישראל לא משתמשת בנטל הכבד של השואה לכל הכרעה פוליטית. אבל מעבר לשאלות הללו עומדת בכל זאת העובדה, שהקיסר הירוהיטו היה שותף לציר שנשא באחריות למלחמת העולם השנייה, להרג של עשרות מיליוני בני אדם, ובחוסם 6 מיליוני יהודים. קומץ היהודים שהוצלו בשנחאי או במקומות אחרים אינו שקול כלל כנגד הסיוע האדיר שהקיסר הירוהיטו ושוחפיו לשלטון הושיטו להיטלר במלאכת ההרג וההרס של מלחמת העולם השנייה.

לכן, למרות שתי ההסתייגויות הראשונות שלי, השאלה העומדת היא: מדוע המליץ, בסופו של דבר, אם אכן המליץ, משרד החוץ על נסיעתו של הנשיא?

היו"ר ש' וייס:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חגי מירום.

חגי מירום (המערך):

אדוני השר, כנסת נכבדה, בתקשורת פורסם, כי בשלב הראשון החליט משרד החוץ שלא להמליץ על נסיעת הנשיא. לאחר מכן, כך נמסר, המליצו על כך ראש הממשלה וממלא-מקומו, וכביכול החלטתם היא שהניעה את משרד החוץ לשנות את החלטתו.

ברצוני לשאול אם הדברים הללו נכונים, ומה היו השיקולים של משרד החוץ בהצטרפות להחלטה, שהתקבלה, כפי שפורסם, עליידי ראש הממשלה וממלא-מקומו. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני שר החוץ, בבקשה.

שר החוץ מ' ארנס:

אני בוודאי לא ארצה להימצא במצב שבו אצטרך להגן על ספרות אנטישמית שהיתה ביפן בתקופת מלחמת העולם השנייה וגם בתקופות אחרות. אני חושב שגם כיום אפשר למצוא ביפן, ודרך אגב גם במדינות אחרות, ספרות אנטישמית.

אינני יודע אם יהיה זה נכון בשלב זה להיכנס לדיון ולוויכוח על מקומו ותפקידו של סטפן וייז בתקופת מלחמת העולם השנייה.

אבל אני חושב, גם בתגובה על דברי חבר הכנסת צבן, שתהיה זאת טעות חמורה מאוד, גם היסטורית, גם מדינית, לנסות להשוות את יפן לגרמניה הנאצית. מיד אניע גם להירוהיטו.

ההחלטה שלנו על רמת הייצוג בהלוויית הקיסר היתה, כפי שכל אחד מחברי הכנסת מבין בוודאי, תוצאה של שיקולים שלא אפרט אותם כאן. השיקולים הללו בוודאי כללו, וצריכים היו לכלול, גם התייחסות לתקופת מלחמת העולם השנייה, וכאן, עובדה היסטורית היא, שלא היו רדיפות של יהודים ביפן ואף לא באזורים שהיו בשליטת יפן. יפן לא היתה כגרמניה, גם לא כאיטליה. היא היתה שונה לגמרי. ובכן, זה חלק

בקרבנות נגד היפנים בתקופת המלחמה, וגם של האנגלים, של ההולנדים, של אלה שנפגעו ישירות. אני חושב שאנו חייבים לומר, על-מנת שלא לחטוא לאמת, שיהודים רבים ניצלו על-ידי היפנים בתקופת מלחמת העולם השנייה. אלה שמצאו מקלט ביפן לא הופלו כלל לרעה, וכך גם הקהילה היהודית בשנחאי, שהיתה תחת שלטון היפנים ורוב בניה עלו לאחר מכן ארצה. מכאן, שאם נערוך השוואה כלשהי, החשבון שלנו שונה למדי מהחשבון של מדינות אחרות, ואלה החליטו במקרה זה לשלוח את נציגיהם הרמים ביותר להלוויה של הקיסר הירוהיטו.

ארצות-הברית, על-פי הידוע לי, תשלח את הנשיא ג'ורג' בוש וגם את מזכיר המדינה החדש ג'ים ביקר. דרג דומה ייצג גם מדינות אחרות. זו גם הסיבה שהממשלה החליטה, על-פי המלצת ראש הממשלה ועל-פי המלצתי, שהנשיא ישתתף בהלוויה.

התשובה על שאלתך היא, שאנחנו לא נשקול זאת שנית. כבר הודענו שהנשיא ישתתף בהלוויה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לשר החוץ. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני שר החוץ, אנחנו שומעים מדי פעם בפעם את הגרסה הרשמית בדבר עזרה ליהודים או אי-השתתפות של הממשלה היפנית ושל הקיסר במסע אנטישמי כלפי יהודים ביפן. שאלתי היא: האם יודע כבוד השר, שבעת מלחמת העולם השנייה התנהלה ביפן בחסות השלטונות תעמולה אנטישמית, שכללה, בין השאר, את התרגום של "מין קמפף" ליפנית בתוספת פסקה מיוחדת לגבי מזימותיהם של היהודים נגד יפן? נאמר בה: היהודי יודע, כי אי שעה בידו במשך אלף שנות הסתגלותו לחתור תחת יסודותיהם של עמי אירופה, הוא מתקשה להשתלט על עם אסיאתי כמו יפן. הוא חושש כי הלאום היפני יעמוד למכשול בדרך להשגת השלטון העולמי. ולכן הוא מעוניין להרוס אותו. לפיכך מסית היהודי כיום את אומות העולם נגד יפן, כפי שהסית אותן בעבר כנגד גרמניה.

האם יודע כבוד השר, ש"הפרוטוקולים של זקני ציון" תורגמו ליפנית? האם יודע כבוד השר, שבשנת 1937 מימן משרד החוץ היפני פרסומים ששמו "מחקרים על התתרונות הלאומית", שלא היו אלא הסתה נגד יהודים? האם יודע כבוד השר, שהמכון הקיסרי לחינוך קיים סימפוזיון אנטישמי ממדרגה ראשונה?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת איתן, הנושא רגיש מאוד. אתה יודע שיש מגבלות זמן. לא כדאי גם שתיתן ב"קול ישראל" תפוצה לראיות בזמנים כאלה.

מיכאל איתן (הליכוד):

האם זוכר כבוד השר את תגובתו הגאה של יושב-ראש הסתדרות ציוני אמריקה בזמנו, סטפן וייז, שאמר ששום הסתדרות ציונית יהודית לא תנהל משא-ומתן עם יפנים?

אני מבין שיש אילוצים, אבל אני חושב שהממשלה צריכה לשקול, האם עלינו לשלוח לאירוע הזה את הדרג הבכיר ביותר. האם לא ניתן להסתפק בשר בממשלה או בסגן שר? אם אנחנו שולחים את הדרג הבכיר ביותר, האם היחס שלנו כלפי האירוע הזה הוא כאל אירוע המתרחש במדינה היידויתית ביותר?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
תנו לקיסר את אשר לקיסר.

שר החוץ מ' ארנס:
זה ציטוט יפה מאוד.

היו"ר ש' וייס:
זה ניתוח קיסרי של המצב.

שר החוץ מ' ארנס:
בקשר לשאלה של חבר הכנסת מירוס, הנוגעת לתהליך קבלת ההחלטות במשרד החוץ, נכון שההחלטה הראשונה שהתקבלה בדרג העבודה כמשרד החוץ היתה, שלא צריך לשלוח את הדרג הבכיר ביותר, והחלטה זו התקבלה בעקבות המברק הראשון של שגרירנו ביפן, שהיה מברק פושר יחסית, שהציג טיעונים ושיקולים לכאן ולכאן. אבל, לאחר מכן קיבלנו מברק ארוך מאוד משגרירנו בטוקיו, אשר המליץ בכל לשון של המלצה, והייתי אומר בכל לשון של בקשה ואפילו של דרישה, שאומנם הנשיא ייצג אותנו בהלוויה. כמברק הוא מזהיר שאי-שליחת הנשיא להשתתף בהלוויה עלולה לגרום אחריה — — —

גאולה כהן (התחיה):

ראובן ריבלין (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:
חברי הכנסת, הנושא הזה, עם כל חשיבותו ורגישותו, גלש מעבר לכל זמן שמוקצה בתקנון. אני מבקש לאפשר לקיים את דיוני הכנסת כסדרם.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שר החוץ מ' ארנס:
ובכן התקבל מברק מהשגריר. לאחר מכן המליץ גם הסמנכ"ל של משרד החוץ, הנושא באחריות ליפן וליתר האזורים, בלשון תקיפה מאוד — — —

גאולה כהן (התחיה):

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ש' וייס:
חברי הכנסת גאולה כהן ורן כהן, אני מבקש לאפשר לשר לסיים את תשובתו בעניין זה. עוד מחכה לו סדר-יום רחוס מאוד.

שר החוץ מ' ארנס:
בעקבות ההמלצות האלה קיימתי התייעצות. שקלתי את השיקולים והחלטתי שיש להמליץ בפני הממשלה לשלוח את הנשיא. ואומנם כך עשינו ואיננו מתכוונים לשקול זאת מחדש.

היו"ר ש' וייס:
תודה רבה לאדוני שר החוץ.

מהשיקולים. ובכל הקשר להתייחסות ליפן במישור ההיסטורי, נדמה לי שזה השיקול העיקרי.

אומר כמה מלים בקשר למקומו ולתפקידו של הקיסר הירוהיטו. כידוע, הקיסרות ביפן זה שנים רבות איננה קיסרות אבסולוטית. עדיין יש מדינות בעולם שבהן המונרכיה, המלכות, היא מלכות אבסולוטית, והמלך, או הקיסר, הוא אשר קובע. אבל, זה איננו המצב ביפן היום, זה גם לא היה המצב ביפן בזמן מלחמת העולם השנייה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה כן היה.

שר החוץ מ' ארנס:
זה לא היה. זה גם לא היה המצב ביפן בשנים שלפני מלחמת העולם השנייה. וההערכה ההיסטורית לגבי תפקידו ויכולתו של הירוהיטו, עד כמה שידוע לי, היא מוסכמת, היא גם הופיעה באחרונה במאמר בשבועון "אקונומיסט" — והייתי מציע לכל אחד לקרוא את המאמר על הירוהיטו ב"אקונומיסט". שדרך אגב פרסם שיר הלל להירוהיטו — ההערכה שלהם — — —

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
היה גם סרט של ה-BBC.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת וירשובסקי, עוד מעט אתה תהיה סגן יושב-ראש, אז תעיר לעצמך, בבקשה, קרא לעצמך לסדר, בבקשה.

שר החוץ מ' ארנס:
ההערכה המופיעה שם, ואני שותף להערכה הזאת, היא שלהירוהיטו לא היתה כל יכולת להשפיע על התפתחות המדיניות המיליטריסטית של יפן בשנים שלפני מלחמת העולם השנייה וכשנות מלחמת העולם השנייה; לדברי השבועון הזה, כל העולם חייב תודה להירוהיטו על הצעד המכריע שנקט בימים האחרונים של המלחמה, כאשר קרא לכניעה ללא תנאים של יפן לפני בעלות-הברית. לאחר מכן, כידוע, הוקמה ביפן ממשלה דמוקרטית. יפן היא היום למעשה הדמוקרטיה השנייה בגודלה בעולם.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני השר — — —

היו"ר ש' וייס:
חברי הכנסת, אתם יודעים שבשאלות בעל-פה יש קצב מסוים, ובכלל זה, דרך אגב, זמן מוגבל לתשובה, אדוני שר החוץ, אנחנו מצינו את הזמן מכל הכיוונים.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, רציתי להציע לשר משפט אחד שיבטא את עמדתו.

היו"ר ש' וייס:
אינני בטוח שהשר מעוניין בסיוע. אדוני השר, אתה מוכן לקבל את הסיוע?

שר החוץ מ' ארנס:
אני לא צריך. אני עומד להשיב לחבר הכנסת חגי מירוס.

ג. בחירת סגנים ליושב-ראש הכנסת

הי"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. אני מזמין את חבר הכנסת חיים רמון להביא הודעה בשם ועדת הכנסת על בחירת סגנים ליושב-ראש הכנסת.

ח' רמון (בשם ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש להביא לאישור הכנסת את שמות סגני היושב-ראש כדלקמן: חבר הכנסת גדעון גדות, חבר הכנסת עובדיה עלי, חבר הכנסת דן תיכון, חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמולינו, חבר הכנסת שבח וייס, חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי וחבר הכנסת רפאל פנחסי.

אני מבקש לאשר את שמות חמשת הסגנים המצטרפים לשני הסגנים שכבר נבחרו, חבר הכנסת שבח וייס וחבר הכנסת דן תיכון.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה. בדרך-כלל בעניין הזה אין דיון, עד כמה שאני מבין, יש רק הצבעה. אבל אני מבין שלחבר הכנסת דראושה יש איזו הסתייגות. בבקשה, מהמיקרופון שליך.

עבדיאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ההצעה של חבר הכנסת חיים רמון באה לכטא דעות שונות ומגוונות, המייצגות את הרכב הבית הזה, אבל היא מתעלמת מקיומו של ציבור ערבי גדול, המיוצג גם בכנסת על-ידי שישה חברי כנסת ערבים, המהווה 18% מכלל האוכלוסייה — 800,000 נפשות. לדעתי, זה עוול משוער להמשיך ולהתעלם מקיומו של ציבור ערבי גדול, שהוא חלק אינטגרלי ממדינת ישראל.

אני מבקש להתעלות מעל חילוקי הדעות הפוליטיים, אפילו לרגע קט, ולנסות לראות את הדבר במישור הממלכתי — הציבור הערבי, חברי הכנסת הערבים, חייבים להיות מיוצגים בתחום המסמל הרכה, לדעתי, יש לזכור שזה עשרות שנים לא נבחר סגן יושב-ראש ערבי. פעם אחת זה קרה — אליאס נחלה נבחר לסגן יושב-ראש, זה היה אולי בשנות ה-60.

לדעתי, הכנסת חייבת להתעלות בנושא הזה, ואני בא להציע את הוותיק בחברי הכנסת, פרלמנטר מנוסה ומעולה, חבר הכנסת חופיק טובי. מצד אחד, בהיותו חבר כנסת ותיק, פרלמנטר מנוסה וטוב, ומצד שני, בהיותו נציג של האוכלוסייה הערבית. אני מציע להוסיף אותו לרשימה ולבחור בו לסגן יושב-ראש הכנסת.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה. כיוון שישבו כאן באולם, כעת השמעת הערתך הסתייגותך, גם חברים מוועדת הכנסת, אני מקווה שהם רשמו זאת על לוח לבם ולקחו את הדבר לתשומת לבם. כפי שאתה יודע, ההכרעות האלה הן מסוג ההכרעות הפוליטיות של הכנסת. אנחנו לא יכולים לעשות זאת כעת. הפרוצדורה כעת היא, שאנחנו מצביעים חבר חבר.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, אולי חבר הכנסת חיים רמון ישיב לי?

הי"ר ש' וייס:

הודרכתי בנושא על-ידי מזכיר הכנסת, ואנחנו נערוך בהחלט גם הצבעה על ההצעה שלך כאן.

קריאה:

אני מבקש רשות להסתייגות.

הי"ר ש' וייס:

ההסתייגות היא באמצעות הצבעה כזאת או אחרת. פה היתה פשוט הצעה למועמד נוסף.

כן, בבקשה, חבר הכנסת חיים רמון.

חיים רמון (בשם ועדת הכנסת):

אני רוצה לומר לחבר הכנסת דראושה: אתה אינך חדש בכנסת, זוהי הצעה של הוועדה המסדרת. הוועדה המסדרת שבקה חיים לכל חי עד כינונה של הכנסת הבאה, ואינני רשאי להציע הצעות על דעת עצמי.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

חיים רמון (בשם ועדת הכנסת):

מייד אתייחס לזה. הערתו של חבר הכנסת דראושה לגבי ייצוג האוכלוסייה הערבית גם במוסד כמו נשיאות הכנסת היא הערה נכונה בהחלט, וצריך למצוא דרך לפתור בעיה זו. אני חושב שדיון על כך צריך להתקיים בוועדת הכנסת, שהיא המוסמכת באופן פרקטי להמליץ המלצות בתחום הזה. אני מציע לחבר הכנסת דראושה, שיביא את העניין לוועדת הכנסת, שם נקיים דיון, וייתכן שנמצא דרך להיענות לבקשה הזאת, למרות האילוצים הפוליטיים.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת רחבעם זאבי, ואחריו — לחברת הכנסת גאולה כהן. אני אבקש, חברים: לא הסתייגויות, כי מסתייגים באמצעות הצבעה, אלא הצעות שמיות.

רחבעם זאבי (מולדת):

כמו בהרכבת הממשלה, כשכידו כיבודים ללא פרופורציה, גם בהרכב נשיאות הכנסת. כל המרכיבים כמעט

הי"ר ש' וייס:

אֵי-לֶכֶךְ — — —

רחבעם זאבי (מולדת):

"לֵא-לֶכֶךְ" אני אגיע, אבל כמעט כל הסגנים מייצגים את הקואליציה ואין בה ביטוי למחנה הלאומי האמיתי. התחיה, צומת, מולדת, מפד"ל אינן מיוצגות. אני תומך בהחלט בהצעתו של חבר הכנסת דראושה — זה יישמע משונה — שיהיה גם סגן ערבי ויהיה גם סגן של המחנה הלאומי האמיתי.

הי"ר ש' וייס:

מה השם?

רחבעם זאבי (מולדת):

אני מסכים שזה יהיה כל אחד. לחלופין אני מציע עוד הצעה: שיצביעו על כל שם בנפרד.

הי"ר ש' וייס:

כן זה מתנהל על-פי התקנון.

חגי מירום (המערך):

— — —

הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מירום.

העניין הוא, שכאשר חבר הכנסת מבקש להתערב בדיון, הוא פשוט צריך להציע שם.

רחבעם זאבי (מולדת):

אני מציע את חברת הכנסת גאולה כהן.

היו"ר ש' וייס:

האם את מסכימה, חברת הכנסת גאולה כהן? האם אני מבין שעכשיו את הולכת להציע את חבר הכנסת רחבעם זאבי? בבקשה. חברי הכנסת, חברת הכנסת גאולה כהן עומדת להציע לנו מועמד נוסף להצבעה, או מועמדת, כמובן.

גאולה כהן (התחיה):

מאחר שהליכוד הופך יותר ויותר להיות מפלגת מרכז, בעצם מחליף את מקומם של מפא"י ההיסטורית והמערך, אני חושבת ומציעה לו שילמד מדרכיו הטובות של המערך, שידע להתחשב באופוזיציה משמאלו ונתן למפ"ס מקום בוועדת החוץ והביטחון ובוועדת הכספים ונתן לר"צ את סגנות יושבי-ראש הכנסת על חשבוננו. אני חושבת שעליו ללמוד מדרכיו ולתת מקום, וכזה אני תומכת במה שאמר כאן חבר הכנסת זאבי. אני מציעה שזה יהיה הרב ולדמן או יצחק הלוי מהמפד"ל.

היו"ר ש' וייס:

האם יש הצעה לשמות נוספים, חברי הכנסת?

אברהם כורג (המערך):

יש 120 שמות.

היו"ר ש' וייס:

נדמה לי שהחבילה גדושה מועמדים, אבל זו אפשרות. חבר הכנסת רן כהן, יש לך הצעה למועמד? הערות אין, רק מועמד.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מציע הצעה לגבי הצעתו של חבר הכנסת דראושה, לגבי נוהל ההצבעה.

היו"ר ש' וייס:

נוהל ההצבעה פשוט מאוד, הוא כבר מסודר ומועצב עשרות שנים. אנחנו מצביעים בנפרד על כל מועמד לסגן יושבי-ראש הכנסת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מתכוון לבקש מחבר הכנסת דראושה — מאחר שאני מתכוון לתמוך בעמדתו — לא להעלות את ההצעה השמית כאן, ותסכים אתי שזה רלבנטי לעניין, אלא שהמליאה תחליט להעביר את הצעתו לוועדת הכנסת ושם היא תידון. לעניות דעתי אכן מגיע לאוכלוסייה הערבית, שהיא 17% מהאוכלוסייה הישראלית, שבתוך מוסד נשיאות הכנסת יהיה לה נציג, אלא שיהיה מוטעה להעמיד זאת כרגע להצבעה שמית. יהיה נכון להביא זאת לסמכות ועדת הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני רוצה להודיע כאן, שאין לוועדת הכנסת בעניין זה שום ייחוד.

חיים רמון (כשם ועדת הכנסת):

יש לה מעמד סמכותי.

היו"ר ש' וייס:

יש לה מעמד מסורתי ועוצמה פוליטית, וזה הייחוד. יש כאן הצעה טקטית לחבר הכנסת דראושה. אם הוא יקבל אותה ויאמר לי למחוק את המועמד שלו, אני אנהג כך. אם חבר הכנסת דראושה לא יקבל את הצעתו הטקטית-הפוליטית של חבר הכנסת רן כהן וישאיר את השם, אני כמובן אערוך הצבעה. מהי החלטתך, חבר הכנסת דראושה?

עבדיאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
למען מתן סיכוי להצלחת ההצעה, אני מוכן לקבל את ההצעה הטקטית-הפוליטית של חבר הכנסת רן כהן.

היו"ר ש' וייס:

אם כן, בשלב זה אהה מסיר את המועמדות של חבר הכנסת חופיק טובי. שלא תהיינה אי-הבנות, חבר הכנסת דראושה, בשלב זה אני לא עורך הצבעה ואינני מזכיר את שמו של חבר הכנסת חופיק טובי כמועמד שלך. הבנתי אותך נכון?

עבדיאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

בשלב זה נעביר את ההצבעה.

היו"ר ש' וייס:

בשלב אחר — אלוהים גדול.

חברי הכנסת, מי תומך בהצעה של חבר הכנסת חיים רמון כשם ועדת הכנסת — — —

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

היו"ר ש' וייס:

סליחה, עכשיו אנחנו כבר מצביעים.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

אני רוצה להציע מועמד נוסף: חבר הכנסת מנחם פרוש.

היו"ר ש' וייס:

טוב. אנחנו עוברים להצבעה, תמה הצגת המועמדים. אני רואה שהכנסת ספגה את אווירת העשירות והשביעיות וכולם מועמדים לכל תפקיד.

חברי הכנסת, מי תומך בהצעתו של חבר הכנסת חיים רמון כשם — במקרה זה — ועדת הכנסת לבחור בחבר הכנסת גדעון גדות כסגן יושבי-ראש הכנסת? מי מתנגד?

חופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מי נמנע?

ה צ ב ע ה

בעד הצעת ועדת הכנסת לבחור

בחבר הכנסת ג' גדות לסגן

י"ר הכנסת — רוב

נגד — אין

נמנעים —

הצעת ועדת הכנסת לבחור בחבר הכנסת

ג' גדות לסגן י"ר הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

מי תומך במועמדות של חבר הכנסת עובדיה עלי כסגן יושבי-ראש הכנסת? מי מתנגד? מי נמנע?

ה צ ב ע ה

בעד הצעת ועדת הכנסת לבחור

בחבר הכנסת ע' עלי לסגן

י"ר הכנסת — רוב

נגד — אין

נמנעים — 3

הצעת ועדת הכנסת לבחור בחבר הכנסת

ע' עלי לסגן י"ר הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

מי תומך בהצעה לבחור בחברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמחולינו כסגנית יושבי-ראש הכנסת? מי מתנגד? מי נמנע?

ה צ ב ע

בעד הצעת ועדת הכנסת

לבחור בחברת הכנסת ש' ארבלי-

אלמחולינו לסגנית יו"ר הכנסת — רוב

נגד — מיעוט

נמנעים —

הצעת ועדת הכנסת לבחור בחברת הכנסת

ש' ארבלי-אלמחולינו לסגנית יו"ר הכנסת

נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

מי תומך בבחירתו של חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי כסגן יושבי-ראש הכנסת? מי מתנגד? מי נמנע?

ה צ ב ע

בעד הצעת ועדת הכנסת לבחור

בחבר הכנסת מ' וירשובסקי

לסגן יו"ר הכנסת — רוב

נגד — מיעוט

נמנעים —

הצעת ועדת הכנסת לבחור בחבר הכנסת

מ' וירשובסקי לסגן יו"ר הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

מי תומך בהצעה לבחור בחבר הכנסת רפאל פנחסי כסגן יושבי-ראש הכנסת? מי מתנגד? מי נמנע?

ה צ ב ע

בעד הצעת ועדת הכנסת לבחור

בחבר הכנסת ר' פנחסי

לסגן יו"ר הכנסת — רוב

נגד — אין

נמנעים — 4

הצעת ועדת הכנסת לבחור בחבר הכנסת

ר' פנחסי לסגן יו"ר הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

מי תומך בבחירתה של חברת הכנסת גאולה כהן כסגנית יושבי-ראש הכנסת?

גאולה כהן (התחיה):

מה פתאום? מי הציע?

היו"ר ש' וייס:

היתה הצעה של חבר הכנסת רחבעם זאבי.

גאולה כהן (התחיה):

אני מורידה את המועמדות שלי.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רחבעם זאבי, אני לא יכול לכפות עליה מועמדות, אם היא לא מעוניינת.

רחבעם זאבי (מולדת):

גם אני לא יכול לחייב אותה.

היו"ר ש' וייס:

אחרי שתסתיימו נחזור עם העניין למליאה. אני לא מעמיד את העניין הזה להצבעה על רקע מובן.

מי תומך בבחירתו של הרב אליעזר ולדמן כמועמד לסגן יושבי-ראש הכנסת? מי מתנגד? מי נמנע?

ה צ ב ע

בעד הצעת חברת הכנסת

ג' כהן לבחור בחבר הכנסת

א' ולדמן לסגן יו"ר הכנסת — מיעוט

נגד — רוב

הצעת חברת הכנסת ג' כהן לבחור בחבר

הכנסת א' ולדמן לסגן יו"ר הכנסת לא

נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

מי תומך בבחירתו של חבר הכנסת מנחם פרוש לסגן יושבי-ראש הכנסת?

ה צ ב ע

בעד ההצעה לבחור בחבר הכנסת

מ' פרוש לסגן יושבי-ראש הכנסת — מיעוט

נגד — רוב

נמנעים —

ההצעה לבחור בחבר הכנסת מ' פרוש לסגן

יושבי-ראש הכנסת לא נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פרוש לא נבחר הפעם לסגן יושבי-ראש הכנסת.

חברי הכנסת, אני רוצה לברך — — —

חיים רמון (המערך):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רמון, אנא הרשה לי לברך את הנבחרים החדשים.

עבדי-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אדוני היושבי-ראש, אני ביקשתי להביא להצבעה את ההצעה של חבר הכנסת רן כהן לבחירת חבר כנסת ערבי לסגן יושבי-ראש הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

אני רוצה להסביר משהו: אין בחירה לתפקיד היולי. על התקן חייב לשבת אדם. עדיין אין לנו בבית הזה בחירות אבסטרקטיות.

עבדי-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אם כן, אני עומד על הצעתי.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר ש' וייס:

בבקשה, זו זכותך, חבר הכנסת דראושה.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו הבנו את העניין. היום — לא, לכן, עליך להחליט.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אם כן, אני מבקש שההצעה הזאת תועלה בוועדת הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

לזה יש פרוצדורות אחרות, ואתה יודע זאת. יש הצעה לסדר, הצעה רגילה, הצעה דחופה, יוזמה של אחד מחברי ועדת הכנסת. בהפסקה אני מוכן למסור לך הצעות נוספות. ועתה, חברי הכנסת, הודעה לנמנעים. בבקשה, חבר הכנסת תופיק טובי, נא לעלות לדוכן.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה, נמנענו מלתמוך בהצעת הוועדה המסדרת, לא מתוך התייחסות למועמדים, אלא מתוך שלילת ההצעה כולה כהסדר פסול, שאיננו לכבודה של הכנסת. אני חושב שאיננו יכולים לחיות במצב כזה, שבו סגני יושב־ראש הכנסת ייבחרו שלא בהתאם לצורכי עבודת הכנסת, אלא בהתאם לצרכים של הסתדרויות ועלידי עסקות קואליציוניות בבית הזה, ההופכות את מוסד היושב־ראש והסגנים לסחרמכר קואליציוני מפלגתי המכווה את הבית ופוגע גם בעבודת הכנסת עצמה. פעם אחת בחרים שלושה סגנים, פעם אחת ארבעה, פעם שישה ופעם שבעה. זה דבר בלתי מכובד, והגיע הזמן לעגן גם את ההרכב של נשיאות הכנסת, כלומר היושב־ראש והסגנים, בתקנון. שיוציא את המסגרת החשובה לעבודת הכנסת מהמיקום־ממך הקואליציוני.

דבר שני, אני מודה לחבר הכנסת דראושה על הצעתו. אבל אינני מוכן להיות מועמד הפגנתי. אני חושב שזה דבר עקרוני, יסודי בחיי הכנסת ובחיי המדינה — פעם אחת צריך לעשות חשבון־נפש בשאלת ייצוגה של האוכלוסייה הערבית במוסדות המדינה, במוסדות הכנסת ומחוץ לכנסת. שנה אחרי שנה, לא רק בצורה מפלה אלא גם בצורה פוגעת ומתגרה, מוצאת האוכלוסייה הערבית מכלל ייצוג בחיים המדיניים, בחיים הממלכתיים. הסוגיה הזאת שהועלתה כאן היא אחד הביטויים למצב הפסול הזה, המקומם כל אדם השואף לקיום שוויון ולכבוד זכות המיעוט הלאומי הערבי.

לכן, יש בהחלט לדון על הנושא הזה בכובד ראש ולמצוא דרך לאפשר לאחד מחברי הבית הערבים למלא תפקיד אופרטיבי, תפקיד הנהגתי בעבודת הכנסת. זה נושא שבהחלט ראוי שהכנסת תעביר אותו לדין בוועדת הכנסת. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת תופיק טובי. חברי הכנסת, ההערות נרשמו וכל הדרכים פתוחות לפעילות בכיוון של הערות האלה.

אני רוצה לברך את חברי הסגנים שהצטרפו היום למוסד, ששמו הלא־פורמלי הוא נשיאות הכנסת. אנו נישא יחד בעול. אני חושב שמי שראה את סדר־היום של הישיבה הנוכחית מבין שצריך כמה וכמה סגנים כדי לנהל את הישיבה כולה. תודה רבה.

חבר הכנסת רן כהן, אני מבקש ממך. חבר הכנסת דראושה הציג מועמד והיתה כאן אי־הבנה, שאם לא כן לא הייתי מקיים עכשיו את ההצבעה. סלח לי, חבר הכנסת דראושה, תן לי לסיים את ההליך המסובך הזה.

חיים רמון (המערך):

אבל חבר הכנסת תופיק טובי בכלל לא מסכים.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת חיים רמון, נדמה לי שלחבר הכנסת תופיק טובי יש קול מספיק חזק וגם יכולת אינטלקטואלית לייצג את עצמו.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני מבקש הודעה לנמנעים.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

הרשה לי להסביר את ההצעה שלי.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת טובי, מייד אתן לך. חבר הכנסת דראושה, בבקשה.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אדוני היושב־ראש, אני קיבלתי את ההצעה הטקטית־הפוליטית של חבר הכנסת רן כהן, שהמליאה תעביר לוועדה המסדרת הצעה למנות חבר כנסת ערבי לסגן יושב־ראש הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

אין פרוצדורה כזאת.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

כלי לקבוע שם. הוועדה תלמד את הנושא, והיא תקבע את השם ותביא זאת לאישור המליאה.

היו"ר ש' וייס:

אין פרוצדורה כזאת בשלב זה של ההצבעה. זו הצעה שיש כל מיני דרכים לממש אותה, אבל לא בהודמנות הזאת ולא דרכי, הפעם הזאת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

המליאה מוסמכת להחליט מה שהיא רוצה.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

המליאה מוסמכת להעביר לוועדה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, כאשר מועלית הצעה לסדר, רגילה או דחופה או בדרכים אחרות — ואני לא רוצה להיות כאן מורה הוראה כי שניכם ותיקי הבית וכל אחד מכם סוחב על גבו ילקוט של ארבע שנות ניסיון — עליך להחליט כעת בשלב זה, בגלל האי־הבנה, אם אתה עדיין עומד על כך שעכשיו נערוך הצבעה על המועמד שלך. חבר הכנסת תופיק טובי, זה הדבר שאתה צריך להחליט עליו כרגע.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

האם יש אפשרות בשלב מאוחר יותר להביא את הנושא של בחירת סגן יושב־ראש ערבי?

ד. שאלות בעל-פה

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אברהם בורג, אחריו — לחבר הכנסת ראובן ריבלין. יש ירושלמים נוספים הרוצים לשאול שאלות נוספות?

אברהם בורג (המערך):

ראשית, תודה לאדוני השר. בטרם אשאל, אני מבקש הבהרה. לא שמעתי, האם יש בוועדה, אם מתוקף חוק ואם מתוקף ההיגיון או ההיגיינה הציבורית, חברים מקרב התושבים כמועצות שבתחומן מתוכנן הכרסום? לא שמעתי את התשובה, ואני מבקש מהשר לחזור עליה, אדוני היושב-ראש. בסדר?

היו"ר ש' וייס:

כן.

אברהם בורג (המערך):

אם כן, אני מבקש הבהרה בתשובה על אחת השאלות — היא לא נמצאת כרגע לנגד עיני — בדבר חברים מן המועצות שבתחומן מתוכננת ההפקעה.

כיוון שמדובר בנושא רגיש, הנוגע למציאות האורבנית של ירושלים, שמצד אחד יש לה קשיים גדולים להתפתח כלפי מזרח והיא מחפשת אפיקי פריצה כלפי מערב, ומצד שני יש ממנה הגירה של תושבים לשכונות חדשות — — —

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת חנן פורת, בשאלתא בעל-פה לא מתערכים. יש לך אפשרות לשאול שאלה נוספת, אם אתה רוצה בכך.

אברהם בורג (המערך):

חנן, אילו הייתי מסכים אתך, הרי הייתי אתך באותה מפלגה. אבל אני לא מסכים אתך. נכון? אם כן, חבל על המאמץ עכשיו.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אברהם בורג (המערך):

אתך כל דבר הכרוך בהסכמה דורש חשיבה קודם לכן.

כיוון שיש הגירת אוכלוסין מירושלים לכיוון ירושלים רבתי כמערכ, במבשרת-ירושלים ובמועצה האזורית מטה-יהודה, מן הדין שזכרים כאלה, הקשורים בהגירת אוכלוסין וכן בשינוי הרכב האוכלוסייה באותן מועצות, ייעשו בדעה אחת, בהתייעצות, בשיתוף פעולה עם הגופים הנבחרים של אותן מועצות. ולא, ייווצר מצב של ניכור ושל כעסים מצד תושבי הפריפריה כלפי המרכז — במקרה הזה של תושבי המועצה שבה אני גר כלפי ירושלים.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה, חבר הכנסת ראובן ריבלין, שאלה נוספת במסגרת דקה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, כנסת נכבדה, אני מבקש לברך אותך, אדוני השר, על הקמת הוועדה, וכן לברך את מנכ"לך, שהקים אותה.

הייתי שואל את השר, מדוע לא ימריץ את הוועדה לסיים את תפקידה וליישם את מסקנותיה? להערכתך, אדוני השר

אנו עוברים לשאלתא בעל-פה מס' 53, מאת חבר הכנסת בורג, בנושא: סיפוח שטחים לתחום ירושלים. השאלתא מופנית אל שר הפנים. בבקשה, חבר הכנסת אברהם בורג.

53. סיפוח שטחים לתחום ירושלים

אברהם בורג (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר הפנים, מנכ"ל משרד הפנים לשעבר מינה ועדת חקירה בעניין שינוי תחום השיפוט של עיריית ירושלים. זאת, כדי לדון בשאלה, האם עדיף לצרף את המועצות השכנות לתחום השיפוט של ירושלים.

ברצוני לשאול:

1. האם מוכרת לשר ההודעה האמורה של מנכ"ל משרדו לשעבר?

2. האם חברים בוועדה גם תושבים מן המועצות שמתחומיהן מתוכנן הכרסום השיפוטי?

3. האם מתוכננת תמורה, כספית או טריטוריאלית, לאותן מועצות בעבור הפסדי השטח הצפויים להן?

4. האם נשקלה האפשרות של שיתוף פעולה בפרויקטים משותפים למועצות ולעיריית ירושלים, בטרם יינקטו צעדי ההפקעה ושינוי המעמד?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני שר הפנים, בבקשה להשיב על השאלתא בעל-פה של חבר הכנסת אברהם בורג.

שר הפנים א' דרעי:

מכובדי, הריני מתכבד להשיב על השאלתא בעל-פה מס' 53:

1. שר הפנים מכיר את ההודעה של מנכ"ל לשעבר.
2. ועדה לבדיקת תחום שיפוט ירושלים הוקמה על-פי סעיף 8 לפקודת העיריות, ומבנה הוועדה תואם את דרישות החוק ואת הרצוי מבחינה ציבורית.

3. הוועדה הוקמה כחלק ממדיניות משרד הפנים, שאומצה על-ידי הממשלה, אשר לשינוי המפה המוניציפלית של מדינת ישראל בכיוון של צמצום מספר היחידות המוניציפליות, וזאת משיקולים כלכליים, תכנוניים, מינהליים ואחרים.

4. שינוי תחום השיפוט אינו גורר בהכרח כל תמורה או פיצוי כלכלי, אם כי ייתכנו מצבים שבהם תינתן תמורה במתכונת של חילופי שטחים או העברת שטחים גליליים — הכוונה היא לשטחים ללא מעמד מוניציפלי — לרשות המקומית שממנה נגרעים שטחים אחרים. עוד יש להזכיר, כי אין קשר בין שטח השיפוט לבעלות על הקרקע.

שיקולים אלה נשקלים בדרך כלל על-ידי הוועדה, ומסמכותו של השר להחליט בהם.

5. מסמכות הוועדה גם לשקול חלופה של שיתוף פעולה מוניציפלי, הן במתכונות הקיימות, כגון איגוד ערים, והן במתכונות אחרות. גם בעניין זה הסמכות להחלטה היא בידי שר הפנים. תודה.

שר הפנים א' דרעי:

אחזור על התשובה שנתתי לך בפעם הקודמת: ועדה לבדיקת תחום שיפוט ירושלים הוקמה על פי סעיף 8 לפקודת העיריות, ומכנה הוועדה, לרבות הרכב חבריה, תואם את דרישות החוק ואת הרצוי מבחינה ציבורית. את שמות החברים ואת השתייכותם אני מוכן למסור לך. זאת לא הבמה המתאימה.

לשאלתך לגבי שיתוף פעולה: אני מסכים אתך, שחשוב מאוד שלא יהיה ניכור של המועצות הקיימות. זו היתה מטרת המחוקק בהקמת ועדה ציבורית שתמליץ לשר הפנים. סמכות הוועדה היא רק להמליץ. אני מבטיח, שכאשר אקבל את המלצות הוועדה — והיו ההמלצות אשר יהיו — אזמין את נציגי המועצות השותפות כדי לשמוע אותם. זאת אף שנציגי המועצות האלה מזומנים לוועדה, ואני יודע באופן אישי שהם הופיעו לפני הוועדה. אזמין אותם שוב כדי לשמועם באופן אישי יותר.

בקשר לשאלה של חבר הכנסת ראובן ריבלין, ראשית, אני מודה לך על הברכות למנכ"ל הקודם. אעביר לו את הברכות האלה.

ראובן ריבלין (הליכוד):
למה פיטרת אותו?

שר הפנים א' דרעי:

לגבי הנושא של החשש עבודת הוועדה — אני חושב שהוועדה נמצאת בשלבי סיום עבודתה. כל ירושלמי ראה את המודעות הגדולות שבהן הזמינה הוועדה את כל מי שרוצה להופיע. זו אולי המשימה הקשה ביותר שהוטלה עד היום על ועדה מסוגה, כיוון שמדובר בירושלים, וכל גרגר של אדמת קודש שייתוסף לירושלים מעורר מריבות רבות ויש לו חשיבות רבה. אני חושב שהוועדה נמצאת בשלבי סיום עבודתה. לא הייתי רוצה להאריך בה. הייתי רוצה שתיעשה עבודה יסודית כדי למנוע מחלוקת בעתיד. תודה.

היו"ר ש' וייס:
תודה רבה לשר הפנים.

ה. שאלות ותשובות

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, להלן תשובתי על השאלות:

בשלהי שנת 1986 חתמה עיריית באר-שבע עם משרד הפנים והאוצר על הסדר לכיסוי גירעונות. ההסדר כלל תוכנית הבראה מקיפה מצד העירייה, לרבות פיטורי עובדים, מכירת נכסים, אי-חריגה מהסכמי שכר ועוד.

משרד הפנים עמד בכל התחייבויותיו לעיריית באר-שבע, אולם העירייה חתמה על הסכם עבודה חריג עם העובדים ולא עמדה בהתחייבויות אחרות שהתחייבה לעמוד בהן במסגרת תוכנית ההבראה.

משרד הפנים הקים ועדת חקירה לבדיקת אופן תפקודה של העירייה. מהדוח של הוועדה משתמע דברים חמורים ביותר על אופן תפקודה של העירייה, הן בצד הכספי והן בצד הניהולי. המסקנה החד-משמעית של הוועדה היא, שיש לפזר מייד את עיריית באר-שבע ולהקים ועדה קרואה. הוועדה סייגה את המלצתה ואמרה, שעקב מועדן הקרוב של הבחירות המוניציפליות מומלץ שלא לנקוט צעד זה אלא למנות

וחבר הכנסת בורג, הדרך היחידה לשמור על שלמותה ועל חוסנה של ירושלים ממערב וממזרח, מצפון ומדרום, היא בכך שיצורפו אליה כל ערי הלוויין שמסביבה. הדבר נחוץ בשל הבעיה הלאומית, וגם בשל הבעיה של מלחמת תרבות המתקיימת בירושלים זה כעשור שנים; אומנם יש בה כרגע הפסקת אש, אך היא עלולה להתפרץ בכל רגע.

אברהם בורג (המערך):

היום סיפוח של מועצות יהודיות, מחר — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

לצערי הרב, אינני יכול לענות לך, אבל אולי ניזום איזו הצעה לסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת בורג וריבלין, שאת התשובות נותן הפעם שר הפנים.

אברהם בורג (המערך):

אני שמח שאתה לא יכול לענות, חבר הכנסת ריבלין.

ראובן ריבלין (הליכוד):

לא שאין לי תשובה. אני פשוט מנוע מלענות.

אדוני השר, השאלה היא, מדוע לא יבקשו מהוועדה לסיים את תפקידה וליישם את המלצותיה?

היו"ר ש' וייס:

אדוני השר, בבקשה.

שר הפנים א' דרעי:

בקשר לשאלתו של חבר הכנסת בורג לגבי חברים מהמועצות המקומיות, אני עניתי על השאלה הזאת. אני עונה עליה שוב, ואין לי כוונה להוסיף על הדברים. אני מוכן למסור לך באופן אישי פירוט של השמות.

אברהם בורג (המערך):

פשוט לא שמעתי.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו לשאלות רגילות. שר הפנים ישיב על שתי שאלות, הפעם מהדיון הזה. אתה נמצא בין שולחן לדיון.

10. תקציב עיריית באר-שבע

חבר הכנסת רן כהן שאל את שר הפנים ביום כ"ח בטבת התשמ"ט (5 בינואר 1989):

הנני פונה אליך עקב המצוקה הכספית של עיריית באר-שבע, הזקוקה לאיזון תקציבי בשיעור של 15 מיליון שקל.

בפגישה בינך לבין ראש העיר וסגניו ב-25 בספטמבר 1988 הובטח, שבתוך זמן קצר תינתן לעירייה תשובה בנושא המענק לאיזון התקציב. עד עתה ניתנות רק "הלוואות שעה", הגורמות לעלייה בהוצאות על הריבית, המרקיעה לכדי חצי מיליון שקל בחודש.

ברצוני לשאול:

1. מה היא התשובה שהובטחה לפני חודשיים?

2. מה בדעת משרד הפנים לעשות כדי לייצב את מצבה הכספי של עיריית באר-שבע?

התושבים מתנגדים לה, ותובעים עריכת בחירות דמוקרטיות לרשות המקומית.

כרצוני לשאול:

האם מוכן השר להודיע על מועד קרוב לבחירות לרשות המקומית ביישוב? אם כן — כיצד ייעשה הדבר ומתי?

תשובת שר הפנים א' דרעי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ראשית — לעובדות: המועצה הראשונה לא הוחלפה. רק ראש המועצה הוחלף, מכיוון שראש המועצה הקודם נאלץ להתפטר מתפקידו מסיבות אישיות.

המועצה הראשונה שמונתה לנהל את המועצה בתל-שבע על-פי הוראות סעיף 3 לצו המועצות המקומיות (ב), התשי"ג — 1953, לא סיימה את המשימה שעל מועצה ראשונה למלא, דהיינו: להקים תשתית פיסית וארגונית למועצה נבחרת: תשתית אשר תבטיח נקודת זינוק טובה להקמת מערכת שלטונית שנבחרה הציבור יוכלו לנהל אותה כראוי לרווחת התושבים. הדבר חשוב במיוחד, שכן מדובר בקהילה שעברה לא מזמן, במשך דור אחד, מאורח החיים המסורתי של חברת נוודים שבטית למסגרות של חיי חברה מודרניים ודמוקרטיים.

ככוונתי לעשות הכול על-מנת שתהליך הפיתוח של תל-שבע והשלמת בניית התשתית לפעולה מסודרת של המועצה ייעשה בטווח הזמן המינימלי האפשרי. לכשיגמר תהליך זה, ניערך לקיום בחירות דמוקרטיות ביישוב.

היו"ר ש' וייס:

בזאת, אדוני השר, סיימת את תפקידך כאן לבוקר זה.

רואה-חשבון שילוה את הפעילות הכספית של העירייה עד לבחירות.

משרד הפנים אימץ במלואו את המלצות ועדת החקירה, ובימים אלה נשלח רואה-חשבון, שילוה את העירייה ויבטיח כי לא תתבצע כל פעולה מחוץ למסגרת התקציב.

משרד מסיע לעירייה לעמוד בהתחייבויותיה ההכרחיות.

לאחר הבחירות ייכנס המשרד למשא-ומתן עם ראש העיר החדש, במגמה להכין תוכנית הבראה שתבטיח תפקוד תקין של העירייה ותאפשר פעילות לשיקום העיר.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

קודם כול, תודה על התשובה, אדוני השר.

אני מבקש לדעת: האם עד לאחר הבחירות, ולמשך כמה ימים או שבועות נוספים, עד שתקום הנהלה חדשה ותתפקד כראוי, עם תקציב מסודר, מוכטח התפקוד של עיריית באר-שבע?

שר הפנים א' דרעי:

התשובה חיובית.

82. בחירות למועצה המקומית תל-שבע

חבר הכנסת ע' דראושה שאל את שר הפנים ביום כ"ח בטבת התשמ"ט (5 בינואר 1989):

לפני כחמש שנים מונתה מועצה מקומית בכפר תל-שבע בנגב. ביום 15 באוקטובר 1988 מונתה מועצה חדשה, שראשה ומחצית מחבריה אינם תושבי היישוב. נמסר לי, שרוב

ו. הצעות לסדר-היום

כנס בהשתתפות חברי הכנסת ונציגי אש"ף

מה נשתנה מאז הבחירות? גם לפני הבחירות היתה אינתיפאדה. גם היום כולנו יודעים את כוונותיו האמיתיות של אש"ף, לרשת את כל ארץ-ישראל ולהניף את דגל אש"ף בישראל. הדברים נאמרו על-ידי ערפאת בעת חנוכת הבית של שגרירות המדינה הפלשתינית ברחבת-עמון. להחלטות ועידת-אלג'יר ולהכרזות זינבה אין כיסוי. הטרור ממשיך להשתולל, וערפאת לא זו בלבד שאינו עושה שום מאמץ להפסיק את הטרור, אלא הוא אף מעודדו. שמענו הכרזות אלה במפורש.

והנה, בזמן שממשלת ישראל מנהלת מערכת הסברה קשה מול מדינות רבות, ושר החוץ וסגנו יוצאים למסעות הסברה על הסכנה הטמונה בשיחות עם אש"ף בעניין הקמת מדינה פלשתינית, אשר ללא ספק תאיים על קיומו, בזמן שנכנסים ובאים שרים ומדינאים ממדינות אירופיות ונעשים מאמצים לשכנעם בנכונות מדיניותה של ממשלת ישראל, מדיניות המוסכמת ומקובלת על-ידי כל חלקי הממשלה, לרבות המערך — בזמן זה הולכים ארבעה חברי כנסת ומנהלים מדיניות חוץ משלהם, ללא שום סמכות ובלי הסכמה, ומחבלים במאמצי הממשלה ובמדיניותה.

איפה האחזיות הלאומית של חברי כנסת אלה? האם כל אחד יכול לנהל מדיניות חוץ ולקיים קשרי חוץ כרצונו? האם אין ממשלה בישראל? אדרבה, ננהל ויכוחים בתוך הבית הזה, נדון, נתלבט, נחליט. אך לניהול המדיניות אחראית הממשלה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעות לסדר-היום מס' 210, 213, 214, 218, 240, 249 ו-298 בנושא: כנס בהשתתפות חברי הכנסת ונציגי אש"ף. אני מזמין אל הדוכן את בעל ההצעה הראשונה, את חבר הכנסת יצחק לוי. כל הצעה היא במסגרת של עשר דקות. מאוד מאוד חיוני להקפיד היום על הזמן, ואם אפשר, אפילו לצמצם אותו עוד יותר, כי סדר-היום שלנו היום יביאנו עד השעה שבע-שמונה בערב.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש כנסת נכבדה, ממשלת ישראל, הממשלה הרחבה, המרכזת בחובה את רוב רובם של נבחרי הבית, ורובנו ייחלנו להקמתה ולכינונה — חלקנו מתוך חשש שממשלת ימין ודתיים תהיה ממשלה קיצונית מדי ותביא את המדינה להחלטות קיצוניות ומסוכנות, וחלקנו מתוך רצון לקבל החלטות גורליות מתוך קונסנזוס לאומי רחב, בהנחה מוצדקת ונכונה שעניינים גורליים לא יכולים להיות מוכרעים על חדרו של קול — אותה ממשלה כללה בקווי היסוד שלה את הקביעה, שאין לשאת ולתת עם אש"ף.

גם המערך הסכים לכך, ויותר מכך, המערך בתעמולה הבחירות שלו חזר והדגיש זאת. מר פרס אף נעלב ונפגע כאשר ייחסו לו דברים שאמר, כביכול, בעד הידברות עם אש"ף, ובתשריר מיוחד הוא טרח להכחיש זאת.

ו/או של בית-המשפט בישראל? אנה, העמידו חוק זה במבחן בג"ץ, טענו את טענותיכם נגדו, ונראה מה יפסוק בג"ץ. כל זמן שהדבר הזה לא נעשה, אין לאיש זכות לטעון על חוק שאינו חוקי, ובעיקר לא לחברי בית-המחוקקים עצמם.

צפויה סכנה ממשיה לכל מערכת החוק במדינה אם כל אחד, לרבות חברי כנסת, יתחיל לקבוע לעצמו מהו חוק שצריך לקיים אותו ומהו חוק שלא צריך לקיים אותו. על כן אני קורא לחברי הכנסת, ולא רק לארבעה שבהם מדובר, לחזור בהם מהתייחסות זו כלפי החוק ולחזור בהם מדיבורים לא-אחראיים, אשר יכולים להביא להתמוטטות מערכת החוק בישראל, ואנחנו מכבדים מאוד את מערכת החוק.

רבותי חברי הכנסת — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רן כהן, יהיו לך עוד הזדמנויות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני אעשה זאת בשבוע הבא.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

חבר הכנסת רן כהן, אם אתה רוצה, שנה את החוק, אם יהיה לך בבית הזה רוב לשינוי החוק. כל זמן שהחוק קיים, אתה חייב לכבד אותו.

אני רוצה לסכם את דברי, אדוני היושב-ראש. אנחנו צריכים לעמוד מאחורי מדיניות הממשלה, שלא לשאת ולתת עם אש"ף, כי אש"ף דבק בכל סעיפי האמנה הפלשתינית הכוללים הכחדת מדינת ישראל. לא נישא וניתן עם אש"ף, כי איננו נושאים ונותנים עם אנשים שידיהם מגואלות בדם של חפים מפשע. צריך לשאת ולתת — — —

אברהם בורג (המערך):

כמו רוצי המחתרת?

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אתה נושא ונותן אתם על שלום?

אברהם בורג (המערך):

— — —

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אני שואל אותך: אתה נושא ונותן אתם על שלום? אני לא נושא ונותן אתם על שלום. אנשים טעו והם מרצים את עונשם.

אברהם בורג (המערך):

אתה רוצה להוציא אותם.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בורג, אני חושב שלאום זה כבר מוצו כל ההערות.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — — גם מחבלים הוציאו — — —

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אני רוצה להוציא אותם מכוח חנינה, מפני שהחברים האלה נשאו את עונשם, לא התחמקו מבית-משפט — — —

אברהם בורג (המערך):

— — —

ולא ייתכן שכל אחד, גם אם הוא חבר כנסת, יפעל כרצונו בניגוד להחלטות הכנסת והממשלה, ויצג אותנו בחוץ-לארץ כמדינה חסרת ממשל.

אני שואל את חברי הכנסת מהמערך: האם נשארם נאמנים למצעכם ולמסרים ששירתם לבוחרים? תוצאות הבחירות היו ברורות כעניין זה. רוב רובו של העם הצביע נגד ההברות עם אש"ף ונגד הקמת מדינה פלשתינית, ועלינו ועליכם לכבד את הכרעת הרוב.

אדוני היושב-ראש, נסיעתם של ארבעה חברי הכנסת, שניים מהם מהקואליציה, היתה ללא כל ספק אירוע תקשורתי חשוב, שמילא את טורי העיתונות בארץ, ואולי גם בחוץ-לארץ, ועורר ויכוחים בין אנשי חוק בשאלה, האם יש כאן עבירה על החוק או אין, האם ישיבה ליד שולחן עגול עם נציגי אש"ף, נציגי ארגון המרצחים שידיו מלאות דם יהודים, יש בה עילה להעמיד את חברי הכנסת הנכבדים לדין, כמובן לאחר הסרת חסינותם על-ידי הכנסת, או לא.

והנה, חברי הכנסת חזרו מפרס מאוכזבים מכך שלא זכו להיפגש עם נציגים מרידרג דיים מאש"ף. אש"ף לא החשיב די מפגש זה, ושלח נציגים זוטרים כדי להיפגש עמם, אולי מתוך ידיעה שמדובר כאן בעיקר בגימיק תקשורתי, ושלא יצא מכך כלום.

אין זה מענייננו לבחון בדיון זה את מחשבות אש"ף. מענייננו לבדוק ולבחון את משמעות הנסיעה הזו כלפי הבית הזה. אפשר לטעון שחסינות ניתנת לחברי כנסת כדי שיעברו על חוק זה או חוק אחר, אם הם רואים בכך צורך לעבודתם הציבורית ולמילוי תפקידם הלאומי. ולא, לשם מה החסינות? אך גם אם נקבל גישה זו, שהיא בעיקרה פסולה בעיני — כי הרי לא לשם כך ניתנה החסינות, לא לשם עבירה במתכוון וביודעין על החוק, ותוך הכרזה על כך בקול רם ובגאווה, מתוך רצון להרוס את אושיות החוק בארץ — יש לתמוה על מעשיהם של ארבעת חברי הכנסת.

דעה זו, הנשמעת בימים האחרונים, בדבר קיומם של חוקים לא-חוקיים, היא דעה מסוכנת מאוד. היא נשמעה לא רק בהקשר זה, אלא גם בהקשר של ההוראות שניתנו על-ידי שר הביטחון. מי קובע מהו חוק חוקי ומהו חוק שאינו חוקי — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שר הביטחון לא אמר חוק לא-חוקי.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אבל חברי כנסת אמרו. חברי כנסת אמרו שהחוק הזה הוא לא-חוקי.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — — הוא דיבר על פקודות בלתי חוקיות בעליל, זה כבר נושא השייך לתחום הצבאי — — —

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אבל הפקודות האלה מכוסות על-ידי החוק. אם הן לא היו מעוגנות בחוק, חבר הכנסת כהן, לא היה שר הביטחון יכול להורות אותן. היתה טענה שהן אינן מעוגנות בחוק, אף שהממשלה והיועץ המשפטי הודיעו שהן כן מעוגנות בחוק. אבל, כמה חברי כנסת טענו שהחוק הזה אינו חוקי, מטעמים מוסריים.

האם אין אנו בוטחים בשיקול הדעת של בית-הנבחרים

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בורג, הרי יש אפשרות שכל נושא מדיני יהפוך כאן למה שהוא הופך להיות כאן. כיוון שאנחנו דנים מדי שבוע באותו נושא, אני חושב שהגיע הזמן שאפילו לנושא כל כך כבד נתייחס לפי כללי המשחק. בכל יום רביעי יש לנו דיון ריטואלי. חשבתי שכבר הסתגלנו להתייחס אליו כמו אל ריטואל.

בבקשה, חבר הכנסת לוי.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אני רוצה רק להעיר לחבר הכנסת בורג, שהחברים האלה ריצו את עונשם. אנחנו רוצים לשחרר אותם באמצעות חנינה, כי הם עשו טעות, ואף-על-פי-כן, אין להשוות בינם לבין אש"ף. יש הבדל גדול ביניהם, ולא כאן המקום לפרט. אבל אל נעלה על דל שפתנו השוואה בין אותם חברים לבין מרצחי אש"ף.

ובכן, אני רוצה לסיים. אנחנו נישא וניתן עם המדינות השכנות, עם גורמים בקרב התושבים הערבים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה המעוניינים ורוצים בשלום.

אדוני היושב-ראש, אני רואה בנסיעה זו פתח מסוכן לאגדרלמוסיה מדינית, ועל כן אני מציע לדרן על כך ככנסת. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

רשות הדיבור לחבר הכנסת חגי מירום להצעה לסדר-היום באותו נושא.

חגי מירום (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כבוד השר, לפני שבוע וחצי ביקש חבר הכנסת צחי הנגבי מהיועץ המשפטי לממשלה למנוע את נסיעת ארבעת חברי הכנסת לפריס, ולחלופין למנוע מפגש, בטענה שבפעולתם זו הם עוברים על החוק. חבר הכנסת הנגבי קיבל מהיועץ המשפטי לממשלה, שלעתים אינני בטוח אם הוא היועץ המשפטי לממשלה או הרועץ המשפטי לממשלה, תשובה שלפיה הוא לא יוכל למנוע מעשה עתידי או עבירה שעדיין לא נעברה.

לא יכולתי להבין מהתקשורת מהי חוות דעתו של היועץ המשפטי אשר למפגש עצמו. אבל אני רוצה לומר כאן, שהיה זה לפלא בעיני שחבר הכנסת הנגבי העלה על דעתו, שחבר הכנסת צבן, מטובי הפרלמנטרים בבית הזה; חברת הכנסת אורה נמיר, הגברת הראשונה של מפלגת העבודה בכית-הנבחרים; חברת הכנסת שולמית אלוני, שהיא אחת הפרלמנטריות הטובות ביותר בעולם כולו; וחנת פרס ישראל חבר הכנסת לובה אליאב — ישבו כולם ביחד בידיים קשורות ובפה קשור בשל נסיעתם לוועידה ולמפגש בה. אילו לא עשייתם ממנה סיפור גדול, כמעט שלא היו יודעים עליה.

רבותי חברי הכנסת, הפקודה למניעת טרור אינה אוסרת במפורש סוגים מסוימים של מפגשים. לשונה של הפקודה, כפי שהיא מופיעה לפני, היא כזו שניתן, כנציג של אמצעי תקשורת או כמשחתף כרב-שיח בין-לאומי, להיפגש עם מי שרוצים להיפגש גם מקרב ארגוני טרור.

מיכאל איתן (הליכוד):

ובלבד שלא יישא אופי מדיני.

חגי מירום (המערך):

ובלבד שהמפגש לא יישא אופי מדיני. כרב-שיח בין-לאומי בנושא אקדמי-מדעי, שאורגן בידי מוסד אקדמי-מדעי — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

ובלבד שלא יישא אופי מדיני.

חגי מירום (המערך):

ובלבד שלא קיים עמו מגע בעניין מדיני — יפה.

ובכן, אני רוצה לומר כאן במפורש, שלפי דעתי, לשון החוק כפי שהיא כיום מאפשרת מפגשים בוורסיות כאלה או אחרות. כיוון שקשה מאוד, חבר הכנסת מיכאל איתן, לומר מהו בדיוק מגע על-פי החוק הזה, מה יחשב כמגע ומה לא יחשב כמגע על-פי החוק הזה. בדרך כזו אפשר, לפי דעתי, וניתן להמשיך ולהיפגש ככל שרוצים.

יתירה מזו, חוק חסינות חברי הכנסת אינו מונע מחברי הכנסת מפגשים מעין אלה, והחוק מטרתו במפורש לאפשר לחבר הכנסת לקיים משאים-ומתנים במסגרת עבודתו. עוד מעט ודאי יאמרו המתנגדים, שזה אינו במסגרת עבודתו. אינני מסכים עם הטענה הזו. הסברה שחבר הכנסת עובד בתוך הכנסת ולא מחוצה לה היא שגויה, היא לא נכונה.

אני רוצה לומר כאן במפורש, שאני הגשתי הצעה לסדר-היום לא מפני שאני הולך להיפגש עם אנשי אש"ף. אני אומר כאן במפורש: אני לא הייתי הולך למפגש ההוא בפרס הואיל ובעיני, לשיטתי, עדיין לא הגיעה העת, עדיין אין המנהיגים הללו מתכוונים ברצינות להפסיק את הטרור, לבטל באמנה הפלשתינית את הפרק המדבר על השמדת מדינת ישראל וכיוצא באלה. אבל, בין זה לבין פגיעה באושריות הדמוקרטית בדרך של מניעת אפשרות מאנשים שוחרי שלום ללכת ולקיים משאים-ומתנים — אני חושב שהמרחק הוא רב.

אני אומר במפורש, שייתכן מאוד שלאנשים הסוברים כמוני קשה להעלות על הדעת איך עושים את זה. ייתכן שגם החברים שלנו מן השמאל, שיצאו למפגש הזה, לקחו כמה כדורים נגד בחילה והלכו אליו. אני, כדמוקרט, אינני רוצה לשלול מהם את האפשרות הזאת.

עוד הערה או שתיים. תראו, חברי הכנסת, נעשה שקר בנפשו אם לא נודה ונתוודה, שיש גם מפגשים ישירים וסמויים באישור משרדי החוץ והביטחון. אנחנו עושים אותם, מפני שאנחנו חושבים שצריך לקיים איזה ערוץ. דרך אגב, בין השאר, יש לנו כמה שבויים שם. מה יהיה האסון, אם אלה שלשיתטם רואים את העניין כחיובי, ישמרו ערוצים פתוחים בכיוון הזה? אם אפשר לקיים משאי-ומתן, אזי אפשר לקיים אותו.

אני רואה בחומרה רבה את העובדה שכית-הנבחרים שלנו עוסק בשיטתיות בשלילת היכולת של חברי כנסת לפעול על-פי מצפונם ואמונתם.

אני רוצה להזכיר לבית הזה, שלא מזמן, לפני שבועיים להערכתי, הציעה פה חברת הכנסת גאולה כהן הצעה, שעמדה להצבעה, בעצם לשנות את חוק החסינות באופן שיוציא את הפרק הזה מגדר חסינות. הלוא כן? אני רוצה להזכיר לך, חבר הכנסת מיכאל איתן, שהבית הזה לא קיבל את הצעתה של חברת הכנסת כהן. המעשה הזה בעצם רומז לנו כי העניין הוא חוקי, מפני שהבית הזה לא קיבל החלטה שונה.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

לא חוקי, אבל יש חסינות.

חגי מירום (המערך):

יותר מזה, אני רוצה לספר פה סיפור אישי.

המשפטים איננו כאן לא צריכה להפריע לך. כמשפטן אתה יודע שכממשלתנו יש אחריות קולקטיבית.

רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסי שריד, ואחריו — לחבר הכנסת יאיר צבן.

חנן פורת (המפלגה הרחית הלאומית):
האם חוק החסינות משמעותו שיש היתר או איסור — —

היו"ר ש' וייס:
אני לא יכול להיות פרשן מדוכן זה. על כך נתווכח בוועדת הכנסת. זה חוק של ועדת הכנסת.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת נכבדי, אף כי יש בוודאי בינינו חילוקי-דעות פה ושם, הערכתי מאוד את הדברים שנשמעו כאן על-ידי הדובר שקדם לי, חבר הכנסת חגי מירום. אני חושב שהוא העלה נימוקים רציניים מאוד לחיזוק הטענה שהחוק הזה מוטב היה לו שלא היה נחקק מלכתחילה, ומשנחקק מוטב לו שיבוטל. אני לא אנסה לחזור על הדברים הנכוחים שהוא אמר.

לפני שאגש לגופו של עניין אני רוצה, כרשותכם, להעיר שתי הערות מקדימות הקשורות לעניין, או לא קשורות. אבל, לגבי ההערה הראשונה, אני רואה אותה כחובה מצפונית שאני חייב למלא, ואני רוצה שהיא תירשם בפרוטוקול, כדי שלא ייאמר: מדוע לא נאמר? מדוע לא אמרתם? מדוע לא השמעתם את זה? מדוע הדברים אינם רשומים? מכיוון שהדברים עכשיו כל כך שנויים במחלוקת, מחלוקת כזאת שיורדת אל חדרי הבטן, והייתי אומר ברוח הימים האלה, מפוצצת אותם, או לפחות אוטמת אותם, ואנחנו אטומים כבר מזמן.

אני רוצה לומר, שכל פקודת ירי שניתנת עכשיו בשטחים, שאיננה מיועדת להגנה עצמית, אלא מיועדת להפחדה, להרחעה, להענשה או לנקמה, כל פקודה כזו מדיפה ריח כבד של פקודה בלתי-חוקית בעליל, ויש חשש חמור שהדגל השחור של האלימות מתנוסס עליה. אני רוצה שהדברים האלה יירשמו ויזכרו. אני רשמתי לעצמי הבוקר במידה רבה של שביעות רצון, שגם במשרד המשפטים, בדיון שהיה אתמול, הסכימו כנראה כמה מן המשתתפים שזה מצב. האם יתקן הדבר הנורא הזה או לא? — נחכה ונראה.

הערה שנייה — לא נעים לתפוס ראש ממשלה באמירה גזענית מכוערת, לא נעים לתפוס כזה כל ראש ממשלה, ובמיוחד לא את ראש ממשלתך. אבל, אתמול הוא אמר אמירה כזאת: ערכים הם ערכים, ושום דבר לא השתנה.

אני רוצה לעורר את דמיונכם, רבותי חברי הכנסת, נקל לתאר מה היה קורה כאן לו אדם נכבד כמעלתו של ראש הממשלה, נניח נשיא ארצות-הברית, או נשיא צרפת, או בוודאי ובוודאי הקנצלר הגרמני, היה אומר: יהודים הם יהודים, ושום דבר לא השתנה.

מיכאל איתן (הליכוד):

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לפחות תחביישו ותשתקו.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת תופיק טובי, ההפרעה הזאת לא מסייעת לנו.

היו"ר ש' וייס:
חברי הכנסת, אני מבקש לא להפריע, ודאי לא מי שהוא מגונן עליהם כאן בלהט.

חגי מירום (המערך):
הייתי לפני שנה וחצי בכינוס של מועצת תנועות הנוער האירופיות, בחור יושב-ראש הוועדה הבין-לאומית של מועצת תנועות הנוער בישראל, מועצה שיש בה נציגים מבית-ר ועד "השומר הצעיר". שמענו שבועידה הזו עומדים להשתתף חברים באש"ף. הלכנו להיוועץ במשרד החוץ ושאלנו, אדוני השר, את משרד החוץ: מה אתם אומרים, להשתתף או לא להשתתף? שמא יאמרו עלינו שקיימנו מפגשים, ושמא אנשים כחבר הכנסת הנגבי יציעו אחרי זה להעמיד אותנו לדין. ואמרו לנו: כן, לכו ותשתתפו. כי הבינו את ההיגיון הרב בכך, שלא ייתכן שאש"ף יחסום השתתפות ישראלית בכל ועידה וועידה. ויש כזה היגיון.

גאולה כהן (התחיה):
של פרס או של ארנס?

היו"ר ש' וייס:
חברי הכנסת, אין פרוצדורה של חקירת שתי-ערכי של נואם.

חגי מירום (המערך):
אז היה השר פרס. אבל אני רוצה להגיד לך, ההמלצות באו מהפקידות הבכירה, שיושבת גם היום במשרדו של השר ארנס. אנחנו לא הלכנו להיפגש איתם. אנחנו לא שוחחנו איתם אישית, אנחנו לא תקשרנו איתם אישית. הם הציעו הצעות החלטה קשות מאוד לישראל, ואנחנו מנענו אותן על-ידי השתתפותנו. לשיטתנו כך ראינו את העניין. אבל עברנו אתם באותו מקום ולכאורה אפשר לטעון שקיימנו מגע.

אני אומר כאן במפורש, שהחוק במתכונתו הנוכחית נראה לי פשוט לא רלבנטי, לא מציאותי ולא מתאים למציאות המשתנה כאן באזור הזה.

על כן אני חושב שצריך לזווג תיקון. הנחתי היום הצעת חוק לתיקון הסעיף בפקודת הטרור, באופן שניתן יהיה להעמיד לדין רק את מי שייפגש עם נציגים כאלה מתוך כוונה לפגוע בביטחון המדינה.

מיכאל איתן (הליכוד):
לא צריך.

חגי מירום (המערך):
אם לא צריך, אז לא צריך בכלל. זה האלמנט ההגיוני היחיד שלגביו יש לשקול את העניין.

לסיכום דברי, אני רוצה לומר, אדוני היושב-ראש, ששר המשפטים היה צריך, לכאורה, לענות על ההצעה שלי לסדר-היום. אני חושב שהבעיה בעיקרה משפטית. אבל אינני מתנגד, בהכירי את שר החוץ ואת דעותיו, שישמע מתוך הבית הזה, לא מקרב השמאל הקיצוני אלא דווקא מקרב המתונים שבחוג חברי סיעת המערך, שהיא היום בקואליציה, שבקטע הספציפי הזה, לפי דעתי, לנוכח האירועים המשתנים ולנוכח חולשת החוק ולנוכח הצורך לשמור על אושיות הדמוקרטיה. יש מקום להשאיר סייג אחד והוא: אם הפגישה נעשית מתוך כוונה לפגוע בביטחון המדינה.

אני מציע שהנושא הזה יעבור למליאה. תודה.

היו"ר ש' וייס:
תודה רבה לחבר הכנסת חגי מירום. העובדה ששר

הסיבה השנייה למותו של החוק היא אי-היכולת לאסור על חברי כנסת למלא את שליחותם הציבורית. רבותי, כבר אמרתי בהודמנות אחרת, שבמצע שלנו יש התחייבות מפורשת לנהל דיאלוג עם אש"ף אם וכאשר — ואש"ף מילא את התנאים. משום כך, אין יכולת למנוע משליחי ציבור למלא את ההתחייבות שהם נתנו לציבור, אלא אם כן אומרים שההתחייבות הזאת כשלעצמה היא בלתי-חוקית. אם כן, תנסו להוציא אותנו אל מחוץ לחוק. אבל זו ההתחייבות שנתנו לציבור, ואם איננו מקיימים אותה אנחנו מועלים באמון שניתן לנו לצורך הזה.

והסיבה השלישית שהחוק הזה מת — רבותי, אכיפתו של החוק הזה גרועה לאין שיעור מאי-אכיפתו, וחרף מהריטואל שדיבר עליי קודם היושב-ראש, ובצדק, אין כלום. הרי חבר הכנסת צחי הנגבי יכול לצווח בכל פעם, ויש לו כבר מה לעשות בשבוע הבא ובעוד חודש.

הרי הוא יודע, שלמזלו אי-אפשר לאכוף את החוק ואין אוכפין את החוק הזה, כי אילו אכפו אותו, על-פי המניין שערכתי היו כבר 25 מחברי הכנסת, או יותר מ-25, יושבים בבית-הסוהר. האם יש כאן משהו בר-דעת, המעלה על דעתו שמדינת ישראל היתה שולחת לבית-הסוהר יותר מ-25 חברי כנסת? אתם מתארים לעצמכם אין היתה הדמוקרטיה הישראלית נראית?

גאולה כהן (התחיה):

אילו היה הראשון יושב, לא היו 25.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, חבר הכנסת שריד כבר מסיים ולכן אל תפריעו. חבר הכנסת דדי צוקר, אל תפריע לחברך לסייע.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

רבותי חברי הכנסת, אני רוצה לומר לכם, שביחס לפגישות עם אש"ף — דיברנו על הריטואל, דיברנו על הרפלקס המותנה, דיברנו על העיסוק השוטף והאובססיבי הזה — העובדות הן הקובעות. והעובדות הן שהמפגשים עם אש"ף ילכו ויתרבו. בפתח עומדים מפגשים רבים מאוד עם אש"ף. כל העולם ייפגש עכשיו עם אש"ף — האמריקנים, הצרפתים, שאר האירופים, כל העולם — ישראלים. אי-אפשר לעצור את זה.

החוק, שהיה מלכתחילה מיותר, הופך להיות יותר ויותר נלעג ומבזה ומשפיל ומגוחך ומזיק. אם איננו יכולים להסיר אותו מספר החוקים, לפחות נסיר אותו מסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת שריד. באותו נושא, אני מזמין את חבר הכנסת יאיר צבן. אחריו — חבר הכנסת צחי הנגבי, באותו נושא. חבר הכנסת צבן, בבקשה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, זו לי פעם ראשונה שהשתתפתי, עם משלחת של המחנה היוני הציוני במדינת ישראל, בכנס שבו השתתפה גם משלחת רשמית של אש"ף.

אני, כמו ידידי יוסי שריד, סירבתי במשך למעלה מ-15 שנים ליטול חלק במפגשים אלה ותבעתי שמפגשים אלה יקוימו רק על בסיס הנחה ברורה, שאש"ף מקיים את תנאי נוסחת שמי-טוב-ידי.

אני זוכר פגישה שהתקיימה לפני 15 שנה לערך בביתו של ראש ממשלת צרפת לשעבר, פייר מרסר-פרנס המנוח, שניסה

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הוא התכוון ש"ערבים הם ערבים" כמובן החיובי, כמובן. אין ספק. לו היה אפשר לספר מכאן דברים מסוימים, הייתי מספר, אבל אי-אפשר.

לכן, אני רוצה לומר לראש הממשלה, שערכים הם בני-אדם, ויהודים הם בני-אדם, ושמי הוא בן-אדם, ואפילו שמי השתנה. ושמי של 1989 בירושלים איננו שמי של שנות ה-40. אינני רוצה להזכיר שום מקום ונסיבות. גם הוא השתנה, ומי כמוהו צריך לדעת שדברים משתנים, זמנים משתנים, אנשים משתנים, ומי כמוהו השתנה.

ועכשיו לגופו של עניין. בחודש הקרוב, רבותי, לפי מיטב ידיעתי, צפויות שתי פגישות לפחות עם אנשי אש"ף, אחת בהאג בשבוע הבא, ואחת באוקספורד, בעוד כחודש. אני רוצה לומר לכם, חברי הכנסת, שאנחנו נהיה שם קרוב לוודאי, וכאופן פרדוקסלי, דווקא החוק דוחף אותנו להשתתף, ואני רוצה להסביר למה.

השקפותי האישיות ידועות. דווקא בעבר — ואני מדגיש בעבר, לפני שקרה מה שקרה, לפני השינוי באש"ף — לא רצתי לפגישות האלה, ובעצם, מעולם לא השתתפתי בהן כי חשבתי שלא נתקיימו התנאים הכרחיים והמספיקים. לסירוב שלנו להשתתף במפגשים האלה היתה עוצמה גדולה, במיוחד משום שזה היה סירוב וולונטרי. אנחנו חשבנו שלא צריך להיפגש. זה לא היה על-פי חוק, כי החוק איננו סימן לעוצמה, להיפך — הוא סימן לחולשה.

עכשיו הדברים השתנו. אני רוצה לומר לכם, שאם אנחנו ניעדר מהפגישות האלה, תהיה בכך משום הודאה מצדנו, שאנחנו בעצם מסכימים שהימין הלאומי הקיצוני במדינת ישראל יכול לנהל את החיים הציבוריים והמדיניים שלנו באמצעות חוק פוליטי מובהק ושרירותי.

אין בא החוק הזה, בעצם, לעולם? אמר כאן חבר הכנסת חגי מירום לפני כמה דקות, שהוא הציע הצעת חוק, יש כמה הצעות חוק כאלה. אני רוצה לומר לכם דבר לא כל כך צפוי. אני חושב שחוק המפגשים כבר נקבר, והאות שלו היא כבר אות מתה, וכבר אין כמעט צורך לבטל אותו, כי הוא בטל מעצמו. המציאות ביטלה אותו והחיים מחקו אותו מספר החוקים. לכן, אציע לחברי, וזו דעתי האישית, שלא יעשה מאמץ כדי לבטל את החוק הזה, שבלאו הכי כבר איננו חוק.

מה הסיבות העיקריות למותו של החוק הזה, שנולד כנפל? רבותי, אתם יודעים שהסוציולוגיה, יותר נכון לומר הקרימינולוגיה, כבר הרבה מאוד שנים יודעת את המושג של פשע ללא קורבן, crime without victims. הפוליטיקה הישראלית המציאה מושג חדש: פשעים ללא פושע. הרי לא מתבצעת כאן עבירה. לכל היותר משהו יכול לומר, שלדעתו נעשה כאן מעשה שלא ייעשה, אבל אין כאן עבירה. במי או כמה פוגעים? הרי זה הוויכוח העיקרי שנטוש בינינו. יש בינינו כאלה שחושבים שצריך לנהל משאומתן, להידבר, להגיע להבנה, לבדוק, לראות, לבחון; ויש כאלה שסבורים אחרת. אבל, מה לחוק ולכל העניין הזה, ריבונו של עולם? וכי אנחנו יכולים לערב חוקים בוויכוחים הציבוריים העיקריים שלנו?

נגיש שביום מן הימים יהיה כאן רוב אחר. האם אני אציע באמצעות הרוב האחר, למשל, שגופים פוליטיים, אולי בעלי אופי אירידנטיסטי, שרוצים שלמות הארץ ואולי מעבר לזה, יהיו אסורים על-פי החוק? הרי זה הוויכוח בינינו. ומה לחוק ולזה?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת איתן, אתה יודע שתוכל להציע הצעה אחרת אם הדברים לא נושאים חן בעיניך.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

מדיניות חוץ נפרדת קיימת כאשר מי שאינו שר החוץ נוסע בשליחויות מסוימות לארצות-הברית כדי לשבש תוכניות של שר החוץ. זו מדיניות חוץ נפרדת. מדיניות חוץ נפרדת ננקטת גם כששר החוץ אינו משתף את ראש הממשלה במהלכים גורליים. גם זו מדיניות חוץ נפרדת. מה שעושה אזרח חופשי במגעיו עם ציבור בכנסים בין-לאומיים אינו מדיניות חוץ, זה חלק מהמערכת הדמוקרטית הבין-לאומית — ויש, כנראה, בינינו אנשים שצריכים להסתגל אליה.

היה כתם אחד בכנס, כתם קשה. בשנים הרבות שבהן הסתובבתי עם חברי בכנסים בין-לאומיים אנחנו, הישראלים מכל גוני הקשת הפוליטית, היינו מוכנים לפגישה ללא תנאים עם נציגים ערבים, עם נציגים פלשתינים, אבל הם הפנו את הגב. בני תרבות היו מרימים גבה, היו מושכים כתף, היו אומרים: איך הם מתנהגים? בכל זאת, לשבת לדבר, מה רע בכך? אנחנו עמדנו מול החקשורת הבין-לאומית בצורה מגוחכת, אבסורדית, לא מסוגלים.

אלה דברים הנעשים בפרהסיה, אלה דברים שאי-אפשר להסתיר בהם, חס וחלילה, עבירות נגד ביטחון המדינה. הרי יש חוק. מי שאין לו הסבר סביר דינו 15 שנות מאסר. על מה אתם מדברים? הרי זה לא חוק פלילי, זה לא חוק ביטחוני, זה חוק פוליטי. לא עברנו על החוק כי לא קיימנו, לצערי, את המגעים האלה. החוק הזה סותר את יסודות המשפט. פרופסור פלר כבר אמר עליו את הדברים הצריכים להיאמר.

זההרנו בעבר, שהחוק הזה הוא אבסורדי כל כך שלא יעמוד במבחן המציאות.

נציגות של אש"ף הולכות ומתקבלות לפורומים בין-לאומיים. מחר תהיה נציגות של אש"ף באינטרנציונל הליברלי — לא תיסעו? מחתמים תהיה נציגות של אש"ף באינטרנציונל הסוציאליסטי — לא תיסעו? אחר מחרתיים תהיה נציגות של אש"ף באגודת המשפטנים הבין-לאומית — לא תיסעו? מה, תפקירו את כל הבמות הבין-לאומיות האלה? על אילו אבסורדים אתם מדברים?

דווקא אנחנו — וכאן אני רוצה לומר מה נזקו של החוק הזה — דווקא אנחנו, כנציגי המחנה היוני, היינו מעוניינים לברר עם הנציגים הפלשתינים כמה שאלות: מה היא תוכנית-השלב של אש"ף? האם הם יסכימו שהגבולות המוסכמים יהיו גבולות סופיים? האם הם יסכימו לאסור בחוק פעולה אירידינטיסטית אחרי השלום? האם הם מוכנים להבהיר, שזכות השיבה אינה כוללת את חיפה ואת עכו ואת יפו? מה ניתן לעשות כדי להפחית את גילויי האלימות, גם באינתיפאדה? אבל שאלות אלו אינן ניתנות לביורר בחילופי נאומים. בירור שאלות אלו מחייב מגע ישיר, שיחה פנים-אל-פנים. הוא מחייב אפילו חקירת שתי-עורב לפעמים. אבל את זה החוק מונע.

היינו רוצים, חברי הכנסת, שאת הדברים האלה תעשה ממשלת ישראל, ואנחנו ניסע לחוץ-לארץ לחופשות במקומות יפים. אבל כל עוד ממשלת ישראל אינה נוטלת על עצמה את התפקיד החיוני הזה של נטיעת גשר בינינו לבין הפרטנר שלנו לסכסוך הנורא הזה — אנחנו לא נייעף ולא ניגע ונעשה את החובה הלאומית הזאת עד תום, ונמשיך בכנסים האלה על-פי

לשכנע אותי. כאשר חברי הלכו לכנסים הללו אני הגנתי על זכותם, אך חלקתי על התכונה שבצעד הזה מבחינה מדינית, כי אמרתי שהבעיה מבחינת היחסים שלנו עם הפלשתינים היא להביא לכך שהם יכריזו בפומבי על הנכונות שלהם להכיר בישראל.

אנחנו חזרנו מפריס ללא שום אכזבה אלא בסיפוק רב. אגב, לא התנינו את ההשתתפות שלנו בידיעה מי בדיוק יהיה שם. לא ידענו עד כואנו לפריס מי יהיה. היו שמועות. לא התנינו. צריכה היתה גם להיות מידה מסוימת של חוצפה מצדנו בהתניה כזו. אם אנחנו הולכים לקיים את החוק לגבי איסור מגע ישיר, מה אנחנו נתנה? נתנה ונאמר: אנחנו רוצים לדעת אילו נציגים יהיו שם כדי שלא ניפגש אהם?

אני חייב לומר, שיש כאן הערכה עובדתית לא נכונה לגבי חשיבותו של הנציג הבכיר במשלחת, ד"ר נביל שאאת. ד"ר נביל שאאת' הוא יושב-ראש הוועדה המדינית של המועצה המרכזית של אש"ף; הוא יועצו המדיני של ערפאת; הוא אדם שכל המומחים, לרבות המומחים שלנו, אומרים שיש לו חלק מרכזי בעיצוב הקו הנוכחי של אש"ף.

המעניין ביותר בפרשה הזאת הוא שאותו ד"ר שאאת' הנחשב על-ידי המומחים שלנו לאחד ממנסחי נאום ערפאת באו"ם ב-1974 — אותו נאום שבו נזקק ערפאת למשפט שלמה בעניין הילד שהאם לא מוכנה ולא יכולה להסכים לחלוקתו לשניים — אותו ד"ר שאאת' אמר בנאום הראשון שלו בכנס: במשך שנים רבות טעינו לחשוב על גורל פלשתינ במושגים של משפט שלמה. עד שהבנו שמולדת, יקרה ככל שתהיה, אינה דומה לילד. ילד אי-אפשר לחלק ומולדת אפשר לחלק. לכן, כדי להעמיד דברים על דיוקם, דאגתי לפרסם השבוע ב"על המשמר" את נאומי, לא משום שאני מסכים לכל מלה הכתובה שם — רחוק מכך — ולא מכיוון שיש שם תשובה על כל השאלות שלי — רחוק מכך — אבל צריך להיות אטום או מרושע או חסר דעה כדי שלא להסכים. שנאם ברוח זאת לא נישא קודם לכן בכנס בין-לאומי כלשהו בנוכחות משלחת של חברי כנסת מהמחנה היוני הציוני.

אני גאה מאוד בהופעות של חברי למשלחת. אני חושב שייצגנו את ישראל במיטבה, לא רק בדברי השלום שנשאנו אלא גם בתביעות שהצענו כלפי הצד הפלשתיני, גם בבקורות שמחתנו על הופעות חד-צדדיות אנטי-ישראליות.

מיכאל איתן (הליכוד):

בשם מי עשיתם את זה?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

כשמנו. אני מקווה שאתה עדיין זוכר שאתה חי במדינה דמוקרטית.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא ידוע לי שאתה מדבר בשם כנסת ישראל. אין לך מנדט לדבר בשם ממשלת ישראל.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני לא מחפש מנדט כזה מאדם כלשהו. גם אם יתלכדו כאן 119 מחברי הכנסת במחשבה שאין לי מנדט לדאוג לישראל, אטול את המנדט הזה לעצמי כל עוד יש כאן משטר דמוקרטי.

מיכאל איתן (הליכוד):

כל אחד ינהל מדיניות חוץ? כך תיראה מדינת ישראל.

הוא נועד לאפשר לחברי הכנסת, בעיקר אלה שנושאים בנטל האופוזיציוני, חופש ביטוי. הוא נועד למנוע מהשלטון בשרירות לכו להצר את צעדיהם, לטפול עליהם האשמות שווא, לעצור אותם ללא סיבה, לחפש בכליהם.

חופש ביטוי — כן, חבר הכנסת צבן, אבל לא חופש ביזוי של החוק ושל הוראות החוק, כי איזו נורמה דמוקרטית חדשה אתם מציבים לציבור בישראל? אורחים מן השורה, המחליטים לעבור על החוק, יישאו בכל חומרת הדין. אותו אורח הקרוי האורח הקטן, הוא חייב לעמוד על קלה כחמורה. הוא חייב למלא את כל הוראות החוק. אבל חברי הרשות המחוקקת — אלה המחוקקים את החוק — הם יכולים להתנשא מעל הוראותיו של החוק? לא מדובר על אורח קטן. לחברי הכנסת האלה הייתי קורא חברי כנסת קטנים, כי הם מגמדים את מעמדו של הבית הזה כפני הציבור בישראל.

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, הסוגיה הזאת שבה אנו עוסקים כיום איננה סוגיה משפטית טהורה. זוהי בעיקרה סוגיה מדינית, אולי הסוגיה המדינית הנכבדה ביותר, בוודאי האקטואלית ביותר, הניצבת היום בפני הבית הזה. הממשלה עושה לילות כימים במאמץ מקיף ככל בירות העולם, כדי לשכנע את העולם בצדקת עמדותיה המדיניות של מדינת ישראל — עמדות מדיניות אשר קובעות: יש לקדם את תהליך השלום באמצעות משא־ומתן ישיר עם כל מדינה ערבית שתאות לכך, אבל לא יהיה שום שיג ושיח, בשום פנים ואופן, עם ארגון המרצחים אש"ף. אלה הן עמדותיה של המדינה. אבל כאן, חברי הכנסת, מתוך הבית הזה, מנסחים פורמולה חדשה של מדיניות אופוזיציונית: לא עוד אופוזיציה פנימית למדיניות הממשלה אלא אופוזיציה חיצונית למדינת ישראל.

והם ניגשים אל המפגש הזה עם נציגי אש"ף. אומנם הם מגלים אכזבה, לא הגיעו אותם נציגים בכירים שהובטחו להם בתפריט, הרוצים לא היו יד מפורסמים, הם לא קצרו תהילה בכי־לאומית־עולמית בטבח יהודים. אבל בכל זאת הם ניגשים אל המפגש הזה ומקיימים אותו. זה לא היה, חבר הכנסת צבן, כנס אקדמי, זה היה כנס מדיני תחת כותרת מדינית. לפן עברתם עבירה פלילית על החוק הזה.

והם יוצאים מן המפגש הזה נרגשים. שמענו את חבר הכנסת אליאב מדבר ברטט בטלוויזיה על "פריצת דרך היסטורית". כך הוא דיבר שם.

את המפגש הזה יזמתם לא מתוך התעלמות מכוונת מן החוק הזה, אלא במטרה להצר את צעדיה של הממשלה במאבק שלה נגד אש"ף, במטרה לתת לגיטימציה לארגון של־כולו וזעק חוסר לגיטימיות, כי השמדת עם, גם בעולם הציני של היום, היא לא לגיטימית. אפילו השמדת העם היהודי איננה לגיטימית. והמטרה שלכם היתה להקנות לכל דיפלומט זר בעולם את התירוץ, שאין מוחץ ממנו: מה אתם רוצים מאתנו, הרי כפרלמנט שלכם חברי הכנסת נפגשים ומקיימים מגע מדיני עם אש"ף, אתם דורשים מאתנו מה שאינכם מסוגלים לדרוש מעצמכם, או אולי אינכם רוצים לדרוש מעצמכם?

והם מספרים לנו אחרי המפגש הזה, שהם פגשו אש"ף אחר, מתוך, ריאליסט, מפוכח.

אולי כדאי לעמת את האשליה האלה של חברי הכנסת אלוני וצבן אליאב עם המשאלות של אותם — איך אמרתם? — "ריאליסטים, מתונים, מפוכחים". נתחיל ב"מתון" הידוע, הלא הוא סגנו של ערפאת, אבר־איראד; ואלה ציטוטים מהתודשים האחרונים, לא מקדמת דנא. הוא אומר בריאיון

החוק, הגם שהחסינות הפרלמנטרית נועדה בדיוק לדברים הללו — לבצע פעולות שאדם המכהן כחבר הכנסת משוכנע שהן לצורך מילוי תפקידו והן אינן בתחום הפלילי המובהק, אלא דווקא בתחום הפוליטי־הציבורי.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת יאיר צבן. רשות הדיבור לחבר הכנסת צחי הנגבי.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אפשר להציג שאלה לחבר הכנסת צבן?

היו"ר ש' וייס:

הוא כבר ירד מן הדוכן. עוד תהיה לך הזדמנות, חבר הכנסת לנדאו.

רשות הדיבור לחבר הכנסת צחי הנגבי, ואחריו — לחבר הכנסת אליעזר ולדמן. אני מזכיר לחברי הכנסת שזה נאום הבכורה של חבר הכנסת צחי הנגבי.

צחי הנגבי (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, חברי הכנסת שולמית אלוני, אריה אליאב ויאיר צבן, אתם התיימרתם מאז ומתמיד בבית הזה להילחם בחירוף נפש למען הגנה על שלטון החוק בישראל. עשרות, אולי מאות פעמים, עליתם אל הדוכן הזה ונשאתם נאומים חוצבי להבות להגנת מעמדו השכירי של המשפט בישראל, להגנת ציפור נפשה של הדמוקרטיה. אבל, עכשיו, לאחר שביזיתם את החוק האוסר מפגשים עם נציגי הארגון המתועב אש"ף, לאחר שחשפתם את צביעותכם, אין לכם עוד זכות לדבר גבוהה גבוהה על העקרונות הנעלים האלה.

ואתם עוד טוענים לחסינות על העבירות הפליליות האלה. ואני אומר: מדינת ישראל היא שזוקקה לחסינות מפני הנזקים המתמשכים והמצטברים שאתם וחבריכם גורמים לה מדי יום.

אתם הנפתם כאן את דגל שלטון החוק. הדגל הזה, אדוני היושב־ראש, נראה היום לכל אחד בבית הזה ומחוצה לו כעלה תאנה, שגם בו אין די כדי לכסות את מעורמיכם. "דברי הכנסת", ששבעו ועברו על גדותיהם את הנאומים הנמלצים שלכם, היום גם הם אינם אלא אותיות מתות, שקריות. התועלת היחידה שצפונה בהם היא ההנצחה בכתב, שחור על גבי לבן, של קלונכם המוסרי.

ועוד אתם טוענים שנחסמו בפניכם הדרכים של המאבק הדמוקרטי. אפשר לחשוב שלא נטלתם כאן חלק בדיון על הפקודה למניעת טרור. נטלתם חלק ונאמתם ודיברתם בכלי התקשורת והפגנתם ומחיתם והשתתפתם בהצבעה. ולאחר מכן הלכתם למערכת הבחירות ואמרתם: אנחנו נתחייב לשנות את החקיקה הזאת, אם רק יינתן לנו הרוב. והרוב לא ניתן לכם. והחוק הזה נותר על כנו, כי הוא משקף את הקונסנסוס הלאומי של מדינת ישראל. אבל אתם, חסידי הדמוקרטיה, אבריי שלטון החוק, הנאבקים על ערך השוויון בפני החוק — אתם מגיעים למסקנה אחרת. אתם דוחקים הצדה את כללי המשחק הדמוקרטי ומבצעים עבירה פלילית.

ידידי, עורך־הדין חבר הכנסת חגי מירוס, אין שום הצדקה מוסרית ואין גם שום בסיס משפטי לטענה האבסורדית הזאת, שחבר הכנסת — בזכות חוק החסינות — ניצב מעל החוק. הוא רשאי להפר את החוק בהתרחס, בציניות, במצח נחושה ולטעון אחרי זה שחוק החסינות הפרלמנטרית עומד לו? חוק החסינות הוא כלי דמוקרטי, הוא לא כלי לניתוח הדמוקרטיה.

טעם ואמת כפי שנשא גם עכשיו, ויהי נועם ה' בכל מעשה ידיך ודיבוריך.

ומחובתי גם להמשיך הלאה, בהמשך לדברי חבר הכנסת יוסי שריד, כדי שלא ייאמר שהדברים עברו בשתיקה, בהצהרה שהוא מסר פה על הפקודות החדשות שניתנו לצה"ל כאלו הן לא-חוקיות בעליל — אני רוצה לומר, אדוני היושב-ראש, שהפקודות החדשות שניתנו לצה"ל באות לשמור על ביטחון המדינה, ביטחונם של יהודים וערבים כאחד. אילו נקטו אמצעים כאלה בתחילת הדרך, לא היו מגיעים לערעור המצב הביטחוני ולסכנות שיהודים אורחי מדינת ישראל נתונים בהן וגם לא היה נהרגים ערבים במספר שנהרגו. אנו נמצאים במצב של מלחמה. ואכן במלחמה צריך להרתיע את האויב התוקף וצריך לנקוט אמצעים כדי לרדוף את האויב התוקף, לרדוף אותו עד חורמה. גם דברים אלה יירשמו בפרוטוקול ויהיו כרויים לציבור.

לגופו של עניין, חברי הכנסת, החוק האוסר — כפי שנאמר בחוק — לקיים כבודעין וללא סמכות כדין מגע עם אדם הממלא תפקיד בהנהלה, במועצה או בגוף אחר וכיוצא בזה של ארגון שהממשלה הכריזה עליו כארגון טרוריסטי, חוק זה לא רק בא לשמור על ביטחון המדינה, הוא בא גם לשמור על ערכי הדמוקרטיה, על אושיות הדמוקרטיה שחברי הכנסת קודמי שדיברו כאן היום באו לחבוע בשמה את הזכות לעבור על החוק הזה. במדינה דמוקרטית יש אחראים למדיניות, יש האחראים לקביעת המטרות המדיניות והמטרות הביטחוניות ויש אחראים לקבוע איך משיגים את המטרות האלה.

בעניינים הרגישים האלה של מדיניות וביטחון, השלובים זה בזה, לא ייתכן, שבמיוחד מי שנושא בתואר חבר הכנסת יפעל בניגוד לעמדות שנקבעות על-ידי הממשלה, על-ידי ראש הממשלה, על-ידי שר הביטחון, על-ידי שר החוץ. לא ייתכן שממשלת ישראל — — —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
יש אופוזיציה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אתה באופוזיציה.

אליעזר ולדמן (התחיה):

האופוזיציה יכולה לפעול כאן מבפנים. גם בכנסת, גם במדינה. במגעים עם אויב? אני לא מאושר מהעמדות המדיניות של ממשלתנו, אבל כאשר עמדת יסוד במדיניות הממשלה תובעת מידינו, ממדינות ידידותיות, לא לקיים מגע עם אויב התוקף אותנו, הנמצא במלחמה אתנו, כאשר עמדת יסוד של מדיניות הממשלה קובעת שהשלום לא יושג על-ידי כך — אי-אפשר — — —

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
האם יש מדינה אחת בעולם שנענתה לקריאה הזאת?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הסיפור הזה שלכם נגמר.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת ולדמן, אתה יכול להתייחס לדברים ויכול שלא להתייחס אליהם. אלה היו קריאות ביניים, שאלות ביניים.

אליעזר ולדמן (התחיה):

נאמר קודם, ובצדק, שאכן בסוגיה המדינית הזאת יש חילוקי דעות רציניים, לגיטימיים. לגיטימי להשמיע את חילוקי הדעות, להתווכח ביניהם, אבל לא ייתכן שהמתירנות בתחומים

לעיתון "אלספיר": "על-פי תוכנית השלבים של המהפכה הפלשתינית, אנו רוצים להקים מדינה פלשתינית על כל שטח של פלשתיין שישוחרר, או שהאויב ייסוג ממנו. לא נוכל להגיע ליעד האסטרטגי של הקמת מדינה פלשתינית על כל שטח פלשתיין בלי להקים מדינה בגדה המערבית ובעזה". זאת אומר המתון.

מה אומר הריאליסט, ג'ורג' חבש? ראש ארגון "החזית העממית" הממשיך לאש"ף, אומר לעיתון "אלקסס": "על כולם לדעת שמדינה פלשתינית בגדה וברצועה פותרת את בעייתו של שליש מהציבור הפלשתיני. אני מהעיד לוד ולא ייתכן שאפסיק את מאבקי עד שאשוב לעיר לוד".

אחרי המתון והריאליסט, גם למפוכ יש בשורה. אותו חאלד-אל-חסן שלא הצליח להגיע למפגש בפריס אומר בספרו האחרון, שפורסם לא מזמן: "אם המדינה הפלשתינית בחלק מפלשתיין תהיה המטרה היחידה, הרי זו בגידה. אולם אם היא שלב לקראת המדינה הפלשתינית הדמוקרטית על כל שטח האדמה הפלשתינית — הרי היא אמצעי בתוכנית של מדיניות השלבים. היעד הסופי הוא אחדות האדמה הפלשתינית במדינה דמוקרטית — נקיה מציונים גזענים".

למי להאמין, חבר הכנסת צבן, לך או לחאלד-אל-חסן? למי להאמין, חברת הכנסת אלוני, לך או לג'ורג' חבש? חבר הכנסת אליאב, לך נאמין או לאבר-איאד? אולי לערפאת? ערפאת, אחרי ז'נבה, אחרי אלג'יר, שואלים אותו: מדוע אתה לא משנה את האמנה הפלשתינית הקוראת להשמדת הישות הציונית? והוא אומר: מדוע שנשנה את האמנה? האם היהודים כבר הסירו מעל אולם הכנסת את המפה הגדולה, שבה מדינת ישראל משתרעת מהפרת עד החידקל? אני מביט כאן באולם הזה ואין מפה, לא גדולה ולא קטנה, לא חידקל ולא פרת, רק פרט אחד מושך כאן את תשומת הלב: דיוקנו של חוזה המדינה ד"ר תיאודור הרצל. והוא ממשיך את מבטו אליכם, חברי הכנסת אלוני, צבן ואליאב, וקולו מהדהד כאן כמו לפני 100 שנה כשהוא אומר: אם תרצו אין זו אגדה. אם תרצו לקרוא את השורות עצמן, לא בן השורות: אם תרצו להאזין לא להרהור הלב אלא לערעור המפורש על זכות קיומנו, אם תרצו אתם להיות, סוף כל סוף, דווקא אתם, קצת "ריאליסטים", קצת "מפוכים", אז אולי תבינו שאכן, אין זו אגדה.

האמנה הפלשתינית איננה אגדה, מגמות הרצח של אש"ף אינן אגדה ותוכנית החיסול בשלבים גם היא איננה אגדה. אם תבינו שאין זו אגדה, תבינו שזו המציאות, המציאות הקשה, העגומה, המהסכלת את כולנו. אבל במציאות הזאת, אם חס וחלילה נגלה חולשת דעת או קלות דעת, הרי נוביל את העם הזה, שנתן בנו את אמונו, לאיבוד לדעת.

אני מבקש לקיים דיון על נושא חשוב זה במליאת הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת צחי הנגבי. כאמור, זה היה נאומו הראשון, ואני מבין אותו.

רשות הדיבור לחבר הכנסת אליעזר ולדמן, ואחריו — לחבר הכנסת רחבעם זאבי, אחרון המציעים הצעות לסדר-היום בנושא זה.

אליעזר ולדמן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, קודם כול, אני שמח על הזכות שנפלה בחלקי לברך את ידיד, חבר הכנסת צחי הנגבי, על דבריו הראשונים בכנסת. אאחל לו שימשיך לשאת דברי

ההצעות בעניין זה היום, חבר הכנסת רחבעם זאבי, בבקשה. אחר כך יתייחס שר החוץ לשבע ההצעות לסדר-היום שהועלו כאן.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר החוץ, חברי הכנסת הנוכחים, ראשית אני רוצה להביא ידיעה, שנדמה לי שיש לה קשר כלשהו למה שאנחנו דנים בו היום: ארבעת עורכי העיתון "דרך הניצוץ" הודו באשמת חברות בארגון המחבלים של חזזאחמה והורשעו בדיון.

עם נסיעת חברי הכנסת לפריס ופגישתם שם עם אנשי אש"ף, פניתי שוב הפעם ל"אמנה הלאומית הפלשתינית" כדי לראות מה יש בה. אומנם הכרתיה כבר במהדורות הראשונה מ-1964, שנכתבה בידי ראש אש"ף דאז, אחמד שוקיירי, וגם שבחי ולמדתי אותה במהדורה המחקקת בשנת 1968. אבל, להיטותם של חברי הכנסת ממפלגות ציוניות להיפגש ולדבר עם אנשי אש"ף גרמה לי לפקפק באמת הידועה לי: אולי אני קורבן של הסתה עקבית ומתמדת של מחרחרי מלחמה? אולי זיכרוני התערפל ואש"ף הוא ארגון פציפיסטי, רודף שלום ואוהב עמים? פניתי אפוא שוב לאמנה הזו שהיא תורתם, ו-33 סעיפיה הם אושיותיה ועל-פיהם ניהגו. הצטערתי על שלא השאיתי עצה לעמיתי חברי הכנסת שיצאו נלהבים כל כך לפריס, שגם הם ישובו ויקראו את האמנה הזו. אילו קראו את האמנה, אולי היו מבטלים את נסיעתם.

אנסה במסגרת מגבלות הזמן לצטט סעיפים מהאמנה כלשונם:

סעיף 1 — "פלשתינ היא מולדת העם הערבי הפלשתיני, והיא חלק בלתי נפרד מהמולדת הערבית הגדולה, והעם הפלשתיני הוא חלק מן האומה הערבית."

סעיף 2 — "פלשתינ בגבולותיה כפי שהיו בתקופת המנדט הבריטי היא יחידה טריטוריאלית אינטגרלית." תוספת שלי: לסעיף הזה אני מסכים. ארץ-ישראל היא יחידה טריטוריאלית אינטגרלית, ולא כפי שנאמר כאן היום, שמולדת אפשר לחלק.

סעיף 3 — "העם הערבי הפלשתיני הוא בעל הזכות החוקית במולדתו, והוא יגדיר את עצמו אחר שיסתיים שחרור מולדתו בהתאם לרצונו ואך ורק לרצונו ובחירתו."

סעיף 5 — "הפלשתינים הם האזרחים הערבים אשר שכנו משכן קבע בפלשתינ עד שנת 1947, אחת היא אם הוצאו ממנה או נשארו בה."

סעיף 6 — "היהודים אשר שכנו משכן קבע בפלשתינ עד תחילת הפלישה הציונית לתוכה ייחשבו לפלשתינים." תוספת שלי: חברי הכנסת הנכבדים, לרבות הנוסעים פריסה, בדקו נא איך סעיף זה מתייחס אליכם. האם הוריתם באו לארץ אחרי או לפני הצהרת בלפור?

סעיף 9 — "המאבק המזוין הוא הדרך היחידה לשחרור פלשתינ, והוא לכן אסטרטגיה ולא טקטיקה. העם הפלשתיני מאשר את החלטתו הנחושה, המוחלטת והעומדת, להמשיך במאבק המזוין ולהתקדם לקראת המהפכה העממית המזוינת לשחרור פלשתינ מולדתו, להתחזירה אליו ולקיים את זכותו לחיות בה חיים טבעיים ואת זכותו להגדרה עצמית ולריבונות עליה." שימו לב: המאבק המזוין הוא הדרך היחידה, הוא אסטרטגיה ולא טקטיקה. הם אומרים זאת.

סעיף 10 — "הפעולה הפידיאנית מהווה את הגרעין של מלחמת השחרור העממית-פלשתינית והדבר יחייב את

הרגישים האלה תעבור כל גבול. איך ייתכן שאנחנו נתבע מאחרים שלא לקיים שיחות עם אש"ף, אם חברי הכנסת הולכים לקיים שיחות עם אש"ף?

המתירנות הזאת אינה מתבטאת רק בכך, ואכן צדקו גם מי שאמרו, שלא רק עניין של חוק יש כאן, אלא הצורך במניעת חתירה תחת אושיות הביטחון של המדינה. ואי-אפשר לומר, שכל אחד, כל חבר כנסת, חייב לפעול על-פי מצפונ. גם לאודי אדיב היה מצפון, יש מצפון. רק על-פי המצפון ננהג? האם כל מעשה מותר על-פי המצפון של כל אחד ואחד? האם זוהי דמוקרטיה?

חיים רמון (המערך):

כן. אתה עשית את זה. אנשי המחתרת פעלו על-פי מצפונם, ואתה הבנת אותם, לא גינית אותם. אמרת שהיתה להם מצוקה. אלה רצחו, ואלה מנסים להביא שלום — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

יגאל הורביץ (הליכוד):
או תהיה עקבי.

חיים רמון (המערך):

אני רוצה להבין את חבר הכנסת ולדמן. היה לי מוזר לשמוע אותו. הוא אמר שאנשי המחתרת פעלו על-פי מצפונם — — —

הו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רמון, יש לי בקשה אליך ולחברים האחרים. המגעיים בין חברי הכנסת עדיין אינם אסורים. אחר-כך חברי במזנון את יתר הסוגיות. אני מבקש לאפשר לחבר הכנסת ולדמן לסיים את דבריו.

אליעזר ולדמן (התחיה):

אני רוצה להזכיר לחבר הכנסת רמון: ההשוואה הזאת מעוותת לגמרי. ולמרות זאת, אותם חברי מחתרת נשפטו והם יושבים בבתי-סוהר על שעשו מעשים אשר לא ייעשו, על שעשו מעשים הפוגעים גם בדמוקרטיה, נכון. הם קיבלו את עונשם.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
רובם משוחררים.

אליעזר ולדמן (התחיה):

המתירנות הזאת אינה מתבטאת רק במגעיים עם אש"ף —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אילו מגעים?

אליעזר ולדמן (התחיה):

— — — היא מתבטאת גם בדיבורים ובמאמרים. ולמרות הכוונות הטובות, לטובת עם ישראל ומדינת ישראל, לא הכוונות קובעות, אלא התוצאות של הדיבורים והמאמרים האלה, הבאים לתת לגיטימציה לאינתיפאדה, להתקפות רצחניות על יהודים. המאמרים והדיבורים האלה מעורדים את אויבינו. את אלה שכאים לא רק לרצוח נשים וילדים, אלא גם לעקור את מדינת ישראל מהמזרח התיכון. לכן יש צורך לדון בנושא, לחזור לשפיות ולאחריות מדינית, ביטחונית וגם דמוקרטית.

הו"ר ש' וייס:

חורה רבה לחבר הכנסת ולדמן. אני מזמין את אחרון בעלי

בתקוות האומה הערבית לשחרור, לאיחוד ולקידום. שימו לב: הציונות שווה לאימפריאליזם, שווה לגזענות, שווה לנאציזם, שווה לפאשיזם.

סעיף 23, האחרון שאביא: "דרישות הביטחון, השלום וצורכי האמת והצדק דורשות מן הממשלות כולן, החפצות לשמור על יחסי ידידות בין העמים ועל קיום הנאמנות של האזרחים לארצות מולדתם, לראות את הציונות כתנועה בלתי חוקית ולאסור על קיומה ועל פעילותה." שימו לב: יש לראות בציונות תנועה בלתי חוקית ולאסור את קיומה.

אלה הם סעיפים מהאמנה הלאומית הפלשתינית. הם לא בוטלו, הם לא שונו. אש"ף מבסס את יעדיו ואת הדוקטרינה שלו על אמנה זו. מאמנה זו התפתחה וצמחה "תורת השלבים" של ערפאת, האומרת שיש לקחת ולקבל מהיהודים כל מה שאפשר לקבל בדרכי נועם, ואחר כך לחדש את המאבק על שאר חלקי פלשתינ עד שתשחרר כולה.

ומשפט אחרון: זהו אש"ף וזה פרצופו. על מה נסעם לדבר אתו? — על "כל פלשתינ לערבים"? על גירוש היהודים שבאו ארצה אחרי 1917? על מהות הציונות והגדרתה כגזענית, פאשיסטית ונאצית?

כאשר צורר גדול כתב בתורתו דברים ברורים על כוונתו ביחס ליהודים, סירבו היהודים להאמין לו ולמה שכתב. רבים מהם נכחדו ועלו בעשן המשרפות. אולי נאמין לצורך הקטן ולמה שכתב עוד בטרם פורענות?

אדוני היושב-ראש, אנחנו מבקשים לקיים דיון בנושא במליאת הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת רחבעם זאבי. אדוני שר החוץ, בבקשה.

שר החוץ מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, קורה שחבר כנסת העולה לדוכן כדי להעלות הצעה לסדר-היום מנצל את ההזדמנות כדי להשחיל ולהגניב דברים שלא שייכים למעשה לנושא העומד על סדר-היום. אני מניח שזה במסגרת הנוהג הפרלמנטרי. אבל נאמרו כאן דברים המחייבים, לדעתי, תגובה.

היו"ר ש' וייס:

אתה מתכוון להערה ליועץ המשפטי?

שר החוץ מ' ארנס:

לא, אני מתייחס לדברי חבר הכנסת יוסי שריד, שלא נמצא כאן, לצערי, לשני דברים שנאמרו על-ידו בפתיחת דבריו. לא קשה לתפוס מלים אחדות שנאמרו על-ידי מישור, לעוות אותן, להציג אותן כמרושעות או כלא-נכונות. זה לא קשה, אבל לדעתי זה לא הגון וזה לא נכון. כל מי ששמע את דברי ראש הממשלה בוועידה של המלונאים אתמול, כאשר דיבר על יהודים ועל ערבים, הבין היטב וכדיוק למה הכוונה. ראש הממשלה התייחס לסכסוך, לעימות היהודי-הערבי המתקיים זה 100 שנים על ארץ-ישראל, לניגוד השאיפות, לניגוד האינטרסים. כמוכן זה אמר: היהודים נשארו יהודים, הערבים — ערבים. הסכסוך, לצערנו הרב, עדיין נמשך, ועלינו היהודים, עלינו הישראלים, לעמוד במערכה הזאת ולגבור בה.

אני רוצה גם לומר מלים מספר על דבריו של חבר הכנסת שריד בקשר להוראות הפתיחה באש כצה"ל. אני חושב, שכאשר יראה חבר הכנסת שריד את דבריו בפרוטוקול הכנסת, אולי הוא יתחרט על שאמר אותם מעל בימת הכנסת. זה לא

העלאתה, את הרחבתה, את ההגנה עליה ואת גיוס כל היכולת הפלשתינית במסתי-אדם ובמדע, את ארגונם ואת שיתופם במהפכה הפלשתינית המזוינת.

סעיף 15 — "שחרור פלשתינ מבחינה ערבית הוא חובה לאומית כדי להדוף מהמולדת הערבית הגדולה את הפלישה הציונית והאימפריאליסטית ולטהר את פלשתינ מהקיום הציוני. האחריות השלמה לכך נופלת על האומה הערבית, עמים וממשלות כאחד, ובראשם העם הערבי הפלשתיני. לשם כך, על האומה הערבית לגייס את כל יכולתה — הצבאית, האנושית, החומרית והרוחנית — כדי להשתתף השתתפות פעילה עם העם הערבי הפלשתיני בשחרור פלשתינ, ובמיוחד עליה, בשלב הקיים כיום של המהפכה הפלשתינית המזוינת, לחת בלי חסון ולהגיש לעם הערבי הפלשתיני כל עזרה וכל תמיכה חומרית ואנושית ולהעמיד לרשותו את כל האמצעים והאפשרויות אשר תאפשרנה לו להחמיד במילוי חפיקדו החלוצי ולהמשיך במהפכתו המזוינת עד לשחרור מולדתו."

סעיף 19 — — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת זאבי, ברשותך: היות שאני יודע שיש 33 סעיפים — — —

רחבעם זאבי (מולדת):

אני לא קורא את כולם.

היו"ר ש' וייס:

בסדר, כי נשארו לך עוד ארבע דקות.

רחבעם זאבי (מולדת):

אני אעמוד בזמנים.

סעיף 19 — "חלוקת פלשתינ משנת 1947 והקמת ישראל בטלות מיסודן, משום שהן נוגדות את רצון העם הערבי הפלשתיני ואת זכותו הטבעית למולדתו ומשום שהן סותרות את העקרונות הכלולים באמנת האומות המאוחדות, ובראשן זכות ההגדרה העצמית." שימו לב: הקמת ישראל בטלה.

סעיף 20 — "הצהרת בלפור ומסמך המנדט ומה שנבע מהם ייחשבו בטלים. טענות הקשר ההיסטורי או הרוחני של היהודים לפלשתינ אינן עולות בקנה אחד עם אמיתות ההיסטוריה" — הם גם מומחים להיסטוריה — "או עם מרכיבי המדינה במשמעותם האמיתית. היהדות כדת שמימית איננה לאומית בעלת מציאות עצמית, וכמורכב אין היהודים עם אחד שלו אופיו העצמי, אלא הם אזרחים במדינות שבהן הם מצויים." שימו לב: הצהרת בלפור בטלה אף היא, העם היהודי איננו עם, וכמעט היה כתוב שאנחנו כנופיות של צוענים.

סעיף 21 — "כבטאו את עצמותו במהפכה הפלשתינית המזוינת דוחה העם הערבי הפלשתיני את כל הפתרונות שהם תולידו לשחרור פלשתינ בשלמותה ודוחה את כל התוכניות שמטרתן חיסול הבעיה הפלשתינית או בינאומה." שימו לב: שחרור פלשתינ בשלמותה. לא מחלקים מולדת.

סעיף 22 — "הציונות היא תנועה מדינית הקשורה קשר אורגני באימפריאליזם העולמי, והיא עוינת לכל תנועות השחרור והקידום בעולם. היא תנועה גזענית קנאית בהוויתה; היא תוקפנית, התפשטותית-התיישבותית במטרתה; היא פאשיסטית-נאצית באמצעה. ישראל היא מכשיר התנועה הציונית ובסיס אנושי לאימפריאליזם העולמי. היא משמשת לו, כלב האומה הערבית, נקודת התבססות וקפיצה כדי להלוס

נוכחותנו כפלשתינ תלויה בשימת קץ לתרבות האחרת". מי כאן דיבר על גזענות?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
האם יש במקרה ברשותו של אדוני ציטוטים מז'נבה?

הי"ר ש' וייס:
חבר הכנסת דדי צוקר, אם זו שאלה, היא צריכה לעבור דרך היושב-ראש.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מדוע אתה לא מצטט מנאומו של ערפאת בז'נבה?

הי"ר ש' וייס:
אדוני שר החוץ, האם אתה מוכן להשיב על שתי השאלות?

שר החוץ מ' ארנס:
לא, אני אפילו לא שמעתי אותן.

הי"ר ש' וייס:
שר החוץ לא שמע את השאלות והוא אינו יכול להתייחס אליהן.

שר החוץ מ' ארנס:
הם דיברו ביחד, ולא היה אפשר לשמוע. אני מציע לתת לי להמשיך.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
תשים שעווה באוזניים ולא תשמע בכלל. הרי אתה לא רוצה לשמוע.

שר החוץ מ' ארנס:
יש לי הרושם שאתה אינך רוצה לשמוע אותי. נכון?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני שומע אותך.

שר החוץ מ' ארנס:
יפה, אז תקשיב.

לא פחות חמור, ואולי חמורים יותר הם האיומים הנשמעים על-ידי מנהיגי אש"ף, וערפאת בראשם, נגד האוכלוסייה הערבית ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה, שאיש לא יעז לסטות מהעמדות של אש"ף, שאיש לא יעז לדבר על הפסקת האלימות, על יצירת אווירה יותר טובה כדי לקדם את השלום באזור. ומי שיעז, איך הוא אמר? — יחשוף את עצמו לכדורי בני עמו. לאחר מכן הכחיש, ואמר שמעולם לא אמר דברים כאלה, עד שדובר מחלקת המדינה בארצות-הברית אמר: יש לנו קלטת, ובקלטת נשמעים הדברים, כנראה מהזדמנות אחרת, בקולו של ערפאת. שם נאמר: "אני אכניס עשרה כדורים לחזהו של כל אחד אשר ידבר על הפסקת האינתיפאדה".

אולי יש חברי כנסת שחושבים שאלה רק דיבורים — כלום פ'אדי — — —

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
אדוני השר, אפשר לשאול אותך שאלה?

שר החוץ מ' ארנס:
לא באמצע המשפט. תרשה לי.

אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת, אם הם שכתו, שב-4 בינואר נרצח בידיהו חושב ערכי של העיר. ב-9 בינואר נרצח באדנא חושב מקומי. ב-12 בינואר, במחנה הפליטים בלאטה,

פשוט ולא קל לצבא להתמודד עם תופעות אלימות המוניות. זה האתגר העומד בפני צבא-הגנה לישראל זה למעלה משנה. יש צבאות ויש צבאות, ונאמר לא אחת, שאילו עמד הצבא הירדני או הצבא הסורי — ואני לא רוצה להמשיך ברשימה הזאת — במצב הזה, הוא היה מחסל את התופעה במהירות. אנחנו מייד מוסיפים — ובצדק אנו מוסיפים זאת, חובתנו להוסיף זאת: צה"ל איננו הצבא הירדני, צה"ל איננו הצבא הסורי. צה"ל פועל במגבלות קשות מאד, הנקבעות על-ידי ממשלת ישראל על-פי הערכים שלפיהם אנחנו חיים, על-פי הערכים שעליהם בנויה המדינה שלנו. אם נרצה להשוות את צה"ל לא צבא הירדני ולא לצבא הסורי אלא לצבאות של מדינות דמוקרטיות אחרות, שגם הם פעלו פה ושם בנסיבות דומות, נדמה לי שאף לא אחד מהן היה עומד במבחן הזה טוב יותר מצה"ל, ומי יודע אם היה עומד במבחן הזה כמו צה"ל.

איני יודע אם יש דוגמה מקבילה לכך, שלכל הקשור בפעולה של צה"ל נגד האלימות בשטחים מתלולים הנחיות ופירושים של גורמים משפטיים, החל מהיועץ המשפטי לממשלה וכלה בחוליות של עורכי-דין ומשפטנים העוסקים בנושא הזה. איני יודע אם ניתן יהיה למצוא דוגמה לדבר הזה במדינה דמוקרטית כלשהי, כאשר צבאה עמד בפני בעיות דומות.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אעבור לנושא שלפנינו. ב-1 בנובמבר 1988 נתקיימו בחירות במדינת ישראל, בחירות דמוקרטיות בכל המובנים. הבחירות האלה היו פסק-הדין של הבוחר הישראלי, ועל-פי בחירות אלה הוקמה הממשלה, ממשלה רחבה, ממשלה שמאחוריה קונסנסוס לאומי רחב ביותר, אולי ללא תקדים. ממשלה זו ממשיכה את המדיניות אשר נקבעה על-ידי הממשלות שלפניה, והיא: עם אש"ף, שהוא ארגון טרור אשר מנהל מלחמת טרור נגדנו זה 25 שנה, והוא נושא באחריות לזווערות הקשות ביותר שהעולם ראה מאז מלחמת העולם השנייה — עם אש"ף לא מדברים.

המדיניות הזאת מבוססת על ההערכה, שמגע עם אש"ף, קשר אחר, עשוי להתפרש כהכרה בו, כלגיטימציה שלו, יעודד את האלימות, יעודד את הקיצוניות, יחריף את ממדי הסכסוך ולא יוסיף כלל לתהליך השלום, שאותו אנחנו רוצים לקדם. זוהי המדיניות של ממשלת ישראל, ממשלה שנבחרה רק לאחרונה.

יש האומרים, שרק לאחרונה חלו שינויים בעמדת אש"ף. הובאו כאן, על-ידי חבר הכנסת זאבי, ציטוטים מהאמנה הפלשתינית, שלא שונתה, וגם ציטוטים על-ידי חבר הכנסת הנגבי מדברים שנאמרו רק לאחרונה. אדוני היושב-ראש, אוסיף כמה ציטוטים מהתקופה האחרונה.

ב-18 בדצמבר אמר אבראיאד, ואני מצטט: "בתחילה מדינה קטנה ובעזרת אלה תגדל ותתרחב למזרח, למערב, לצפון, אני מעוניין בשחרור פלשתינ צעד אחר צעד". סוף ציטוט.

ואני ממשיך בציטוט מדבריו של יושב-ראש המועצה הלאומית הפלשתינית, השיח' עבד-אל-חמיד סאיה, אשר ב-21 בדצמבר אמר, ואני מצטט: "לא נציע ויתורים. בכל זאת אנחנו צריכים להשיג את האפשרי בשלב הנוכחי, ובשלב הבא נדרוש יותר".

ב-13 בינואר, רק לפני שבועיים, אמר אותו יושב-ראש המועצה הלאומית הפלשתינית, ואני מצטט: "המאבק הוא בין שתי תרבויות ערבית-אסלאמית וציונית-התנחלותית תוקפנית.

שר החוץ מ' ארנס:
אני פונה אליהם שלא לפעול בניגוד לעמדות של ממשלת ישראל.

גאולה כהן (התחיה):
אפשר גם לפנות ליועץ המשפטי להסרת החסינות.

שר החוץ מ' ארנס:
ולבסוף, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מציע שההצעות של חברי הקואליציה, הרב יצחק לוי, חבר הכנסת חגי מירום וחבר הכנסת צחי הנגבי, יובאו לדיון במליאת הכנסת, ושההצעות של חברי הכנסת מהאופוזיציה: יוסי שריד, יאיר צבן — — —

היו"ר ש' וייס:
אדוני שר החוץ, ברשותך, אומנם עניין הקואליציה והאופוזיציה קיים פה בחלל האוויר, אבל לא כל כל מקובל להתייחס לזה כך. תציע לפי שמות.

שר החוץ מ' ארנס:
אני מציע את השמות. אני מציע שההצעות של חברי הכנסת יוסי שריד, יאיר צבן —

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ש' וייס:

סליחה, אני מבקש לאפשר לשר להדריך אותנו איך להצביע ואחר כך להתנגד באמצעות הצעות אחרת.

שר החוץ מ' ארנס:
— אליעזר ולדמן ורחבעם זאבי יורדו מסדר-היום של הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לשר החוץ. חברי הכנסת, יש הצעות אחרות. חבר הכנסת אברהם בורג, הצעה אחרת במסגרת שלוש דקות, ואם אפשר, פחות, כי לכל שבע ההצעות לסדר-היום יש הצעות אחרות.

אברהם בורג (המערך):
אי-אפשר פחות.

אדוני היושב-ראש, על-פי הצעתו של שר החוץ של מדינת ישראל, המדיניות הישראלית איבדה את הכרתה, לקתה בטשטוש ובערפול חושים. איך ייתכן להשתמש באולם המליאה על-מנת לעשות איפה ואיפה, לסתום פיות של המציעים הללו ולפתוח את פיותיהם של המציעים האחרים? אם אתה דן בנושא, דון בו, ואם אינך דן בנושא, אל תדון בו, אל תיתן את דברך לשיעורין.

יתר על כן, מי שמקשיב לדברייך, אדוני השר, למד שכל הערכים הם אותו דבר, שלא השתנה שום דבר, והיו בחירות או לא היו בחירות, אבל שום דבר לא השתנה. אם אכן שום דבר לא השתנה אצל הערכים, לפחות יפעיל שר החוץ את יוזמתו, כדי שידעו שלפחות לא כל היהודים הם אותו דבר: שלא יחשבו, חלילה, שאני דומה לך בדעותי; שלא יגידו, חלילה, שאני שייך אליך בחזית הסירוב; שלא יגידו, חלילה, שחברי ואנרכי שייכים כמון לאותו מחנה, המחנה האומר "שום דבר לא קרה", אלה המוכנים לעצום עיניים מול כל התפתחות בעולם ולהגיד: לא, אנחנו בבונקר, ועוד לא כיבו את הצופר.

העולם השתנה, אדוני שר החוץ, ומדיניות חוץ צריכה להיות מדיניות חוץ יוזמת. וגם אם אתה חושב שלא קרה דבר

נורה בנו של אדם החשוד ב"שיתוף פעולה" ומת אחר כך מפציעו. ב-19 בינואר נרצח תושב עתיל בנפת טול-כרם.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
וכמה רצחתם אתם במשך השנה?

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
למה אתה צריך עכשיו לחטט — — —

שר החוץ מ' ארנס:
חברי הכנסת, אנחנו עדים לאחרונה למאמץ מיוחד ומכוון שנעשה על-ידי אש"ף לעקוף את מדיניות ממשלת ישראל באמצעות אורחי מדינת ישראל, וכמיוחד באמצעות חברי כנסת ישראל, על-ידי הבאתם למפגשים בניגוד לעמדת ממשלת ישראל ותוך כדי הפרה של חוקי מדינת ישראל.

חברי הכנסת, אני יכול להבין את הסתייגותם של חברי כנסת מהאופוזיציה מהמדיניות של ממשלת ישראל. אני גם יכול להבין חברי כנסת אשר חושבים שחוקים שחוקקו כאן, בבית הזה, יש לתקנם ולשנותם. אבל, אדוני היושב-ראש, אני חושב שכל זה צריך להיעשות בבית הזה. חברי כנסת נבחרו כדי לפעול כאן, ולא כדי לפעול נגד העמדות של ממשלת ישראל ובניגוד לחוקי ישראל בחוץ-לארץ.

לכן, אדוני היושב-ראש, הואיל ורק היום ראיתי בעיתון "יריעות אחרונות" שנתקבלו הזמנות חדשות למפגשים — וזה חלק מהמסע שנועד לחבל במדיניות של מדינת ישראל, שנועד לפעול נגד האינטרסים של מדינת ישראל — הוצאו או עומדות להתקבל הזמנות חדשות למפגשים נוספים, וכאן כתוב — אני מניח שזה נכון — שהן נשלחו לסגן שר האוצר יוסי ביילין, לחברי הכנסת חיים רמון, יוסי שריד, אברהם בורג וחיים אורון — אלה אחדים מן האישים הישראלים שהוזמנו לקחת חלק במפגש.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
צריך להצטרף אליהם.

היו"ר ש' וייס:
מי יישאר כאן בבית הזה?

שרה דורון (הליכוד):

שר החוץ מ' ארנס:

אלה אחדים מן האישים הישראלים שהוזמנו לקחת חלק במפגש שייערך בחודש הבא באוניברסיטת אוקספורד, עם אישים מצמרת אש"ף. אני מניח, שהם קראו את החוק הישראלי ולכן מנסים לתת לזה מסווה של מפגש אקדמי. מטעם אש"ף ישתתפו במפגש ח'אלד אל-חסן, שאפיק אל-חוט, פרופסור אהמד חלידי, איברהים אבו להוד ונציג אש"ף בכריטיניה פייסל עוויידה.

אני פונה לחברי הכנסת בהזמנות זו ומעל דוכן זה: לדרות את ההזמנות האלה, לא להפר את החוק — — —

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
את הרעיונות שלך צריך לדרות, את המדיניות שלך צריך לדרות.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת צבן, חבר הכנסת ביטון.

בעולם האחר, אולי תלך על-פי שיטת הלימוד המסורתית של "ממה נפשך", שיטה האומרת: אם דבר לא קרה ואש"ף לא השתנה והם כל כך רעים, לך קדימה ותחשוף זאת לעיני כול. תאשר את המפגשים. ואם, לא עלינו, קרה משהו והם השתנו, תן לזה אור ירוק, תזוּם אתה את המפגשים, תזוּם אתה את מדיניות ה"כך", ואל תגיד כל הזמן "לא".

על כן הצעתי היא שכל ההצעות תועלינה לדיון במליאת הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

לא, לא. מבחינת התקנון אתה יכול להציע בשלב זה רק עניין אחד. אתה נרשמת להציע הצעה אחרת לגבי הצעתו של חבר הכנסת יצחק לוי. כיוון שהיתה הצעה לקיים לגביה דיון במליאה, אתה יכול להציע עכשיו או להעביר אותה לוועדה או להסיר אותה מסדר-היום.

אברהם בורג (המערך):

הצעתי היא שהצעתו של שר החוץ כפי שיושמה, באופן גורף — — —

יאר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— — —

היו"ר ש' וייס:

סליחה, חבר הכנסת צבן, תרשה לי.

כיוון שאתה עדיין חבר כנסת חדש — — —

אברהם בורג (המערך):

תיכף תשמע את הצעתי ויתברר לך, שהקטיגוריה שהעלית איננה לעניין.

היו"ר ש' וייס:

זו גם לא ברשה.

אברהם בורג (המערך):

לא, זה בסדר, זו גאוה להיות צעיר.

היו"ר ש' וייס:

מבחינת התקנון, האפשרויות שלך כאן הן אלה. אתה ביקשת להציע הצעה אחרת לגבי הצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת יצחק לוי. כיוון שנרשמו להצעה אחרת לגבי הצעות אחרות, אני מגביל אותך רק להצעה הזאת. לגבי הצעה זו לסדר-היום קיימת הצעה של שר החוץ לקיים דיון במליאה. האפשרויות שלך לגבי הצעה זו בלבד הן: להעביר לוועדה או להסיר מסדר-היום.

אברהם בורג (המערך):

לגבי הצעתו הנוכחית של שר החוץ, העושה איפה ואיפה בין ההצעות — — —

היו"ר ש' וייס:

אוי, חבר הכנסת בורג, אל תתמקח אתי. הרי אנחנו הבנו את הפרינציפ, שאתה לא מרוצה מתשובתו של שר החוץ. עכשיו באופן קונקרטי, ממקד, האפשרויות שלך היא או להציע להסיר או להעביר לוועדה.

אברהם בורג (המערך):

להסיר את הצעתו של חבר הכנסת יצחק לוי מסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

זה מה שביקשנו לדעת. תודה רבה.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

— — —

אברהם בורג (המערך):

בוודאי, על-פי המתכונת שאתם מציעים, מתכונת של איפה ואיפה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אברהם בורג, אתה סיימת את הפרק הזה. יש לך עוד הצעה. שמור על כוחך.

יש הצעה אחרת לחבר הכנסת עוזי לנדאו לגבי הצעתו של חבר הכנסת חגי מירום. בבקשה. שוב, חברי הכנסת, חדשים וותיקים, שלוש דקות להנמקה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע להסיר את הצעתו של ידידי חבר הכנסת חגי מירום מסדר-היום, ואנצל הזדמנות זו על-מנת להציג כמה שאלות לחבר הכנסת יאיר צבן, המציע לנו לנסוע לפריס להיפגש עמם, לשמוע, להתווכח. האסטרטגיה שלהם היא זו של ד"ר ג'קיל ומיסטר הייד. במשך היום האנשים הללו מקבלים את האורחים, את החולים, הם לבושים יפה, מעונבים, בני תרבות, ובערב הם לוכשים את דמותם המכוערת ביותר ויוצאים לרצוח. אותם פלשתינים, כאשר הם מופיעים בפריס בחליפות מחויטות, על-פי מיטב האופנה האירופית, הם בני-תרבות, ואדוני מסייע להם להופיע כך, אבל כאשר הם מופיעים במקומותיהם, בעמאן, בריאר, הם מדברים בלשון הברורה ביותר על רצונם בהשמדתו של עם ישראל.

חבר הכנסת צבן ציטט היום מעל הבמה הזו את ידידו נכיל שאאת', שעמו נפגש בפריס. אם כן, מה אומר נכיל שאאת' לעיתון "אל-נור", שיצא במצרים ב-7 בדצמבר?

צ'רלי ביטון (החית המוקרטית לשלום ולשוויון):
באיזו שנה, 1950?

עוזי לנדאו (הליכוד):

1988 אחרי הספירה, חבר הכנסת צ'רלי ביטון.

אם כן, מה כתוב שם? חבר הכנסת צבן, אותו נכיל שאאת' ידיך, שעמו שתית ודאי קפה, והוא מצוין כיועצו של ערפאת לעניינים פוליטיים, אומר, והתרגום שלי הוא תרגום חופשי מן האנגלית שלפני, שהצהרת "החמס" — הוא ארגון הפונדמנטליזם האסלאמי, וכשמו כן הוא: יהודה ושומרון, בחלק הערבי שלה, מלאה חמס — על ג'יהאד — וג'יהאד היא מלחמת קודש — עד אשר כל "האדמות הכבושות", כלשונם, ישוחררו באופן כללי, טוטלי, הצהרה זו נתמכת במלואה על-ידי PLO. כך נכיל שאאת', ד"ר ג'קיל בפריס.

יאר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— — — צריך להקשות עליו, לשאול אותו — — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

חבר הכנסת יאיר צבן, לשבת אתו, להקשות עליו כשהוא ד"ר ג'קיל והוא מיסטר הייד, משל הצעת לי לשבת לאכול ארוחת צהריים עם נחש ארסי, לבוש בחליפה טובה, להתקרב אל פניו, לבקש ממנו לפעור את פיו ולראות אם באמת יש לו שתי שיני ארס בפה, זה אולי תפקידם של הנאיבים.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת לנדאו, אתה צריך לסיים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אכל מי שהם מדינאים המופקדים על עתידו של עם, תפקידם הוא לרוצץ ראשו של נחש ולא לקרב את הראש אל פיו כדי לראות אם יש לו שיניים אם לאו.

אני מציע להסיר מסדרהיום את הצעתו של חבר הכנסת חגי מירום, אבל יש לי הרגשה שאני לא אצטרף להצעה שלי. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה. הצעה אחרת לחבר הכנסת חנן פורת.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר החוץ, יש לי בקשה. בשעה שאנחנו דנים בסוגיה כל כך כאובה ומכרעת, אינני חושב שאנו צריכים לקבוע באופן פורמלי את החיץ שבין אופוזיציה לקואליציה, ללא כל הבחנה בין דברים הנאמרים על-ידי נציגות מובהקת של אש"ף, נציגי אש"ף בכנסת, שאותם ודאי צריך להסיר מסדרהיום. לבין דברים הנאמרים כהגנה על עמדותיה של ממשלת ישראל לפחות בכירות העולם, כמו הדברים שנאמרו על-ידי חבר הכנסת הרב אליעזר ולדמן.

היו"ר ש' וייס:

אי לכך, הצעתך — — —

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

הרשה לי. לרשותי דקות אחדות, ואני אבהיר את הדברים. מותר לי גם לנמק, נכון?

היו"ר ש' וייס:

סליחה, אתה תקבל את כל הזמן המגיע לך.

חברי הכנסת, הנוהל הוא פשוט: חבר כנסת עולה וקובע, קודם כול, איוו הצעה אחרת יש לו. לרשותו שלוש דקות להנמקה.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אני מבקש לנמק את הצעתי.

אני מבקש, אדוני היושב-ראש, גם מחברי הכנסת שבקואליציה, ובעיקר מהיושבים בספסלי הליכוד, שגם אם חבר הכנסת הרב אליעזר ולדמן הציע שהצעתו תידון במליאה — ואני חושב שחלק מהדברים הללו חייבים להיות נדונים במליאה ולכוא לידי ביטוי — יועלה הנושא הזה גם בוועדת החוץ והביטחון.

אני מבקש שהצעתו של חבר הכנסת הרב אליעזר ולדמן תידון בוועדת החוץ והביטחון. הדברים שנאמרו על-ידו הם דברי טעם. דברי טעם יכולים להישמע גם מספסלי האופוזיציה, אף כי לא תמיד, וכשהם נשמעים, אני חושב שאנחנו ננהג בתבונה אם לא ניצור את החיץ, במיוחד במציאות שבה אנחנו שומעים אנשים המכוונים להפר את החוק. אני כבר שומע את דבריו של חבר הכנסת יוסי שריד על הריח הכבד של החוק הכלתי חוקי בעליל, עם הקנוטציה שלו בכקשה לסירוב של חיילי צה"ל, ואני מציע, אדוני שר החוץ, שנרע לקבוע את ההבחנה הזאת.

ברשותך, כיוון שלא עליתי לכאן רק כדי לומר דברים מעל כמה זו אלא כדי לנסות ליצור נכונות לשיחוף פעולה בעניין זה גם עם דברי טעם שמקורם באופוזיציה — לפחות עם מה שבא לידי ביטוי בדבריו של חבר הכנסת הרב אליעזר ולדמן — אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והביטחון. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין את חבר הכנסת מיכאל בריזר להצעה אחרת.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, עוד בתחילת הישיבה ביקשתי רשות להציע להסיר את הצעתו של — — —

היו"ר ש' וייס:

אודה לך אם תברר את העניינים עם מזכיר הכנסת.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זה נרשם.

היו"ר ש' וייס:

כן, אתה אכן רשום פה לפני. מייד יבוא תורך, אחרי חבר הכנסת בריזר.

מיכאל בריזר (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכוון להציע לקיים דיון במליאת הכנסת גם בהצעתו של חבר הכנסת יאיר צבן. השאלה שהועלתה כאן, ושעליה התעורר ויכוח — — —

היו"ר ש' וייס:

סליחה, אתה לא יכול להציע לקיים דיון במליאה. בנוגע להצעתו של חבר הכנסת צבן, אתה יכול רק להציע להעביר זאת לוועדה. דיון במליאה — זו ההצעה שלו.

מיכאל בריזר (המערך):

סליחה, אני מצטער. אני מציע להעביר את הצעתו לוועדת החוץ והביטחון.

השאלה איננה אם אש"ף השתנה או לא השתנה. שמעתי כאן ויכוח חריף מאוד סביב השאלה הזו. להערכתי, לפחות בדיבורים שלו, כפי שהם באו לידי ביטוי בוויכוח, הוא השתנה. אבל לא זאת השאלה, ולא כדאי להיכנס להתמקחות ולוויכוח באיזו מידה זה מבטא שינוי אמיתי, או שמא זה רק שינוי כלפי חוץ. דעותינו בנושא זה אינן רלבנטיות.

אני התנגדתי לחוק בדבר איסור מפגשים עם אנשי אש"ף, וגם היום אני חושב שזה חוק אווילי ואין צורך בו. אני חושב שדי בגינוי של הכנסת למפגשים הללו, לא צריך לעגן זאת בחוקי המדינה.

עם זאת, אנחנו מדינת חוק, ויש לכבד את החוק. אנחנו לא יכולים להתעלם מן החוק.

ביחס לכל מיני הערות ביניים ששמעתי כאן, אני רוצה לומר, שהדבר נוגע גם לאנשי המחתרת. כשם שהחוק מתייחס למפגשים עם אנשי אש"ף, הוא נוגע גם לגבי חברי המחתרת היהודית.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

על סמך מה אתה רומז שהופר כאן החוק? יש לך חוות דעת משפטית?

מיכאל בריזר (המערך):

יש חוק האוסר קיום מפגשים כאלה. לא אתווכח אתך בנושא הזה. אני חושב שכמה שאחם עשיתם הפרתם את החוק.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אבל אין שום משפטן שיחמוך בדעתך זו.

מיכאל בריזר (המערך):

יכול להיות. לא אתווכח אתך. זו דעתי, ואני מביע כאן את דעתי.

זלמן שובל (הליכוד):

אם לא היתה הפרה של חוק, מדוע אתה מסתתר מאחורי החסינות?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לא הספקנו להסתתר מאחורי החסינות. על מה אתם מדברים?

הי"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, חבר הכנסת צבן, חבר הכנסת שובל, חבר הכנסת צבן, במקרים של צי-הבנות קיימת פרוצדורה של הודעה אישית.

מיכאל בריזהר (המערך):

אני רוצה לומר באותו נושא, שלפני שנה בערך, שבוע לפני התחלת האינתיפאדה, הוזמנה קבוצת אנשים מישראל להופיע בצרפת בתוכנית טלוויזיה בקשר למצב ביהודה, בשומרון ובעזה. בקבוצה הזאת היו יעל דיין, עמנואל הלפרין, חבר הכנסת עבדאללה דראושה ואנוכי. אנחנו ישבנו שם, וברגע האחרון הביאו לנו פתאום נציגים של אש"ף. אנחנו סירבנו. אני רוצה לתת פה מחמאה לחבר הכנסת דראושה —

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
זה לא מדויק.

מיכאל בריזהר (המערך):

אתה לא מוכרח לקבל את המחמאה. אל תקבל את המחמאה. אני חוזר בי, אני רוצה לגנות את חבר הכנסת דראושה — — —

הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בריזהר, אתה מרחיב את הזירה למדמים שיעסיקו אותנו זמן רב.

מיכאל בריזהר (המערך):

חבר הכנסת דראושה, כמננו, סירב לשוחח עם אנשי אש"ף.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אני הייתי מוכן להופיע בטלוויזיה עם אנשי אש"ף, ורק בגלל הסירוב של הצרפתים, לא שלי, זה לא קרה. אתה יודע שאני הייתי מוכן לזה, ועשיתי את זה, וכאשר יהיה צורך לעשות את זה, אני אעשה זאת שוב.

מיכאל בריזהר (המערך):

זה לא כל כך מדויק, אבל לא אתווכח על כך. נניח, אם כן, שיעל דיין סירבה להופיע, ולו רק משום שראינו בכך הפרת החוק.

נקודה שנייה: יש למפגשים הללו משמעות רבה בכך שהם מציגים לפני העולם כולו את חוסר האחידות שבתוכנו. כל מפגש כזה הופך להיות לאנשי אש"ף, וגם לאויבי ישראל, לדגל לנופף בו כדי להוכיח שבמדינת ישראל יש ויכוח, ושאפילו את החוק איננו מקיימים.

אני רוצה גם להזכיר לחברים המדברים בלהט כזה בזכות המפגשים עם אנשי אש"ף, שהחיזור אחרי אש"ף לא התחיל בזינבה, הוא לא התחיל אחרי נאום ערפאת.

עכשיו אני מגיע לנקודה האחרונה, ובזאת אסיים. אני פונה אל אותם חברי הכנסת שקיבלו הזמנות למפגש כזה או אחר עם אנשי אש"ף — באוקספורד, בקיימברידג' או בטימבוקטו — שלא ייסעו למפגשים כאלה. זה פוגע בכולנו, גם באלה מתוכנו המאמינים כי ייתכן שיהיה שינוי. לא בדרך הזאת צריך ללכת.

הי"ר ש' וייס:

אי לכך, מה היא הצעתך?

מיכאל בריזהר (המערך):

את הצעתי, כך נדמה לי, ניסחנו יחד בתחילת דברי — כלומר, להעביר את ההצעה של חבר הכנסת יאיר צבן לוועדת החוץ והביטחון.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות להצעה אחרת לחבר הכנסת תופיק טובי, בבקשה.

חברי הכנסת, כיוון שכמעט לכל הצעה לסדר-היום יש הצעה אחרת, חשוב מאוד להקפיד על שלוש הדקות, כי אם לא כן יהיה קשה מאוד לקיים את כל סדר-היום.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, אני מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת הנגבי מעל סדר-היום. כל אדם נורמלי בחוץ-לארץ, השומע את ההיסטריה סביב המפגשים בין ישראלים לפלשתינים, גם כשהם נמנים עם אש"ף, מכיע הזדעזעות מחוסר שפיות הדעת שבצעקות האלה נגד מפגשים למען השלום.

הצעקות ההיסטריות נגד הידברות עם אש"ף, נגד ניסיונות להגיע סוף סוף לשלום ישראלי-פלשתיני, נעשית יותר ויותר מגוחכת — במיוחד עכשיו, כאשר אפילו ארצות-הברית והקהילייה האירופית כולה הגיעו למסקנה שחייבים לדבר עם אש"ף כדי לדבר עם הפלשתינים, כדי להגיע להסדר שלום.

משא-ומתן ישראלי ממלכתי עם אש"ף, במסגרת ועידה בין-לאומית לשלום, נעשה כיום צו השעה. ממשלת ישראל נדחקה על-ידי תביעות העולם כולו לקיים מצווה זו, במיוחד לאחר שהאינתיפאדה והחלטות המועצה הלאומית הפלשתינית באלג'יר הוכיחו שיד אש"ף מושטת לשלום, ושאיין פרטנרים פלשתינים לשיחות שלום אלא אש"ף. שום ציטוטים ודמגוגיה מצדו של שר החוץ לא יחפו על האמת הזאת ולא יעלימו אותה. הצעקות האבסורדיות נגד מפגשים עם פלשתינים הנמנים עם אש"ף היא ביטוי להתנגדות עיקשת ומסוכנת לשלום בכלל, ביטוי לטידוף דעת לאומני המבטל את עצם קיומו של העם הפלשתיני, שלא יוליד אלא לשפיכות דמים נוספת, למלחמות נוספות.

סיעתנו הגיישה הצעת חוק לביטול חוק איסור המפגשים עם אנשים הנמנים עם אש"ף. הגיע הזמן, שהכנסת תסיר את התרפה הזאת, את הכתם השחור הזה בתולדות החקיקה שלה, ותבטל חוק שהוא נגד החיים עצמם.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת דוד צוקר.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש להעביר את הצעתו של חבר הכנסת יוסי שריד לדיון בוועדה. לפני שאנמק, אני רוצה לפנות ליושב-ראש בבקשה: לטובת חברי הכנסת, לטובת העיתונאים הנמצאים כאן, לטובת הציבור הרחב, אולי כדאי שבעתיד, בסוג כזה של דיונים, אנשים יציינו את שם הסיעה שבשמה הם מופיעים. אני מודה שרעתי שלי כמעט נתבלבלה עלי. שמעתי פה גם את חבר הכנסת מירום וגם את חבר הכנסת בריזהר. בירתי אחר כך, והתברר לי שהם מאותה סיעה ממש, אבל כל אחד מהם אמר דברים שונים כל כך מדברי רעהו, שעלי להודות שאפילו אני, המכיר קצת את שניהם, נתבלבלה עלי דעתי. אני מציע את זה כהצעת ייעול.

היור"ר ש' וייס:

אני הייתי סבור, שסיעת ר"צ מכירה בחוקיות הפלורליזם. בבקשה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

בחוקיות הפלורליזם כן, אבל לא דווקא באותה סיעה. אם כן, אולי כדאי לחשוב על העניין הזה.

היור"ר ש' וייס:

הבנו את הרמז.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מכל מקום, אני מבקש להסתכל על הדברים של שר החוק ושל כמה מן המציעים לא כל כך בעין פוליטית, גם לא כל כך מן הבחינה הלגליסטית, שכן הדיון אינו בשאלה האם המפגשים כפריים היו חוקיים או לא; אם הם היו חוקיים, גם אז מתנגדים הניצים לעניין, ולשיטתם בצדק. הרי הדיון הוא על אופי הפתרון, עם מי לדבר ועל מה לדבר.

אני הסתכלתי קצת מן הצד על השר וגם על חלק מהמציעים, והיתה פה חופעה לא חדשה, מעניינת מאוד. ניתן היה כמעט לראות הגדרה של שמרנות. יותר משהיתה בדברים של המציעים ושל השר ניציות, גישה ניצית, היתה כאן שמרנות גדולה. שכן מה היא השמרנות? — איוו נטייה להיצמד לעבר, לא להכיר בהווה ובוודאי לא בעתיד, להתרפק בנינוחות על משהו מוכר ויודע. יש כבר ארגומנטים בעדו ונגדו, ולכן עדיף להישאר שם.

אבל הממשלה עומדת עכשיו groggy. היא חטפה סנוקרת מכיוון בלתי צפוי, כולה מסוחררת, היא לא יודעת מה קרה לה. זה בא לה בהפתעה עצומה. פתאום הם אמרו את מה שבמשך שנים רצינו שהם יגידו. רצינו שהם יאמרו, אדוני השר, שעקרון החלוקה של 1947 תקף, והם אמרו את זה, ולא כפי שאתה אמרת. אמרת כאן דברים לא-נכונים. אבל אתם מסוחררים כולכם, groggy. לא עומדים על הרגליים. פשוט איבדתם את שיווי המשקל שלכם. אתם באמת רק שמרנים, לא ניצים. אתם מסרבים להכיר בעובדה, שמהו חדש קרה באזור. נאמרו מלים חדשות על-ידי הזרם המרכזי — לא על-ידי אש"ף כולו, זה נכון. על-ידי הזרם המרכזי. לכן, כדי לברר את העניין הזה וכדי להסתגל אולי לתמורות העתים, לומנים החדשים, אני מציע להעביר את הצעתו של חבר הכנסת שרדי לדיון בוועדה.

היור"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות להצעה אחרת לחברת הכנסת שולמית אלוני.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הואיל ושמענו כאן הרבה — — —

זלמן שובל (הליכוד):

האם את וחבר הכנסת דדי צוקר אינכם מסיעה אחת?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מגיבה על הצעתו של חבר הכנסת זאבי, ואילו הוא דיבר על ההצעה של חבר הכנסת שרדי.

הואיל ונאמרו כאן דברים רבים בעניינים של חוק, ונאמרו יודעים שהדמוקרטיה הישראלית קיימת אבל היא טעונה טיפוח מאוד, ויש אצלנו הכול רציני בין חוק לחוק, ראוי — שהרי הכנסת הזאת יכולה בנקל להחליט, שגבר הוא אשה ואשה היא גבר, ושככל יום שני צריכים כל הגייגנים להתייצב כמשטרה, וגם זה יהיה חוקי, אם כי לא כל כך

דמוקרטי, למרות הטכניקה הדמוקרטית — הואיל ועסקנו כאן בחוק, אני מציעה להעביר את כל ההצעות לוועדת החוקה, חוק ומשפט. את הוויכוח הפוליטי אנחנו נמשיך לנהל כאן, אבל אולי בוועדת החוקה, חוק ומשפט, שהיא המשכה של האספה המכוננת שלנו, נבין אחת ולתמיד, שחוקיה פוליטית הבאה להגביל את חברי הכנסת למסגרת השקפת העולם של הממשלה, ושל הממשלה בלבד, היא אקט אנטי-דמוקרטי במהותו, מפני שלדמוקרטיה יש גם אידיאולוגיה ולא רק טכניקה של ידיים.

אחדים מבין הדברים ששמענו כאן היו מעניינים מאוד. אני לא מתפלאת, למשל, שחבר הכנסת זאבי קרא את האמנה הפלשתינית. הסימטריה בין המצע שלו לאמנה הפלשתינית היא מלאה כל כך, שכרוך שיש רק דרך אחת לשיטתו — לפתור את הסכסוך או על-ידי גירוש או דרך הכוונת של הרובה.

לעמוד כאן ולצלם את האחוריים של ההיסטוריה שעה שמשתנים דברים ולא לתת בחיים הפוליטיים אפשרות להגיב על שינויים שחלו בעקבות החלטה פוליטית של ממשלה — הדבר הזה הוא אנטי-דמוקרטי ונוגד את חופש המחשבה, חופש הביטוי והזכות לשנות ולהחליף דעות.

לגופו של עניין: א. באותו כנס לא היתה הפרה של החוק הזה; ב. חוק חסינות חברי הכנסת הוא חוק תקיף, והוא קיים לא בשביל לכסות על עבירות תנועה ומעבר כביש באור אדום אלא לצורך ביטוי פוליטי.

חגי מירום (המערך):

בנושא עבירות תנועה נקבע סייג מפורש. פה נשלל הסייג.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זוהי למעשה סמכות מוחלטת, בחוק מהותי דמוקרטי, לצורך ביצוע מצע המפלגה, ועל כן אני מציעה — — —

זלמן שובל (הליכוד):

בשום מדינה דמוקרטית זה לא עבר. באנגליה הסירו את החסינות.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חבר הכנסת זלמן שובל, בוועדת החוקה, חוק ומשפט, כאשר נדון על ההיקף והמבנה הקונסטיטוציוני של החוק הפוליטי הזה ועל המשתמע ממנו, אתה יכול לבוא ולהציע את ביטול החסינות. היה פה ניסיון לעשות זאת, אבל הניסיון הזה הוכיח שיש חסינות. לא היה צריך להיעזר בו.

אי לכך, אני חוזרת ומבקשת להעביר את הנושא לוועדת החוקה, חוק ומשפט לצורך בדיקת הצד הקונסטיטוציוני של החוק האנטי-דמוקרטי, אם כי הלגלי, שבו אנו דנים, על-ימנת שלא יהווה בעתיד מחסום לחברי הכנסת ולציבור הרחב בקידום מסע השלום עם העם הפלשתיני, שהכיר במדינת ישראל ובקיומה והכיר גם בהחלטות 242 ו-338, שממשלת הליכוד הצהירה כי עם קבלתן אנחנו נשב אתם למשא-ומתן. תודה.

היור"ר ש' וייס:

תודה. הצעה אחרת לחברת הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מציעה להעביר את הצעתו של חבר הכנסת חגי מירום לוועדה.

אני רוצה לומר, שכנראה אין גבול לטמטום החלמאי המתבטא בהחלטות הליכוד, כמו ההחלטה להסיר מסדר-היום,

מיכאל איתן (הליכוד):

אני רוצה להבהיר לחברי הכנסת — — —

היו"ר ש' וייס:

סליחה, אני רוצה להבהיר לך. לדאבוני, שתי ההצעות שהצעת אינן אפשריות, ואני נאלץ לבקש ממך שלא להציען.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מבקש להעביר לוועדה את הצעתו של חבר הכנסת רחבעם זאבי.

היו"ר ש' וייס:

יש הצעה כזו.

מיכאל איתן (הליכוד):

אם כן, אני מציע להסיר אותה מסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

יש גם הצעה כזו.

מיכאל איתן (הליכוד):

הרי זה לא ייתכן. תן לי רק לנמק את הצעתך.

היו"ר ש' וייס:

לא, לא אתן.

חברי הכנסת, אנחנו מיצינו את — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

אני עליתי על הדוכן על-פי הזמנתך.

היו"ר ש' וייס:

אסביר לך.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היושב-ראש היה צריך להביא זאת בחשבון לפני שהוא הזמין את הנואם לעלות על הדוכן.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו מיצינו את כל האפשרויות לגבי ההצעות לסדר-היום. כאשר חבר הכנסת מיכאל איתן ביקש להעלות הצעה אחרת, היתה לו אפשרות. אין זה מתפקידו לומר לו מה להציע. חשבתי שהוא קולע בדיוק לאפשרות זו. אבל הוא לא העלה אותה, ולכן אין לו אפשרות להציע זאת. תואיל בטובך, חבר הכנסת מיכאל איתן, לפנות את הדוכן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מבקש רק להסביר את עמדתך. תן לי להסביר.

היו"ר ש' וייס:

אין פה מה להסביר. הרי כל חבר כנסת יכול לנהוג בצורה כזו.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת צחי הנגבי.

היו"ר ש' וייס:

אינך יכול להציע זאת.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מבקש להעביר את הצעתו של חבר הכנסת צחי הנגבי לוועדה.

היו"ר ש' וייס:

להבא תכין את השיעורים לפני שאתה עולה לדוכן.

בהזדמנות בלתי חגיגית זו שבה מסירים את הצעותיהם של חבר הכנסת שריד ושל חבר הכנסת צבן ושל אחרים מסדר-היום, כי הם תומכים בשיחות עם אש"ף, גם את הצעתו של חבר הכנסת ולדמן וגם את הצעתו של חבר הכנסת זאבי, המתנגדים לשיחות עם אש"ף, ובמקרה זה הם מציגים את עמדת הממשלה. אבל מה זה חשוב? כאשר יש אופוזיציה ויש קואליציה, מורידים מסדר-היום את הצעות האופוזיציה.

מה פלא, אדוני שר החוץ, אם בזאת עורדת שיחות עם אש"ף. בעמדות שלכם אתם מעודדים מפגשים עם אש"ף, כי אתם מוכיחים שכל המדיניות הזאת שלכם, כפי שהתבטאה גם בהצעה הזאת, אבל גם בדברך — שהרי אתה בא ומתחנן לפני אותם חברי כנסת, אולי לא מתחנן, זו הגומה, אבל אתה פונה אליהם: אל תלכו בשבוע הבא ובחורש הבא לדבר עם אש"ף. אתה פונה לחברי הכנסת שריד ורמון ואומר להם: אני מיעץ לכם לא ללכת. יש לך יועץ משפטי. תגיד לו שיפעל, שיישם את החוק. אם אתה לא אומר לו, למה שהם לא ייפגשו?

מי שם ממשול בדרכו ומעודד אותם לצאת למפגשים? — הממשלה הזאת, שאינה מיישמת את החוקים ואינה דורשת מאותו יועץ משפטי לפעול. ואם הוא לא פועל, למה שהם לא יבינו זאת אחרת? אפילו בנושא החסינות עומד כאן שר המשפטים ואומר, שהוא אינו יכול להסיר מהם את החסינות בנושא הזה, הקשור במילוי תפקידם. להיפגש עם אירב — זה קשור במילוי תפקידו של חבר הכנסת. אחר כך אתם מתפלאים שיש מפגשים והמצב מידרדר.

אני רוצה לסיים במשפט אחד. לנו, התחיה, לפי עמדתנו, לא חשוב מה אש"ף אומר היום. נכון שהוא אמר מה שהוא אמר בכל מיני צורות, ואנחנו מאמינים לו הרבה יותר מאשר לאלה שאומרים שהוא השתנה. אבל אנחנו לא ננהל משא-ומתן עם שום גורם זר — ערפאת או חוסיין, ארצות-הברית או ברית-המועצות — על יהודה, שומרון ועזה. אנחנו מוכנים לדבר עם אש"ף רק אם הוא יעלם מן העולם כגורם פוליטי, רק אם הוא יוותר על תביעתו המדינית למדינה פלשתינית.

לכן אתם תיכנסו למלכוד מיום ליום, כי הוא יתחכם לכם. הוא הרבה יותר חכם מכם. כל הזמן אתם מורידים עוד שלב ועוד שלב: הוא אמר כך, הוא לא אמר כך, הוא יאמר, ובסופו של דבר, בדרך זו, לא זו בלבד שתאפשרו לאחרים להיפגש עם אש"ף, אלא אתם בעצמכם תיפגשו עם אש"ף. והיום הוכחת לי שאתם לא נגררים לזה, אתם כמעט יוזמים את זה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחברת הכנסת גאולה כהן. הצעה אחרת לחבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה. יש לי הרגשה, שוועדת הכנסת תצטרך לדרון בהוספת יום לדינוי הכנסת. יום חמישי הוא יום לא רע.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש להעביר את הצעתו של חבר הכנסת חגי מירום לוועדה.

היו"ר ש' וייס:

זה מה שהציעה חברת הכנסת גאולה כהן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אם כן, אני מציע להסיר את הצעתו מסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

זה מה שהציע חבר הכנסת עוזי לנדאו. אני לא יכול לתת לך עצה. חברי הכנסת, אין זה מתפקידו לתת ייעוץ מקצועי כאן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש, ראשית, להבהיר את הסוגיה הזאת, כי יש כאן הרבה חברי כנסת —

היור"ר ש' וייס:

סליחה, זה לא המקום לכירורים. עליה כדי להציע הצעה אחרת. הנחתי שאתה, כחבר כנסת מנוסה, מציע את הצעתך בדיוק לפי הכללים האפשריים. לא עשית זאת. העניין תוקן מעל הכמה. עכשיו תגיד מהי ההצעה האחרת.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני רוצה להעביר את הצעתו של חבר הכנסת צחי הנגבי

היור"ר ש' וייס:

עכשיו תנמק.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני בכל אופן רוצה לומר — — —

היור"ר ש' וייס:

אני מבקש ממך — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה לא יכול להגביל אותי, משום שאני עומד על כך שעליתי על הדוכן על-פי הזמנתך. פניתי וביקשתי להסיר את הצעתו של חבר הכנסת חגי מירום לפני שאמרתי אותה כאן, ואתה קיבלת את הבקשה הזאת מהמוזכירה ובעקבות זאת אני קיבלתי את הרשות לעלות. לכן הטעות איננה שלי אלא של המנגנון. ואני, עם כל הכבוד, איני מוכן להשלים עם זה שלא תיתן לי לנמק טעות שאתה מייחס לי, אף שאפשר לייחס אותה לך.

היור"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, תראו איך אנחנו יכולים להפוך עניין שולי, זעיר, פערט, יותר קטן מנמלה, לבעיה. נניח שהיתה טעות של המנגנון. אבל אתה חבר כנסת ותיק. אתה צריך פה לעזור ולא "לעלות" על המנגנון.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני לא כועס. אני רק מבקש שלא תאמר שאני טעיתי. זה הכול.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש להעיר הערה אחת לגופו של עניין. רציתי להפנות אותה לחבר הכנסת חגי מירום — — —

היור"ר ש' וייס:

סלח לי. חבר הכנסת, תפסיק לתעתע בעניין הזה. תתייחס לחבר הכנסת צחי הנגבי. מה זה פה? חבר הכנסת איתן, תסלח לי. חברי הכנסת, אני מבקש לא לעזור לי. עם כל הסבלנות, אני יודע שיש כאן הצעות שאננה לגביהן בחקירות. אני חושב שאני מפרז בחקירות. מספיק. מיצית את העניין. עליה כאן להעלות הצעה לגבי ההצעה של חבר הכנסת צחי הנגבי. תתייחס לכך. יש לך שלוש דקות. אם יש לך ביורור לגבי המנגנון, נקיים ישיבה מיוחדת של ועדת הכנסת לכירור הסוגיה הזאת. אנא בטובך.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מבקש במסגרת שלוש הדקות האלה לאפשר לי לנמק בדרכי שלי — — —

היור"ר ש' וייס:

כבר לא נשארו לך שלוש דקות. נשארה לך דקה אחת. אם לא תנמק — אוריד אותך.

מיכאל איתן (הליכוד):

בהחלט. זו זכותך. אתה יכול להוריד אותי אפילו עכשיו. אין לך שום בעיה בעניין הזה. תגיד לי לרדת, וארד מיד.

היור"ר ש' וייס:

הרי אתה תזמין את זה. אתה תרד כאשר אני אחליט.

מיכאל איתן (הליכוד):

בהחלט. רק כאשר אתה תחליט.

אנחנו לא מדברים על חוק האוסר מפגשים אלא על חוק המסדיר מפגשים. החוק הזה מאפשר מפגשים על-ידי פרוצדורה של התייעצות וקבלת היתר מהמשרדים הנוגעים בדבר ומופקדים מטעם המדינה על מדיניות החוץ. לא ייחנן שהמפגשים ייעשו כפי שמספר לנו חבר הכנסת חגי מירום, שהנהגה הם הלכו והתייעצו ואמרו להם שהם יכולים להיפגש. היא הנותנת. תתייעץ. תחום מדיניות החוץ הוא אקסקלוסיבי מאוד, וצריכה לנהל אותו הממשלה, היא אחראית לעניין — וראה את אש"ף. שאתה כל כך רוצה להיפגש עם נציגיו.

חגי מירום (המערך):

לא אמרתי זאת.

מיכאל איתן (הליכוד):

גם הוא לא מקיים מפגשים על-ידי יוזמות פרטיות. גם שם כל מפגש של כל נציג של אש"ף עובר קודם כול תהליך של בקשה ואישור של מי שאחראי לניהול המדיניות, והם שוקלים כל בקשה לגופו של עניין ומשתמשים בכך.

היור"ר ש' וייס:

חבר הכנסת איתן, גמרת את ההנמקה. תודה רבה.

חברי הכנסת, יש גבול לטפול פרלמנטרי, עם כל הקסם שבו. חבר כנסת עולה להציע להעביר לוועדה הצעה של חבר כנסת אחד ומתייחס להצעה של חבר כנסת אחר. יש גבול.

אנו עוברים להצבעה. כיוון שתהיה לנו כאן הצבעה די מורכבת, אודה לכם אם תסייעו לי במבצע הזה, כדי שנוכל לסיים אותו מהר וכדי שנוכל לקיים את סדר-היום.

חברי הכנסת, כיוון שלגבי כל הצעה לסדר-היום יש כל ההצעות לגבי אפשרות הדיון עליהן בבית הזה, נלך על-פי השיטה הזאת: קודם כול נצביע מי בעד דיון ומי נגד. אם תהיה החלטה על הסרת הנושא — לא תהיה הצבעה נוספת. אם תהיה החלטה בעד קיום דיון — נצביע מי בעד דיון כמליאה ומי בעד דיון בוועדה.

חברי הכנסת, לגבי הצעתו של חבר הכנסת יצחק לוי, מי בעד קיום דיון?

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את הנושא

— רוב

— מיעוט

היור"ר ש' וייס:

הרוב בעד דיון בנושא. עכשיו נצביע אם לדרוך כמליאה או בוועדה.

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת
י' צבן בסדר-היום של הכנסת לא נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

אני עובר להצעתו של חבר הכנסת צחי הנגבי. מי בעד
קיום דיון?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לכלול את הנושא

בסדר-היום — רוב

נגד — מיעוט

היו"ר ש' וייס:

הרוב בעד דיון בנושא. נצביע אם הדיון יתקיים בוועדה או
במליאה.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — רוב

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לוועדה — אין

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת

צ' הנגבי בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

אני עובר עכשיו להצעה שהעלה חבר הכנסת אליעזר
ולדמן. מי בעד קיום דיון?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

נגד — רוב

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת

א' ולדמן בסדר-היום של הכנסת לא נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים להצעה שהעלה חבר הכנסת רחבעם זאבי.
מי בעד קיום דיון?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

נגד — רוב

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת

ר' זאבי בסדר-היום של הכנסת לא נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, החלטתנו היא שיתקיים דיון במליאה.
בהצעתם של חברי הכנסת יצחק לוי, חגי מירום וצחי הנגבי.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — רוב

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לוועדה — אין

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת

י' לוי בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

לגבי הצעתו של חבר הכנסת חגי מירום. מי בעד קיום
דיון?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לכלול את הנושא

בסדר-היום — רוב

נגד — אין

היו"ר ש' וייס:

הרוב בעד דיון בנושא. עכשיו נצביע — אם במליאה או
בוועדה.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — רוב

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לוועדה — אין 5

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת

ח' מירום בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

אני עובר להצעתו של חבר הכנסת יוסי שריד. מי בעד קיום
דיון?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

נגד — רוב

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת

י' שריד בסדר-היום של הכנסת לא נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

אני עובר להצעתו של חבר הכנסת יאיר צבן. מי בעד קיום
דיון?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

נגד — רוב

ז. הצעה לסדר-היום תוכנית חירום לכלימת האבטלה

חדש בממשלת ישראל, המכריז שיש צורך בפיטורים של 115,000 עובדים בשירותים הציבוריים.

אין ויכוח שמבנה המפרנסים במדינת ישראל הוא מעוות ומספר העובדים בשירותים הציבוריים והפיננסיים הוא מעבר לרצוי. אך כל המציע לפטר היום עובדים משירותים אלה, כאשר אין תעסוקה חלופית במשק שתקלוט אותם, מכריז הכרזה בעלמא, הכרזה הגורמת רק לתסיסה ולא-ישקט בשירותים החיוניים.

העברת עובדים משירותים ציבוריים ופרטיים לענפי ייצור שונים אפשרית ורצויה בזמן שבמשק קיימת תעסוקה מלאה, ולא בימים שהמדינה חסרת אוניס לגבי נתינת פתרון על מצוקת האבטלה של רכבות מחוסרי עבודה, חלקם פועלים ותיקים שנזרקו לרחוב לאחר שנות עבודה רבות, שבהן השקיעו עמל וזיעה במפעלי תעשייה וראו בהם את ביתם השני; בימים שבהם אין למדינה תשובה לאלפי חיילים משוחררים, ששירותו את המולדת שלוש שנים, וכיום הם הולכים בטל, מלאים זעם ותסכול. אין לשכות, שגם מתוך הזרם הדק של העולים המגיעים לארץ רשומים 1,900 מחוסרי עבודה, מהם 1,120 בעלי השכלה אקדמית.

כבוד היושב-ראש, המספרים היבשים שפירטתי מקפלים בתוכם טרגדיות אנושיות של משפחות רבות במדינת ישראל. כל מובטל הוא עולם של אכזבה, מרירות וזעם, לא רק שלו אלא של כל בני משפחתו. המובטל שנפלט ממקום העבודה מתהלך בהרגשה שעולמו נחרב, שהחברה מתנכרת לו, ולפעמים הסבל הנפשי גורל הרבה יותר מן המצוקה הכלכלית.

האבטלה, שהפכה לתופעת לוואי במדינות רבות, היא אסון חברתי. מכל המחקרים שנעשו במדינות מערב-אירופה, שבהן האבטלה היא בשיעור של 10% מכלל המפרנסים, מתברר שככל שמתארכת האבטלה העמוקה, כך הולך וגדל הקושי להיחלץ ממנה. אבטלה מתמשכת במשק מקשה גם על צעירים להיקלט בעבודה, וכמיותר על כוח העבודה המיתוסף למשק.

מסקנות אלו כוחן יפה גם לגבי מדינת ישראל. אך בישראל יש לאבטלה אספקטים נוספים, שאינם קיימים במדינות אחרות. לממדי האבטלה בישראל יש השלכות לא רק מבחינה חברתית-כלכלית, אלא גם מבחינה לאומית-ביטחונית. האבטלה היא גורם משפיע ממדרגה ראשונה מבחינה דמוגרפית, הן אזונית והן כלל-ארצית.

האבטלה הקיימת הפכה מכת מדינה באזורי הפיתוח, מצד אחד, ובערים שבהן התעשייה היתה מקור ההכנסה העיקרי של תושביה, כגון חיפה וחדרה, מצד שני. נפגעו קשות ערי הגליל והנגב, ושיעור האבטלה באזורי הפיתוח נע בין 10% ל-18% מכלל המפרנסים. כך בנתיבות, כירוס, בבאר-שבע ובאופקים בדרום, בעכו, במגדל-עמק, ביוקנעם ובכרמיאל בצפון. התוצאה מכך היא מאזן דמוגרפי שלילי, המוצא את ביטויו בנטישת ערים ועיירות אלה על-ידי צעירים משכילים וחיילים משוחררים, שאין להם שום סיכוי להסתדר בעבודה.

מציאות עגומה זו יש לה השלכות קשות לגבי הערים. המאזן החברתי שלהן מתערער, כוח המשיכה לקליטת עולים נפגע והמאזן הדמוגרפי מופר. אסור לנו לשכוח שחלק מאזורים אלה נמצא בקו העימות, עם כל המשתמע מכך.

היור' ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעה לסדר-היום מס' 182, בנושא האבטלה. יש שינוי קל בסדר-היום, כלי שהוא ישתבש. אני מומין את חבר הכנסת דראושה. כיוון שהוא איננו באולם, אני מומין את חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמחלינו להביא את הצעתה לסדר-היום.

חיים רמון (המערך):

מי יענה לחברת הכנסת ארבל-אלמחלינו?

היור' ש' וייס:

סגן שר העבודה והרווחה, חבר הכנסת פלדמן. הוא נמצא באולם.

שושנה ארבל-אלמחלינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שנת 1988 הסתיימה במאזן שלילי חמור כתחום התעסוקה. האבטלה בישראל הגיעה לממדים מסוכנים מבחינה לאומית וחברתית גם יחד. לפי כל התחזיות, המצב עלול להחמיר בשנת 1989, הן מבחינת מספר הבלתי-מועסקים, והן מבחינת מספר המובטלים ועומק האבטלה.

הצמיחה הכלכלית, שרק בה הפתרון לפיתוח המשק ויצירת מקורות תעסוקה נוספים, נמצאת אי-שם באופק, בו בזמן שהאבטלה הופכת תופעה נורמטיבית, וכבר יש רבים המשלימים עם קיומה.

כל אלה שהעריכו, במחצית השנה שחלפה, שהאבטלה היא תופעה חולפת, קוניונקטורלית, נוכחו לדעת שהאבטלה היא סטרוקטורלית ומקורה בראש ובראשונה בצמצום הפעילות הכלכלית בענפי הייצור השונים, שהביטוי שלו הוא במיתון שבו מצוי המשק כיום.

בחודש דצמבר 1988 היה מספר הבלתי-מועסקים 120,000, והם היוו 7.6% מכלל המפרנסים במדינה. מספר מחוסרי העבודה הרשומים כלשכות העבודה יגיע בינואר 1989 לכ-40,000, ומספר מקבלי דמי אבטלה יגדל בכ-10%, כפי שגדל גם בחודש דצמבר.

אחד המאפיינים של המצב, שבו נתון המשק, הוא העובדה שמספר העובדים בתעשייה בשנת 1988 ירד ב-2.5%, בו בזמן שמספר העובדים בשירותים הציבוריים גדל ב-3.7%.

לפי כל הנתונים וההערכות של מצדדי התוכנית הכלכלית ומתנגדיה גם יחד, בשנת 1989 תעמיק ותתרחב האבטלה עוד יותר. נעמד בפני גל נוסף של פיטורים מהתעשייה, כאשר במקביל לא נראים שום סימנים לקליטת עובדים רבים בתעשייה על-ידי חידוש הפעלתם של מפעלים שנסגרו או גידול מספר העובדים במפעלים קיימים. לעומת זאת, אנו מתבשרים כמעט מדי יום על מפעלים המפטרים עובדים, על מפעלים הסוגרים את שעריהם, ונוצרה אווירה שכל מי שמרכה בפיטורים הרי זה משוכת.

מנהל "כור" מכריז על פיטורי 3,600 עובדים ב-1989, מהם 1,200 ב"תדיראן". האחראים לתעשייה הצבאית מודיעים על פיטורים רבים בעקבות קיצוץ תקציב משרד הביטחון. התאחדות התעשיינים מאיימת, שאלפי פועלים ייזרקו לרחוב, אם לא יבוטל חוק שכר מינימום. עולה על כולם שר

ג. יצירת תמריצים לקליטת עובדים בעבודות שאין מוטיבציה גדולה לעסוק בהן.

הייתי מציעה שכל מובטל, שיעבוד בעונת הקטיפ בקטיפ ובאריזה, יקבל שני שלישים מדמי האבטלה המגיעים לו. יהיה בכך כדי להגדיל את כוח העבודה בקטיפ ההדרים מצד אחד והוצאה ממעגל הניוון של אלפי מחוסרי עבודה והחזרתם למעגל העבודה מצד שני.

ארוני היושב-ראש, מעל לכל נתבעת החברה הישראלית, ובראש ובראשונה אמצעי התקשורת, להחזיר לעבודה ולאדם העובד את הכבוד הראוי להם בחברה ולראות בעבודה ערך חברתי עליון.

אני מבקשת לקיים דיון בנושא במליאה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמוזלינו.

רשות היבור לחבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אלה שתי הצעות, אלה שני נושאים נפרדים.

היו"ר ש' וייס:

אותו שר משיב, וזה מקובל.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אני מסכים להציע את הצעתי בנפרד.

היו"ר ש' וייס:

ארוני סגן שר העבודה והרווחה, אתה מתכוון להשיב על שתי ההצעות באופן מלוכד?

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:
כן.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני מוצא צורך לעשות כאן דבר קצת יוצא-דופן: אני מתחלף בניהול הישיבה עם חברתי, סגנית יושב-ראש הכנסת, חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמוזלינו. חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמוזלינו היתה מן החשובות והבולטות שבסגניות יושב-ראש הכנסת בעבר, ואחר כך עלתה לגדולה והיתה שרה, וכצורה מופתית היא חוזרת לעבודה הפרלמנטרית, ואחד הביטויים לכך הוא מה שיקרה כאן בעוד דקה. אני מאחל לה הרבה מאוד הצלחה, ואכן יש לה רקורד כזה שההצלחה מובטחת. ואני רוצה בשם הכנסת להודות —

עדנה סולודר (המערך):

היא נשארת בגדולתה בתפקידה החדש.

היו"ר ש' וייס:

כן, כל הברכות. תודה רבה.

האבטלה היא גורם שלילי מבחינת עידוד העלייה לישראל וגורם ממריץ לירידה ממנה.

מצב זה חייב להשתנות, כי המשך האבטלה הוא פשע שלא תהיה לו כפרה. על כן נתבעת ממשלת ישראל לנקוט את כל הצעדים למען כלום את הגל הגואה של האבטלה, אשר יעלה עוד יותר בחודשים הקרובים, ולפעול ליצירת מקורות תעסוקה מידיים, שבהם ייקלטו חלק ממחוסרי העבודה, עד אשר תתחיל הצמיחה בתעשייה לתת את פירותיה.

אני דוחה את הגישה האווילית של נגיד בנק ישראל, שאחד הפתרונות לאבטלה הוא ביטול חוק שכר מינימום. יש לחפש פתרונות יותר משמעותיים וצודקים.

על הממשלה לעבד תוכנית, ומייד, שתיתן תשובות ופתרונות, הן לטווח הקצר והן לטווח הארוך, על בעיית האבטלה. אני מציעה שהתוכנית תכלול את האלמנטים האלה:

1. על הממשלה ליצור קרן למתן הלוואות בריבית נמוכה למפעלי חעשייה הנמצאים בקשיי נזילות ויש להם כל האפשרויות להבריא ולהגיע לרווחיות תוך תקופה קצובה.

2. על הממשלה לעודד מפעלים שיקלטו עובדים בנוסף על מצבת כוח-האדם הקיימת על-ידי הבטחת אשראי בריבית נמוכה.

3. על הממשלה לעודד יוזמות של עובדים המוכנים לקבל על עצמם הפעלת מפעל העומד בפני סגירה ולהעמיד לרשותם את הכלים והאמצעים הדרושים. והדוגמה של מפעל "חסין-אש" מדברת בעד עצמה.

4. על הממשלה לבדוק באופן חיובי כל אפשרות של מניעת פיטורים על-ידי הקצאת דמי אבטלה של העובדים העומדים להיות מפוטרים לרשות המפעל לתקופה שיוסכם עליה ותוך הבטחה שהעובדים הללו יועסקו לאחר תום התקופה.

5. על הממשלה להתחיל בעבודות פיתוח נרחבות, שיש בהן חשיבות כלכלית וביצוען נדחה, כגון סלילת מסילת הרכבת אלילת, הקצאת המשאבים הדרושים לשיפוץ "הכבישים האדומים", ביצוע תוכנית הביוב הארצית ועוד.

6. על הממשלה לעודד השקעות של יזמים פרטיים וציבוריים.

7. יש לקצר את התהליכים הביורוקרטיים הכרוכים בקבלת אישורים להשקעות, שלא אחת הפכו ויה-דולורוזה, שלא כל משקיע יכול היה לעמוד בה.

שירות התעסוקה חייב כמאמץ מוגבר בתקופה זו בתחומים האלה: א. איתור העובדים הזרים העובדים ללא רשיון ודאגה לקליטת ישראלים במקומם; ב. עקירת הגנע של תופעת ה"ראיסים", המספקים עבודה בלתי מאורגנת וחולה;

ח. הצעה לסדר-היום

האבטלה בין האקדמאים הערבים במדינת ישראל

היו"ר ש' ארכלי-אלמוזלינו:

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני שמח שנפל בחלקי להיות ראשון הדוברים כאשר על כס היושב-ראש יושבת חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמוזלינו. אני מבין

רשות דיבור לחבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, להעלות את הצעתו לסדר-היום מס' 152, בנושא: האבטלה בין האקדמאים הערבים במדינת ישראל.

מהרופאים הערבים הצליחו במבחן הזה, לעומת כ-40% מהרופאים היהודים שעברו אותו בהצלחה.

אני רוצה לציין, שערכתי הקבלה בין ממוצעי הציונים שקיבלו הסטודנטים הערבים באוניברסיטאות שלהם — הם קיבלו ציונים גבוהים, אפילו יותר גבוהים מאלה שקיבלו הסטודנטים היהודים. ובכל זאת הם נכשלו במבחן. יש כאן שאלה של תוצאות מוטעות. לדעתי זהו מבחן מפלה, ויש לבטלו. אי-אפשר להמשיך עם המצב הקיים, שבו רק 4% מהרופאים הערבים מצליחים לעבור מבחן זה.

הקיצוצים בתקציבי מוסדות הבריאות הציבוריים חסמו במישור ובקפיץ את כניסתם של רופאים ערבים לתחום הזה, וכך רבים אינם מתקבלים לעבודה. כל הלומדים היום במוסדות המדינה או בחוץ-לארץ, ויסימו את לימודיהם בשנים הקרובות, מה יקרה אתם? האם ימצאו תעסוקה, או שמא יצטרפו למעגל האבטלה?

מקצועות ההנדסה והאדריכלות כאים בעדיפות שלישית מבחינת תעסוקת אקדמאים ערבים, אך גם כאן חלה החרפה בכעית התעסוקה של המהנדסים הערבים. העדר תשתית תעשייתית ביישובים הערביים מקשה קליטת מהנדסים ערבים, ותיעוש הכפר הערבי היה ונשאר בגדר ססמה של מפלגות, שרים וחכרי כנסת, המנפנפים בה לפני הבחירות ללא שום כיסוי ממשי, ושוכחים אותה מידי אחרי הבחירות.

חל גם גידול בנהירה למקצוע הנהלת חשבונות, אבל גם נתיב זה מוצא את עצמו לאור הגידול במספר מנהלי החשבונות ורואי-החשבון ובגלל העדר צמיחה, ואולי אפילו בשל נסיגה מסוימת שחלה בקבוצות העצמאים הערבים.

בהתאם לקריטריונים הארציים הנהוגים במשרד העבודה והרווחה, אני מבקש מכבוד סגן השר לשמוע את הנתון הזה — יש צורך להוסיף 564 תקנים של עובדים סוציאליים ועובדים קהילתיים לאוכלוסייה הערבית, כדי להגיע לשוויון לפי הסטנדרדים הנהוגים באוכלוסייה היהודית. זה היה יכול לפתור בעיה קשה של חלק גדול מהאקדמאים הערבים.

קליטת אקדמאים ערבים בעמדות בכירות במשרדים הממשלתיים היתה ונשארה אחד הקריטריונים המרכזיים למידת השתלבות המגזר הערבי בחברה הישראלית. אבל כאן הקליטה מוגבלת ביותר, אף שהבחינו רבות, ולמרות המלצות הוועדות, שהוקמו על-ידי הממשלה בשנים 1973 ו-1977, לקליטת משכילים ערבים.

לאקדמאים הערבים יש ייצוג מועט ביותר, ולעתים אין בכלל ייצוג בתחומים שונים, כמו מנהלי יחידות בתחום מדעי החברה ומפקחים בתעבורה ובתקשורת. מספר המנהלים האדמיניסטרטיביים ביחידות ממשלתיות גם הוא קטן ביותר. כסך-הכול עובדים 2% מהאקדמאים הערבים ביחידות כאלה, לעומת 9.5% מקרב האקדמאים היהודים.

יתירה מזו, 12% מהאקדמאים היהודים עובדים במדעי החיים, הטבע, החברה והרוח, לעומת 2% כלבד מקרב האקדמאים הערבים.

כ-5% מהאקדמאים היהודים עוסקים בהוראה במוסדות להשכלה גבוהה, לעומת אחוז כמעט אפסי מקרב האקדמאים הערבים. מתוך 5,100 משרות מלאות באוניברסיטאות, יש רק 10 ערבים, כאשר אנחנו מהווים 18% מהאוכלוסייה. האקדמאים הערבים, דוקטורים עם תעודת מוסמך ביד, אינם מוצאים כאן תעסוקה, וחלק מהם פנה לקבלת תעסוקה

אותה ומאחל לה את מלוא ההצלחה בתפקידה החדש. כפי שירעה להצליח בתפקידים קודמים שהיא מילאה אותם ועשתה בהם את העבודה בצורה הנכונה.

נושא הצעתי הוא האבטלה בין האקדמאים הערבים במדינת ישראל. לאחרונה התפרסם מחקר שנערך על-ידי אוניברסיטת חיפה בנושא מצוקת התעסוקה בקרב האקדמאים הערבים בישראל. ריכז את המחקר ד"ר מאג'ד אל-חאג', ראש המדור לאקדמאים ערבים במרכז היהודי-ערבי באוניברסיטה. הוא ציין, שכיום יש במדינת ישראל כ-14,000 אקדמאים ערבים, 10,000 כוגרים וכ-4,000 סטודנטים, הלומדים כארץ ובחוץ-לארץ. מהמחקר עולה, ש-40% מהאקדמאים הבוגרים מובטלים או עוסקים בעבודות "הצווארון הכחול", עבודות מזדמנות בבניין, בשירותים, בתחנות דלק, במסעדות, ובעבודות שחורות נפוצות.

מצד אחד יש לכרך על הגידול המשמעותי שחל במספר האקדמאים הערבים במדינה, אך מצד שני יש לראות את מצוקת התעסוקה שהם נתקלים בה עם סיום הלימודים האקדמיים. יש לציין נתון חשוב ומבורך, ש-22% מכלל האקדמאים הערבים וכשליש מכל הסטודנטים הן נשים, וכ-20% מכלל הסטודנטים הערבים לומדים לקראת תואר שני ותואר שלישי.

ואולם, עם גידול שכבת האקדמאים הולכת ומחריפה בעיית תעסוקתם, ואפשרויות קליטתם בשוק העבודה הולכות וקטנות. שני מרכיבים עיקריים לבעיית התעסוקה של האקדמאים הערבים: האחד — המרכיב הכללי של מציאת תעסוקה בכלל; והשני — המרכיב הספציפי יותר של ייצוג וקידום במוסדות הממשלתיים והציבוריים.

בעיית האבטלה בין האקדמאים הערבים החריפה בשנים האחרונות עם גידול מספר הבוגרים. קטנו ההזדמנויות התעסוקתיות, הן בגלל המצב הכלכלי והקיצוצים בתקציבי הממשלה והשלטון המוניציפלי והן בגלל התחרות על מקומות עבודה פנויים.

כך נשאר תחום ההוראה התחום העיקרי לקליטת אקדמאים ערבים. כיום ממשיכים כ-40% מהאקדמאים הערבים לעסוק בתחום זה, לעומת כ-15% מהאקדמאים היהודים העוסקים בהוראה. כמערכת החינוך בכללותה יש כ-9,000 מורים ערבים, 40% מהם אקדמאים.

רבים מהאקדמאים פנו להוראה לא משום שהם מאמינים במקצוע הזה ורוצים להיות מורים, אלא מחוסר אפשרות קליטה במקומות אחרים, החסומים בפניהם. בלית ברירה הם פנו למערכת החינוך.

יש לציין, ששיעור המורים האקדמאים בבתי-הספר הערביים התיכוניים הוא כ-67%, לעומת 64% בבתי-הספר היהודיים. אך גם אפיק זה הולך ונסתם בזמן האחרון, בגלל הקיצוצים בשעות ההוראה ובתקנים. לדוגמה, בשנת התשס"ח בלבד קוצצו 7,000 שעות, שהן כ-300 משרות הוראה בסקטור הערבי. כדי להגיע לשוויון דרושה תוספת של כ-50% על כוח-האדם הקיים בבתי-הספר הערביים, כפי שמציין ד"ר מאג'ד אל-חאג' במחקרו.

תחום התעסוקה השני במרכזיותו בקרב האקדמאים הערבים הוא הרפואה, ואלי פונים כ-10% מכלל האקדמאים. גם שוק הרפואה הולך ונסגר, והיום יש אבטלה בקרב הרופאים הערבים. לאחרונה הונהג מבחן סטז' לרופאים, והתוצאה המדהימה, שהתקבלה לפני ימים אחדים, היתה, שרק 4%

המצב האומלל של הפרחת ססמאות באשר לצורך ולחובה לפעול, בלי להיחלץ לעשייה של ממש, יחריפו את המצב ויגדילו את שיעור הסיכון באשר לתוצאות — יותר ניכור, התארגנות סקטורלית, גישה מיליטנטית, טשטוש האופי האזרחי של הבעיה ועימות בלתי נמנע עם השלטונות. על הממשלה לגייס את מיטב משאביה כדי לגבש תוכנית פעולה שתציג מענה קונקרטי לבעיה, הן לשלב המיידי והן לטווח הארוך, על יסוד תכנון מקיף ורב-שנתי."

אבקש לזון בבחיית האבטלה של האקדמאים הערבים ולמצוא את הפתרונות המידיים.

היו"ר ש' ארבל-אלמוליו:

תודה רבה לחבר הכנסת דראושה. אני מתכבדת להזמין את סגן שר העבודה והרווחה להשיב על שתי ההצעות לסדר-היום — של חברת הכנסת ארבל-אלמוליו ושל חבר הכנסת דראושה.

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי רצוני לברך את היושבת-ראש על המינוי החדש. אני מאחל לה, שתכניס קצת בריאות לעבודת הכנסת.

ביקשתי לאחד את תשובותי על ההצעות לסדר-היום של חברת הכנסת ארבל-אלמוליו ושל חבר הכנסת דראושה, העוסקות שתיהן באבטלה, כדי להדגיש שהאבטלה אינה בלעדית למגזר זה או אחר בחברה הישראלית.

העלייה המתמדת בשיעור האבטלה, מ-5.6% ברבע האחרון של שנת 1987 ללמעלה מ-7% בחודשים האחרונים — כעת כבר כמעט 8% — אכן מדאיגה. בשנים האחרונות סובל המשק מהעדר יצירת מקומות עבודה חדשים יחסית לתוספת כוח-האדם. הדבר נובע מקיפאון בצמיחה. מכאן, שהפתרון למצב שנוצר הוא בראש ובראשונה יצירת תנאים לצמיחה משקית, דבר שכידיע אינו בתחום טיפולו של משרדנו.

עם זאת, יעבור זמן עד שתהליך הצמיחה יביא לשיפור משמעותי בשוק העבודה. לכן פועלים משרד העבודה והרווחה ושירות התעסוקה בכלים ספציפיים להקלת המצוקה במקדי אבטלה קשים. כאן אני רוצה להוסיף, שאני מצטרף בהחלט לדברים הנרגשים והנכונים של חברת הכנסת ארבל-אלמוליו בקשר לחומרת הטרדיה של האדם המובטל מעבודה ושל משפחתו.

1. שירות התעסוקה פעל בשנה האחרונה להרחבת מאגר ההזמנות ומקומות העבודה על-ידי קיום ירידי תעסוקה ופעולות נוספות, בין היתר צמצום העבודה הכלתי מאורגנת של עובדים זרים ועובדים מיש"ע במגמה להחליפם במובטלים מקומיים, הפניית חיילים משוחררים ומובטלים למסגרות של הכשרה. מקצועית ללימוד מקצוע והכנתם לתקופה של צמיחה כלכלית, שבה הם ייהפכו לעובדים דרושים למשק.

הנושא הועלה על-ידי משרדנו בממשלה. בעקבות זה הוקמה ועדת מנכ"לים, שסיימה לאחרונה את עבודתה, ובהמלצותיה היא מתייחסת גם לתחומים אלה: א. סיוע פיננסי למפעלים במצוקה זמנית לשם שמירת היקף התעסוקה; ב. שינויים בחקיקה הנוגעת לעבודה והיכולה לסייע להגדלת הביקוש לעובדים; ג. הקדמת השקעות בתשתית במקורי אבטלה קשים; ד. תמרוץ ישיר לעבודה.

אני מבקש לציין, כי המספר שציננה חברת הכנסת ארבל-אלמוליו, 100,000 מפרנסים, אינו מדויק, כיוון

באוניברסיטאות שבשטחים — בגדה המערבית יש כ-40 מרצים ערבים, 20 מהם באוניברסיטת בירזית — מחוסר תעסוקה באוניברסיטאות הישראליות.

הבעיה של האקדמאים הערבים מתחילה לפני הכניסה לאוניברסיטה. בהעדר ייעוץ והכוונה מתאימים בבית-הספר התיכון, נרשמים רבים ללימודים במקצועות שונים, בלי לקבל אינפורמציה מספקת עליהם ועל אפשרויות התעסוקה במקצועות האלה. הקיצוצים בתקציבי המשרדים הממשלתיים והמצב הכללי של המשק פגעו בראש ובראשונה בשכבות החלשות ובסקטורים החלשים. האוכלוסייה הערבית נפגעה במיוחד בהיותה הסקטור החלש ביותר במדינה. השימוש בעליה של סיבות ביטחוניות וכן הדרישה של שירות צבאי כתנאי לקבלת עבודה חסמו בצורה ישירה ועקיפה את סיכויי ההשתלבות והניידות החברתית של האקדמאים הערבים.

דחיית הפונה הערבי לעבודה בטענה של סיבות ביטחוניות היא ברוב המקרים שרירותית, וקשה לדעת מה הן המגבלות גורם הביטחון משאיר חופש פעולה רב בידי המעסיקים היהודים, והוא מכונן בדרך-כלל לרעת האקדמאים הערבים. גורמים אלה מבטלים כבר מההתחלה את יכולת התחרות של האקדמאים הערבים ופוגעים בעיקרון של שוויון ההזדמנויות בתעסוקה.

חסרה גם מדיניות ממשלתית שתפתח מסלולים חלופיים בפני האקדמאים הערבים.

האבטלה הגוברת בקרב האקדמאים הערבים מהווה בעיה פוליטית וחברתית ממדרגה ראשונה ומגבירה את תחושות האכזבה, המרירות והניכור — מצב זה ניתן לתארו כפצצת זמן, המחייבת טיפול נכון קודם שתבוא ההתפוצצות.

יש לשנות את המדיניות הממשלתית והציבורית בנושא זה ולקלוט אקדמאים ערבים בתחומי התמחותם במסודות הממשלתיים והציבוריים. יש להפשיר את התקנים הדרושים לסקטור הערבי לפי הסטנדרטים הנהוגים בסקטור היהודי — כחינוך, ברווחה, בריאות ועוד.

תיעוש הכפר הערבי עשוי לתרום ליצירת מקומות תעסוקה חדשים גם לאקדמאים הערבים.

פתרון בעיית האקדמאים הערבים לא זו בלבד שתסייע למציאת תעסוקה לאקדמאים, אלא היא תתרום במישורן לדור-קיום בין יהודים לערבים.

מדיניות ברורה מצד הממשלה, ההסתדרות והתאחדות בעלי התעשייה לשילוב אקדמאים ערבים בתעסוקה היא צעד בכיוון הנכון. ככל שתידחה ההתמודדות עם הבעיה, היא תלך ותחמיר, והנוק שהיא תסב יגדל — יבוזבו משאבי כוח-האדם האקדמי, יגבר התסכול בקרב קבוצות משכילים ויתלקח מאבק חריף ואולי אף אלים.

במצב כזה שוב לא יספיקו הצעדים הרגילים. כדי לתקן את הבעיות של פער מצטבר יהיה צורך בהפעלת מדיניות של אפליה לטובה, שריון תקנים לערבים והעדפתם במינויים, כפי שקורה לזה פרופסור סמי סמוחה מאוניברסיטת חיפה. שוויון בתוצאה, affirmative action, המופעלת היום בכמה מדינות, כגון ארצות-הברית, הודו ומלויה לקידום קבוצות מקופחות ומיעוטים שונים.

אני רוצה, לסיים את הצעתי בדבריו של אלי רכס, חוקר בכיר במכון-שילוח באוניברסיטת תל-אביב, שאמר: "יש לקוות שכך אומנם יקרה, שכן הזנחת הטיפול בנושא והמשך

פרטים על משרות זמינות ולהגיש מועמדות לתפקידים המציעים.

גברתי היושבת-ראש, חברי כנסת נכבדים, היות שהנושא חשוב ונוגע לכל אחד ואחד מאתנו, אני מציע שהכנסת תעביר את הנושאים שהועלו בשתי ההצעות לדיון מפורט בוועדת העבודה והרווחה.

כאשר אני מזכיר את ועדת העבודה והרווחה, מזכירים אדם שלא כפניו. אני רוצה בהזדמנות זו גם לברך את היושבת-ראש החדשה של ועדת העבודה והרווחה, חברת הכנסת אורה נמיר.

היו"ר ש' ארבלי-אלמוזלינו:

תודה רבה. אומנם כבוד סגן השר השיב על שתי ההצעות ביחד, אבל אם הכנסת תחליט להעביר את שתי ההצעות לוועדה, אני מציעה שהדיון שם יתקיים בנפרד על כל הצעה, כי הצעתו של חבר הכנסת דראושה היא ספציפית ומיוחדת לנושא של האקדמאים.

רשות להצעה אחרת לחבר הכנסת רחבעם זאבי.

רחבעם זאבי (מולדת):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, ראשית אני מבקש לברך אותך על התפקיד הרם ששבת אליו. מי שמכיר אותך יודע שאת תעשי אותו ביד רמה ובכשרון רב. כל הברכות.

היו"ר ש' ארבלי-אלמוזלינו:
תודה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אני מבקש להתנגד להצעתו של חבר הכנסת דראושה. אפשר להבין לכם — — —

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מה יש להתנגד? השר בעצמו הסכים להעביר לוועדה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הוא צריך לבקש בקשה קונקרטית, לא לומר מה הצעתו.

רחבעם זאבי (מולדת):

אני מבקש להסיר מסדר-היום את הצעתו של חבר הכנסת דראושה.

אפשר להבין לכם של הצעירים הערבים, כמו גם אחרים, שפונים ללימודים אקדמיים. זו רוח הזמן, רוח התקופה, וזה מובן.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

רחבעם זאבי (מולדת):

אני מציע שתלך לבית-ספר יסודי קודם כול.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
קודם כול תלמד את עצמך — — —

היו"ר ש' ארבלי-אלמוזלינו:

חבר הכנסת צ'רלי ביטון, אני מבקשת, כך לא מדברים לחבר כנסת.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כך הוא דיבר. מן הראוי היה שתעירי לו קודם — — —

היו"ר ש' ארבלי-אלמוזלינו:

חבר הכנסת צ'רלי ביטון, כך לא מדברים לחבר כנסת. אני מבקשת ממך.

ש-44% מהכלתי מועסקים הם גילאי 15 — 24, ורבים מביניהם הם רווקים.

על-פי הנתונים שבידינו, גם מספרם של המובטלים שישא ימים ויותר אינו 70,000, כפי שטענה חברת הכנסת ארבלי-אלמוזלינו, והוא עומד כיום על כ-35,000, ובכלל זה אקדמאים; אומנם 35,000 הם יותר מדי, אבל לא 70,000.

היו"ר ש' ארבלי-אלמוזלינו:

סליחה, אדוני סגן השר, אני לא נקבתי במספר 70,000. אינני יודעת מנין לקחת את המספר הזה.

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:

בהצעה בכתב שהוגשה לי בשמך נקוב המספר 70,000.

היו"ר ש' ארבלי-אלמוזלינו:

אבל אני דיברתי עכשיו. אתה צריך להתייחס לדברים שנאמרו במליאה.

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:

עכשיו אולי תיקנת את המספר. בסדר גמור.

יתר על כן, הנתונים האחרונים שנרשמו בשירות התעסוקה מצביעים דווקא על מגמת ירידה בהודעות של מפעלים על כוונות לפטר עובדים בתקופה הקרובה. בנובמבר הודיעו מפעלים על כוונה לפטר 1,431 עובדים, ולעומת זאת בדצמבר הודיעו על כוונה לפטר 670 עובדים.

בנוגע להצעתו של חבר הכנסת דראושה, אני מבקש לציין, כי התופעה של אבטלה אקדמאים איננה ייחודית לאקדמאים ערבים. האבטלה פגעה באקדמאים ככלל באופן חמור יותר מאשר ביחיד קבוצות האוכלוסייה בישראל.

משרדנו רואה בדאגה חמורה את ממדי האבטלה בקרב האקדמאים ומנסה להקטין את היקף התופעה בעזרת מסלולים להסבה מקצועית לתחומים שקיים בהם ביקוש ויש בהם סיכוי סביר להשתלבותם של בוגרי קורסי ההסבה.

אני מבקש להדגיש, כי במציאת פתרונות תעסוקה אין שירות התעסוקה מפלה בין אזרחים בעלי לאום שונה. התופעה היא כללית, ואנו מטפלים בה בכל הדרכים האפשריות. אולי יש צורך לתקן את המשפט האחרון, כי קיבלתי נתון בדוק בקשר לנושא של עובדים סוציאליים שהעלית כדברך. המגזר הערבי הוא היחיד שלא קוצצו בו עובדים סוציאליים.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ממה יש לקצץ שם?

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אין ממה לקצץ.

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:

יותר מכך: הוספנו תקנים. לעומת זאת, במגזר היהודי קוצצו משרות של עובדים סוציאליים.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אינכם יכולים לקצץ במה שאין.

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:

אדוני, יש. אולי אין די, לפי הכנתך, אבל יש. במגזר הזה לא קיצצנו, אפילו הוספנו תקנים.

על כל פנים, הבעיה ללא ספק חמורה, היא בעיה כללית, ולכן יקיים שירות התעסוקה בתקופה הקרובה כמה ירידי תעסוקה לאקדמאים, שיהיו מקום מפגש למעסיקים ולדוורשי עבודה. במסגרת זו יוכלו מחפשי עבודה אקדמאים לקבל

ארבלי-אלמזלינו — שמענו את הנתונים שהיא הביאה על האבטלה, ואפילו עם התיקונים של סגן השר, הרי להערכתי המצב ילך ויחריף. הפתרון החלקי לבעיה צריך להיות בהפסקת העסקתם של עובדים ערבים מאזורי יהודה, שומרון ועזה בתוך ישראל. פעולה כזו חסייע גם לביטחון בתחומי ישראל, בתוך "הקו הירוק", וננהג גם על-פי הכלל "עניי עירך קודמין". תודה.

היו"ר ש' ארבלי-אלמזלינו:

תודה לחבר הכנסת רחבעם זאבי. אני רוצה לשאול את המציעים, האם הם מסכימים להעביר את הצעותיהם לוועדה, על-פי הצעתו של סגן שר העבודה והרווחה. חבר הכנסת דראושה, אתה מסכים להעביר לוועדה?

עבד-אללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית): כן.

היו"ר ש' ארבלי-אלמזלינו:

גם אני מודיעה על הסכמתי. אני מעמידה להצבעה את העברת הצעתה של חברת הכנסת ארבלי-אלמזלינו לוועדת העבודה והרווחה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא שהעלתה חברת

הכנסת ש' ארבלי-אלמזלינו לוועדת העבודה

והרווחה נתקבלה.

היו"ר ש' ארבלי-אלמזלינו:

אני מעמידה להצבעה את העברת הצעתו של חבר הכנסת דראושה לוועדת העבודה והרווחה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר

הכנסת ע' דראושה לוועדת העבודה והרווחה

נתקבלה.

ט. הצעות לסדר-היום

הקמת מועצת יהודה החופשית

— הראויה להתייחסות רצינית, ואולי לכמה צלצולים בפעמון ולהדלקת אור, אולי עוד לא אדום, אבל כבר כתום.

שכן, נגד עינינו, בגלוי, באופן חוקי, במינונו של משלם המסים הישראלי, בגיבוי הממשלה, מתבססת תופעה של פוטנציאל מרדני, ועל זה אני רוצה לדבר. בשטחים, בהתיישבות היהודית בשטחים, יש פוטנציאל — אני מדגיש: פוטנציאל — כוח שעדיין לא יצא אל הפועל, המאפשר לקבוצות מתוכם או לכולם ככלל לשמש כעתיד, בנסיבות מדיניות מסוככות ועדינות, כוח מרדני שיקום על מדינת ישראל וריבונותה. שכן, כבר כיום אנחנו מדברים על אוכלוסיה חמושה, בעלת מוטיבציה אידיאולוגית, שתהיה נכונה בכוח העת, אני חושש, לקום על ממשלת ישראל. הרעיון של הקמת מועצת יהודה החופשית הוא קצה קציה של תופעה רצינית למדי.

אני רוצה לומר כמה מלים על התופעה וכמה מלים על הקצה. אחליל עם הרקע. כאשר מדובר על ההתיישבות היהודית בשטחים, על ההתנחלות היהודית, מדובר על קבוצת

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — —

היו"ר ש' ארבלי-אלמזלינו:
כך לא מדברים.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כך הוא דיבר. מן הראוי שתעירי לו קודם.

היו"ר ש' ארבלי-אלמזלינו:
אני מבקשת ממך.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הפה הכוזב הזה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אתחיל מהתחלה. אפשר להבין ללבם של הצעירים הערבים, כמו גם אחרים, שהם פונים ללימודים אקדמיים. אבל, עם זה, הם חייבים להבין שלא כולם יוכלו להיקלט במשרות התואמות את המקצועות שלמדו.

חבר הכנסת דראושה יודע ודאי, שגם כמגזר היהודי יש בעיה כזאת. מרענים ובעלי מקצועות מהגרים לחוץ-לארץ. יש בריחת מוחות מן הארץ.

התשובות על הבעיה שהוא מעורר יכולות לבוא בכל אחד מהפתרונות האלה או בשילוב ביניהם: 1. הכוונת מקצועות הלימודים האקדמיים לפי יכולת הקליטה בעבודה; 2. יתכבדו האקדמאים ויעבדו בעבודות אחרות או בעבודות שחורות, כפי שעושים בני דור המהפכה בכל מקום בעולם, בכלל זה בארצנו, כמגזר היהודי; 3. יצאו נא האקדמאים הערבים לארצות ערב אחרות, הצמאות וכמהות לכוח אדם מיומן ומקצועי. הם יביאו בכך ברכה גם לארצות נחשלות וימלאו את משאלת לבם של האקדמאים עצמם.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה מציע טרנספר?

רחבעם זאבי (מולדת):

ואילו לגבי הצעתה של חברת הכנסת שושנה

היו"ר ש' ארבלי-אלמזלינו:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום מס' 163 ו-170: הקמת מועצת יהודה החופשית. רשות הדיבור לחבר הכנסת דוד צוקר.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

גברתי היושבת-ראש, ברכותי. חברי הכנסת, לנושא שעל סדר-היום ניתן להתייחס בשתי דרכים: ניתן לבוא ולומר שמדובר בחבורה תימהונית, אולי קצת סהרורית, המבקשת להקים אלטרנטיבה למדינת ישראל בשטחים מסוימים של ארץ-ישראל, ולטפל בה, אם בכלל, כיאה או לא כיאה לסהרורים, בטיפול כפי שזוכים לו עבריינים. אני חושב שזו תהיה טעות.

אף שתופעה זו יש בה צדדים קצת נלעגים, קצת פחטיים, מזורים אולי, נדמה לי שכדאי להתייחס לעניין הזה ברצינות גדולה. כדאי להתייחס לעניין ברצינות גדולה בגלל התופעה, שמועצת יהודה החופשית היא רק קצה שלה. היא רק קצה קציה של תופעה עמוקה יותר, גלויה — אגב, לא מחתרית

הכוחות הצבאיים והמפקד הצבאי בשטח. יש היום ביהודה ובשומרון מערכת קשר מקבילה של האזרחים תושבי השטחים, יש סיורים מקבילים לסיורי הצבא, ויש מערך פיקוח ופיקוד אזורי, עם כמה אזורי משנה, המופעל ממרכז אחד בשיטה צבאית לחלוטין.

יש, כמובן, גיבוי חוקי לעניין הזה, משום שאת הנשק, את מחסני הנשק, מספק הצבא כחוק וכדין. זו אולי החלטה שגויה, אבל היא החלטה כחוק וכדין. מחסני הנשק החוקיים האלה מאפשרים ביצוע פעולות לא-חוקיות, ויש על כך פירוט ארוך מאוד.

אדוני השר יכול לבקש מוועדת-קרי, הפועלת עכשיו, פירוט ארוך מאוד של פעולות ענישה שבוצעו, בגיבוי נשק רשמי ישראלי, על-ידי מערכת מקבילה למערכת הישראלית הצבאית. אינני מדבר על פעולות ספונטניות, אלא על פעולות מאורגנות ומתוכננות, המופעלות ממקד שליטה אחד. יש באזורים שונים יחידות סמי-צבאיות של אזרחים לביצוע פעולות צבאיות, בניגוד להוראת הדרג הצבאי.

הווי אומר, מדובר על כך שבשטחים היום קיימת מערכת אוטוקרטית, חצי-צבאית או שלוש-רבעי צבאית, המסוגלת כבוא העת, אם רוצים — אם הם ירצו, וחלקם ירצה, אני מדגיש: חלקם ירצה, לא כולם — לקום על השלטון הריבוני הישראלי.

לכן, נדמה לי, שכאשר מדובר בטיפול בקצה הבעיה, בתופעת מועצת יהודה החופשית, יש לראות את ההקשר, את עומק הבעיה שהיא מייצגת, ולא להתייחס אליה כאל תופעה נלעגת, קצת סהרורית, או כאל תופעה קרימינלית. תודה.

היו"ר ש' ארבל-אלמוליונו:

תודה רבה. הצעה באותו נושא לחבר הכנסת אברהם בורג, בבקשה.

אברהם בורג (המערך):

גברתי היושבת-ראש, את יודעת עד כמה אני שמח לעלות ולברך אותך על המינוי הרם, וחקותי היא שבחירתך כאן, לסגנות ראשות הבית הזה, תשמש דוגמה לתנועה ששינוי חברים בה, ונשים תמצאנה את מקומן בנציגות הממלכתית העליונה ועוד בהרבה מאוד מקומות. לוואי שיצאו דברים אלו ויגיעו אל האזרחים שאמורות לשמוע ואל הידיים שאמורות להתרומם ולאשר את הדברים.

שר המשפטים ד' מרדור:
אל שר האוצר.

אברהם בורג (המערך):
בעיקר אל התקשורת.

אלה יסודות תורתם של מקימי מועצת יהודה החופשית: מרד — "הננו מכריזים על הקמת ישות ריבונית בלתי תלויה, היא יהודה החופשית. ההצהרה הזאת, כך אנו מקווים, תהווה התחלה ליצירת הכוח היהודי העצמאי ביש"ע באופן שהוא יסכל כל ניסיון להחלת האוטונומיה או לנסיגה משטחים כלשהם."

הסתה — "אנו סבורים כי משאירים את האינתיפאדה" — הכוונה היא לממשלה שאחז, אדוני שר המשפטים, חבר בה — "על אש שתוכל לפגוע בנו ולהכריח אותנו."

ומרד פעם נוספת — "כעת כבר אנו יוצרים מדינה שברוך, והיא תמלא כל חלל ריק שקיים היום ביש"ע, למשל בתחום הביטחון."

מיעוט, בעלת כולטות אידאולוגית ניכרת, שחיה בסביבה עוינת. היא נתונה להתקפות פיטיות של ממש, לא רק מילוליות, מצד הסביבה שלה. היא חיה, מבחינת ההכרה העצמית שלה, מבחינת תפיסתה את עצמה, בתחושת קץ, בהרגשה של מאבק לחיים ולמוות, ובתחושה, וזהו תנאי הכרחי לקיומו של פוטנציאל מרדני, של שליחות, כאילו הם רואים את עצמם כמייצגים בעצם את הרצון האמיתי של העם, את הרצון הכמוס, החבוי, שהעם לא יכול להביאו אל הפועל.

האוכלוסייה הקטנה, היהודית, מוקפת באוכלוסייה גדולה, עוינת לה, אלימה כלפיה. אוכלוסייה הרוב נתונה במה שנחפס בעיניה, גם בעיני, במלחמת חירות, והיא תופסת את המתנחלים כראש חץ של האומה הכובשת. יש פה התנגדות, התנגשות אידאולוגית עזה עד מוות, תרתי משמע, ותחושה של שני הצדדים, שמדובר בעייתו היסטרית, שהמאבק בו יכריע את גורלם של שני העמים.

קצה התופעה, רק קצה קציה של התופעה הוא מועצת יהודה החופשית. אני לא מציע ללעוג לתופעה הזאת. אני לא מציע להתייחס לשלושת מקימיה, אף שלכולם רקע עברייני — כל השלושה הורשעו בעבר — רק כמו אל עבריינים. אני לא מציע להתייחס לעניין הזה רק כלאירוע פלילי, שכן לא מדובר בתופעה עבריינית. גם אם היועץ המשפטי, שכבר הודיע לי ולאחרים שהוא פתח בחקירה משטרתית — אכן זה מה שהוא צריך לעשות, להורות על פתיחת חקירה — אין להסתפק בהתייחסות אל הקבוצה הזאת כאל פושעים מן הסוג הרגיל, אלא יש לראות את מה שהקבוצה מייצגת. אנו חיים בתקופה שבה תשתית המדינה קיימת. יש מבנה שלם, ואפרט אותו עכשיו, המכין את עצמו, במידת הצורך, להחליף את ישראל כבוא העת.

מהי התופעה? למי שמתעניין בעניין אני מציע לקחת כמה דוחות של מבקר המדינה. לכאורה זה מסמך שאינו קשור לעניין, אבל יש בו נתונים מאלפים על היכולת הכספית והארגונית שפיתחו המועצות האזוריות והמקומיות היהודיות ביהודה ובשומרון לפעילות מחוץ לחוק, ליד החוק, ליד המסגרת הריכונית. מדובר בדוחות מס' 34, 36 ו-37 של מבקר המדינה.

אני מצטט: "שכן בהתיישבות היהודית ביהודה ושומרון יש היום תשתית כספית שאיננה" — אם רוצים, והם רצו כמה פעמים — "נתונה למרות משרד הפנים". יש פירוט שלם באותם דוחות על האופן שבו נעשה שימוש, שלא כדין, שלא כחוק, בכספים שהמדינה עצמה נותנת.

ועוד: "יש בהתיישבות היהודית ביהודה ובשומרון תשתית כוח אדם זמין עם מוטיבציה אידאולוגית כאמור, לביצוע פעולות שהמוטיבציה האידאולוגית דורשת בניגוד למה שהמדינה מאפשרת".

הדוחות הללו מביאים בהקשר זה עדויות מעניינות ביותר.

יש, כמובן, בהתיישבות היהודית ביהודה ובשומרון תשתית ארגונית — רכב, משרדים, שכר — שצריכה גם היא להדאיג את כל מי שחושב שמדינת ישראל הריכונית היא זו שצריכה לקבל את ההכרעה על אופי הפתרון המדיני, ולא קבוצות שוליים כאלה או אחרות.

אבל, מה שחמור מכול, וזהו תופעה של השנים האחרונות — היא התגברות בשנה האחרונה — עקב הנסיבות הביטחוניות המסוכנות כל-יך בגדה, קיימת היום תשתית חצי-צבאית, שלוש-רבעי צבאית, שלא כולה סרה למרות

וההמשך אכן בא, קראו לו "המחתרת היהודית". כך אומר הנאשם מס' 1, מנחם לבני, חסידו וממשיך דרכו של חבר הכנסת חנן פורת, לפחות על-פי דבריהם, וכך נאמר בהכרעת בית-המשפט המחוזי בפסק-הדין. אומר השופט: "כבר עמדנו על כך שלידתו של רעיון הרהבית היתה פרי כוונה לחולל מהפך רחני". מי הניח את היסוד לכוונה? — חנן פורת, חסידיו ותומכיו. מי המשיך? — המשיכו בכך מנחם לבני ומחתרתו. מי לא גינה? כל מי שלא גינה יצר את התשתית למרעצת יהודה התופשית, זו המורדת, זו המסיתה נגד הצבא, זו המטיפה לגזענות, זו שהוקמה בשבוע שעבר, כ-18 בחודש ינואר למניינם.

אדוני השר, אני מניח שבעוד כמה דקות תעלה כאן ותציע הצעה טכנית כזו או אחרת, ובסופו של דבר ייפך הנושא למים מתחת לגשר. הוא יזרום אל הים כדרך של מלים רבות הזורמות כאן אל ים המלל הגדול שאין לו תקומה, שאין בו פריחה, שאין בו ולא כלום. האם תקום ותגנה את התופעה בכל פה? האם תציע לכנסת שהיא תהפוך למצע שעליו תפרח תורת הגינוי לכל תורות הגזע, לכל תורות המרד, לכל תורות הכפירה בסמכות המדינה, לכל תורות המשיחיות המטרופות? האם תקום ותגיד לגבי ההצעות האלה, שלכאורה נוח להעביר אותן לוועדה: לא, הנושא סמלי מדי, הנושא גדול מדי, הנושא חשוב מכדי שהכנסת תדוש אותו בעקביה?

לכן אני מציע הצעה ומבקש מן השר להיענות לה. הצעתי היא שהנושא יעלה על סדר-יומה של הכנסת, שהוא יעלה בראש ובראשונה כנושא חינוכי, על-מנת שכל חברי הבית, כל אלה השואבים ומקבלים את מרותם מן הריבון העליון, מן האזרח הישראלי, יגידו: קיימת אך סמכות אחת במדינת ישראל, וכל סמכות אחרת פסולה, מגונה, יש לשים לה קץ, יש לשים לה סוף.

הצעתי היא, אם כן, גברתי היושבת-ראש, שהצעה זאת תעלה לדיון בכנסת במהרה בימינו. תודה רבה.

היו"ר ש' ארבל-אלמחליני:
תודה רבה.

חיים רמון (המערך):
לפני שתיוכין מועצת יהודה.

אברהם בורג (המערך):
כבר כוננה.

חיים רמון (המערך):
לא, בפועל אני מתכוון.

אברהם בורג (המערך):
הלוואי שהיא תיוכין, כי זה יהיה סימן לכך שהיתה נסיגה מן השטחים, ואז יש תוכנית שלום ויש על מה להיאבק אחם באמת.

חיים רמון (המערך):
היא תיוכין גם כלי נסיגה.

היו"ר ש' ארבל-אלמחליני:
אני מתכבדת להזמין את שר המשפטים לדברי תשובה. בבקשה.

שר המשפטים ד' מרדור:
גברתי היושבת-ראש, הרשי לי להצטרף לקודמי בברכות לשבתך על הכיסא הרם הזה.

חברי הכנסת, שני המציעים שהציעו, כנראה, הצעות תוכניות מול התשובה הטכנית שלי, בעיני הם רואים צל הרים

ומעל לכול, וזה רע הנעוץ במערכת הישראלית, בנפש הישראלית החדשה, בניאוי-ישראלים: גזענות — "אנו רואים בצמיחתו של כל ריכוז ערבי בחלקי ארץ-ישראל ובדרישה להגדרתו כישות עצמאית כחתימה תחת הקיום היהודי בארצו ורואים כחובה ראשונית לפעול בדרכים שונות למגר ולעוקר משורש". זאת הגזענות לשמה, וממנה נגזרים הרבה מאוד דברים.

אם אלה היסודות, מה משמעות הדבר? המשמעות הפשוטה ביותר היא קריאת תיגר על הסמכות הדמוקרטית של החברה הישראלית. יש הרבה מחלוקות, בכללן מחלוקות המפלגות ומשמעות את הבית הזה, בכללן מחלוקות הנושאות בין מי שיישע על ההצעה לבין מציעי ההצעה. אבל כולם, לרבות חברי הכנסת שהלכו לרובים על-מנת להחיר את שבועתם, לרבות חברי הכנסת שעשו הרבה דברים על-מנת שלא להצהיר, כולם הצהירו אמונים לריבון העליון של מדינת ישראל, הלוא הוא העם הישראלי, האזרח הישראלי. כרותה אמנה בין האזרח השולח את נציגיו לבין הנציג הנשלח על-ידי אותם אזרחים.

והנה, יש אנשים אחרים במדינה, יש אנשים הכופרים במרותה של הדמוקרטיה, יש אנשים המזלזלים באושיותיו של החוק, יש אנשים שבשבילם קיים ריבון מעל ריבון, גבוה מעל גבוה, יש אנשים שבעבורם חוק הכנסת טוב לצור על-פי צלוחית, כעבורם מדיניות הממשלה היא רק אות ונס שכנגדם צריך למרוד ולהילחם.

זו השאלה. מהי הסמכות של מדינת ישראל? לצערי, אנחנו נמצאים היום כמה שבועות מאוחר מדי. כאשר הונחה הצעה זו לראשונה על שולחנה של הכנסת, היה סיכוי למנוע את כיוונו של החץ למטרה שאליה מופנית יהודה התופשית — לא את גדולו, הגדול קטן וסהרורי, כדבריו של קודמי, אבל כיוונו מאיים. היתה אפשרות לעשות זאת. אלא מאי? היועץ המשפטי התבטל, הכנסת התגנמה והמשטרה נכשלה במניעת ההקמה וההכרזה של רעיון עיוותים מטורף.

לצערו אנחנו יודעים, שבמדינת ישראל כל רעיון יש לו קיום, וככל שהוא מטורף יותר, קיומו הגיוני יותר. הרעיון הזה הוכרז קבל עם ועדה, היה לו הד תקשורתי, הוא לא זכה לגינוי מספיק. הרעיון הזה ניטע בנפש הישראלית. פירותיו הבאושים עוד יסריחו את האווירה הדמוקרטית.

האם יש לרעיון הזה אבות? האם יש לרעיון הזה הקשר רחב יותר, גם בכיוונים שדיבר עליהם חבר הכנסת צוקר וגם בכיוונים רוחניים? היש משהו האחראי לכך? לצערי, חלק מה"מישהם" הללו אינם נוכחים כאן באולם. בינואר 1982 אמר אדם הנמנה עם מנהיגי הכיוון האחר במדינת ישראל, כיוון אחר לדרתי, כיוון אחר לתפיסת עולמי — והאדם הזה יושב היום בשורה הראשונה של חברי הכנסת, קוראים לו חנן פורת — כך: "יש רק דרך פעולה אחת — יצירת מאזן אימה בימית, חריף, גדול ונורא כזה שיכריח את הממשלה להגיע להכרה שדרכה בלתי אפשרית — — צריך להמחיש דברים אלה בהקדם. יש סיכוי לנצח אם נקדין מסר אמיתי של מסירות נפש". כך הוא אמר לפני פינוי ימית. לא עברו כמה חודשים וחזונו הגאולי הזה נתכדה, הופרך. אך מייד לאחר פינוי ימית הוא אמר: "במאבק על שאריות סיני הוקמה למעשה 'החטיבה הלוחמת' של נאמני ארץ-ישראל ונאמני מהלך גאולת ישראל". הנה הוא יוצק את היסודות, חנן פורת. הוא אומר: "אף פעם לא עמדנו בפני דבקות כזו, אינטנסיביות כזו, מרץ ויוזמה כאלו וכן אף היקף כזה". וכאן הוא הבטיח: "למאגר האנושי והאנרגטי הזה יהיה המשך".

שלמה הלל (המערך):
כסף אין להם.

שר המשפטים ד' מרידור:
אין להם כסף, אבל חובות יש להם, כי עשו כסף.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שר המשפטים ד' מרידור:

— — — לרגע אחד שמישהו מתוכנו יעז לומר, שיש בהן פוטנציאל מרדני מפני שאולי תחקבל פעם החלטה בניגוד לדעתן. לכן, לאט לנו באימים שאנחנו מהלכים על עצמנו ועל אחרים.

לגוף העניין: כמעט מיותר לומר זאת, אבל אחזור על הדברים האלה כדי שייודעו. בהכרזה על הקמת המדינה שהכריז דוד בן-גוריון בה' באייר התש"ח נאמר: "אנו מכריזים על הקמת מדינה יהודית בארץ-ישראל, היא מדינת ישראל". אין עוד שתי מלכויות, ממלכת יהודה וממלכת ישראל. יש מדינה יהודית אחת, ריבון אחד ומרות אחת בארץ. הקריאה היא, שנשמעה לפני אלפי שנים: "מה לנו חלק בדוד ולא נחלה בכך ישי, לאהליך ישראל", הקריאה שהביאה לפילוג ולבניית שתי ממלכות בישראל, היא באמת בבחינת מרד במלכות. לו חשכנו שיש כאן עניין רציני לענות בו, הממשלה על כל זרועותיה היתה מתגייסת מייד לטפל בתופעה הזאת. איננו חושבים שיש כאן עניין רציני כזה. את הצריך להיעשות עושה הממשלה על זרועותיה השונות.

לגוף העניין: חידוש הריבונות שלנו בארץ-ישראל משמעו גם קביעת המסגרת שבתוכה כלולו פועלים. בחברה כמו שלנו, שהיא רבת פנים; בחברה כמו שלנו, שהיא רבת ניגודים; בחברה כמו שלנו, שאנשים בתוכה באים מרקעים שונים ונושאים חזונות שונים — יש הרוצים מדינת הלכה, יש הרוצים מדינה שוויונית-סוציאליסטית, אחרים רוצים מדינה ליברלית עם חופש, יש כאלה המונחים באמת עליידי אידיאולוגיות משיחיות, שהן כאילו מעל לכל השאר, ואחרים, אני מוכרח לומר שאני ביניהם, המאמינים ברציונליות של התהליכים — בחברה ובמדינה כזו מה היא המסגרת שתקבע? מה היא הדרך לפתור את התשבץ המסוכך הזה, את החצים הסותרים האלה, כאשר אנו דנים בנושאים הקיומיים ביותר והקשים ביותר בכל עם ובכל מדינה, של קביעת מהות המשטר, קביעת גבולות הארץ, טיפול בשאלות שלכל אחד מאתנו יש תחושה כנה, אני מוכן להניח, שהוא צודק והוא יונק מאלו מעיינות ומקורות שמעל לכל ערך אחר? מה היא הדרך אם אנחנו חפצי חיים? איך אנחנו יכולים לדור בכפיפה אחת עם כל הלחצים ועם כל הרצונות הנוגדים האלה?

המנגנון לפתרון, ואין בלתי, הוא המשטר הדמוקרטי וקבלת מרות הרוב, תוך כיבוד זכויות המיעוט, ובלבד שכולנו פועלים על-פי ערכי היסוד האנושיים, המוסריים והדמוקרטיים.

כבר בפרקי אבות למדנו: הווי מתפלל בשלומה של מלכות שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו. והדברים האלה נכונים בכל דרך, בכל תורה, בכל משטר ובכל זמן, ובוודאי נכונים לימינו אלה.

חורות שיונקות ממעיינות משיחיים לגיטימיות, אבל גם פעולתן צריכה להיות בתוך המסגרת ובהתאם לכללים ולחוקים של החברה שלנו. חורות, כפי שצוטט כאן, הדוגלות בגזענות ובהסתה לגזענות נגד אוכלוסייה חיה וקיימת בזכות

כהרים. שמעתי שחבר הכנסת צוקר מודאג. הוא רואה שביהודה ובשומרון מתפתחת מערכת מקבילה לממשל הישראלי, חשתי למדינה. אגב, גם אני חשבתי כך, אבל לא שמעתי שהוא התלונן על כך, כי היה מדובר ועדיין מדובר בחשתי שערבים מקימים ביהודה ובשומרון. זה היה עניין רציני לענות בו. אני מקווה ומאמין שלא יצליחו בכך, אבל בכל הרצינות הנדרשת, וגם במידת ההומור שמותר לנו להרשות לעצמנו, האם אנחנו באמת רואים במועצה הזאת של יהודה החופשית חשתי למדינה או סכנה למדינה? אם אתה מוכן להסכים אתי שלא תקום מדינה נוספת בין הירדן לים, קיבלת את הסכמתי לכך, גם אני חושב כמור. אבל אם אתה חושב שאנחנו עומדים כאן בפני התפתחות חמורה, אני מצטער שעלי לחלוק עליך מן הקצה אל הקצה — לא היה ולא נברא ואפילו לא משל היה. אני מציע שלא נייחס חשיבות ולא ניתן פרסומת לתופעות שצריך להצניע אותן במקום הראוי להן, כאחת השורות האחרונות באחד העמודים הפנימיים של העיתונים.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

צירלי ביטון (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היור"ש ארביילאמזלינו:

קורם אני מבקשת ממך לשבת.

שר המשפטים ד' מרידור:

הנושא המועלה כאן היום הובא לתשומת לב של המערכת שאני מופקד עליה. היועץ המשפטי, שראה כאן עכירות לכאורה שחלקן הוזכרו על-ידי חבר הכנסת בורג, נהג כפי שצריך היה לנהוג והפנה את העניין לטיפול של המשטרה. לכאורה יש כאן עכירות של המרדה והתארגנות בלתי חוקית, עבירות חמורות. חקירת המשטרה נמשכת. אני מציע שהכנסת תתאזר בסבלנות למרות המתח הרב ותחכה לתוצאות החקירה הזאת. אני מניח שעד שתסתיים החקירה לא תקום מדינה נוספת לצד מדינת ישראל.

אברהם בורג (המערך):

בקצב הזה אני לא בטוח.

שר המשפטים ד' מרידור:

אני גם מציע שלא להפריז, בכל הכבוד, בדיבורים על פוטנציאל מרדני בשטחים. חבר הכנסת צוקר, אני יכול לתאר מערכות רבות במדינת ישראל שאפשר לבנות להן, בהכל פה כמעט, פוטנציאל מרדני משום שיש להן מערכות קשר.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני השר, סליחה, לא דיברתי על הגוף הסהרורי. דיברתי על התיישבות ביהודה ובשומרון. צריך היית להקשיב לי.

שר המשפטים ד' מרידור:

אילו שמעת את דברי, אני מניח שלא היית מעיר זאת. אני אומר, שאם מנסים לייחס לתושבים היהודים, לחלוצים היהודים היושבים ברשות הממשלה, בשליחותה ובהסכמתה בנווה-יעקב או כמעלה-אדומים או באפרת או בכפר-עציון — אם מנסים לייחס להם פוטנציאל מרדני, כי יש להם, כפי שפרט כאן חבר הכנסת דדי צוקר, יכולת כספית, רכב ומשרדים ויש להם מערכות קשר, הרי אני יכול להצביע, חבר הכנסת צוקר, על מערכות נוספות בישראל — ולא אנקוב בשם כלשהו בגלל החשש של לשון הרע או של חשד בכשרים — שיש להן מערכות קשר וכסף וייעושים, ואיני מעלה בדעתי — — —

לתופעת הכהניזם. היו תופעות נוספות לפני כמה שנים במקומותינו, הם מלהזכיר את נושא הטרוספר, את נושא הגירוש, ובמסגרת נושאים שבעבר היו מחוץ לתחום הדיבור במקומות מוכבדים מגיעים היום אפילו עד לבית הזה.

גם אם כרגע יש לתופעה הזאת אופי גרוטסקי יותר מאשר רציני, היא יונקת, לצערי הרב, ממצע שמתוכו עלולות לצמוח תופעות קשות וחמורות, עם ביטויים רציניים מאוד גם בתחום הדעות, גם בתחום ההווה התברית, גם בתחום התחושה, איזה הלך-רוח המצמיח דברים קשים מאין כמותם.

אילו האמנתי שקבלת הכנסת את כל דברי השר פותרת את העניין, אולי הייתי מתפתה פעם נוספת להאמין שכך צריך לפעול. במקרה זה אני משוכנע שדיון רציני, שעיסוק רציני בכל ההיבטים של התופעות מהסוג הזה, גם בגילויים היותר ברורים שלהן, גם בגילויים הפומביים וגם בפחות פומביים, מחייב את הכנסת ההתייחס אליהן ברצינות רבה, רצינות שתתבטא גם במהלכים מסוימים, כפי שהבדיחה הבדואית אומרת: אותו צריך להרוג כשהוא קומקום. קצר זמני מלספר עכשיו את הבדיחה הזאת, אבל —

מיכאל איתן (הליכוד):

זה אפילו לא הצופציק של הקומקום.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חבר הכנסת איתן, זה צופציק גדול מאוד של קומקום גדול מאוד, שחלק מהנאומים שאתה נואם פה מעל הבמה מפיח בו כל הזמן קיטור נוסף.

היו"ר ש' ארבל-אלמוזלני:

תודה רבה. חבר הכנסת צוקר, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מסכים מאוד.

היו"ר ש' ארבל-אלמוזלני:

חברי הכנסת, נותרה לפנינו הצעה אחת בלבד, הצעתו של חבר הכנסת דוד צוקר, מאחר שחבר הכנסת בורג הסכים להסתפק בתשובת השר על הצעתו.

לפנינו שתי הצעות. האחת, הצעת השר, להסיר את ההצעה מסדר-היום; השנייה, להעביר את ההצעה לוועדה. אני מעמידה להצבעה את שתי ההצעות, זו מול זו.

ה צ ב ע

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא

שהעלה חבר הכנסת דוד צוקר

בסדר-היום — רוב

בעד ההצעה להעביר את הנושא

שהעלה חבר הכנסת דוד צוקר

לוועדה — מיעוט

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

נתקבלה.

בארץ-ישראל, אינן לגיטימיות ואין מקומן אתנו, והכנסת הזאת אמרה את דבריה בעניין זה לפני שנים מספר, וכך עשה גם בית-המשפט העליון, בעקבות פניית ועדת הבחירות המרכזית, אך לפני חודשים מספר.

אני מציע לכולנו שנראה את הדברים בהקשרם הנכון, בפרספקטיבה הנכונה. העקרונות שאני מניח כאן מקובלים, דומני, כמעט על כל העם, אם לא על כל העם, ודאי על כל הבית הזה. אני לא חושב שאנחנו צריכים להעניק חשיבות מנופחת, מיותרת, חסרת כל הצדקה לתופעה סהרורית, שולית, חסרת שורשים וחסרת כל סיכוי.

הייתי מציע לשני המציעים, אם יאותו, להסתפק בדברי תשובתי, ולא להעביר את הנושא לדיון במליאה או בוועדה, כדי שלא לתת חשיבות מיותרת לנושא וכדי שלא להמשיך לעסוק בנושא בלא כל צורך. אם יאותו, אשמח. אם לא, אציע שהנושא יוסר מסדר-היום. תודה.

היו"ר ש' ארבל-אלמוזלני:

תודה רבה לשר המשפטים. האם חבר הכנסת דוד צוקר מסכים להצעת השר?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא מסכים.

אברהם בורג (המערך):
כיוון שכך, זה כבר לא רלבנטי.

היו"ר ש' ארבל-אלמוזלני:

כל אחד בנפרד, חבר הכנסת בורג, חבר הכנסת בורג, האם אתה מסתפק בדברי התשובה של השר?

אברהם בורג (המערך):
אני מסכים להצעת השר, אבל זה לא רלבנטי.

היו"ר ש' ארבל-אלמוזלני:
תודה רבה. חבר הכנסת אורון, מה רצונך?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אני רוצה להציע להעביר את הצעתו של חבר הכנסת דוד צוקר לוועדה.

היו"ר ש' ארבל-אלמוזלני:
בבקשה, חבר הכנסת אורון.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
גברתי היושבת-ראש, אני חושב שמן הראוי להעביר את הצעתו של חבר הכנסת צוקר לוועדה, לא רק מן הטעם הטכני, שזאת הדרך שבה יש להתייחס אל הנושא, אלא גם מן הטעם המהותי, שיכול להיות שהמקום הראוי לדיון מהסוג הזה הוא בוועדה, שבה יתקיים דיון רציני.

גם מי שנוקט, כמו כבוד השר, מדיניות של הפחתת משקלה של התופעה, אינו יכול להתעלם ממנה, ובוודאי לא מהשורשים המצמיחים אותה. במהלך השנים האחרונות היתה החברה הישראלית עדה לשורה ארוכה של תופעות, שכאשר הן התחילו היה בתוכה ויכוח האם הדרך הנכונה איננה להתעלם מהן, לא לקחת אותן ברצינות ולא להתייחס אליהן, כדי אולי לא להעיר ולא לעורר שמא תחפץ אי-פעם. ואני לא רומז רק

י. הצעה לסדר-היום

אימוץ ילדים מחוץ-לארץ בישראל

תשובה של בית לאלפי ילדים ומימוש הוותק לאלפי משפחות בישראל. אני רואה אותה כדרך חיובית ביותר.

במדינות רבות בעולם מקובל אימוץ בין-מדינתי, הקובע כללים ברורים של מותר ואסור בתחום זה. אני רוצה רק להביא לפני חברי הכנסת חלק מכללים אלה: א. הרשאה מראש לאימוץ מטעם המדינה; ב. התחייבות ההורים והמדינה שהילד המאומץ יהיה שווה-זכויות במדינתו החדשה; ג. אישור רפואי על מצב הילד; ד. אישורים חוקיים על השלמת האימוץ בארץ המוצא.

גם עצרת האומות המאוחדות קיבלה ב-1987 החלטה בנושא, העוסקת ברווחם ובהגנתם של ילדים. בין הסעיפים של החלטה זו מדובר על אחריותה של כל ממשלה לדאוג לקיום הסדר חקיקתי מדינתי וארגוני מבחינת השירות המלווה את האימוץ, המחייב קשר בין המדינות; נאסרה השתתפותן של המדינות בכל פעולה שיש בה משום אלמנט של חטיפה או ביצוע הסדר אימוץ שאינו מעוגן בחוק; מודגש הצורך לפעול רק במסגרת הרשויות החוקיות המוכרות במדינה המדוברת, וכל הסדר פרטיני אינו עולה בקנה אחד עם החלטות האו"ם.

חברי הכנסת, לפני חודשים מספר עסקה כל מדינת ישראל, ולא רק היא, ועקבה בדריכות אחר פרשת קרולין-ברונה הקטנה. הוסט וילון, לטעמי באורח חטוני מדי, סנסציוני מדי וללא הרגישות המתאימה, מעל נושא כל כך כאוב ורגיש. אבל מקרה ברונה הוא קצה הקרחון של הבעיה. עלינו לדעת, שאם לא נתייחס אל הבעיה ולא נטפל בה, זו בעיה שיכולה ללכת ולהחריף, ובעתיד תתעוררנה שאלות חוקיות, נפשיות, משפחתיות ואחרות גם אצל הילד וגם אצל המשפחה.

משהוסט הווילון אי-אפשר עוד להתעלם מן הבעיה ואי-אפשר עוד שלא לנקוט מדיניות. ומה שקורה אצלנו זו מציאות זועקת של חוסר מדיניות מקרי או מכון מטעם הממשלה.

אני רוצה לגעת כמה שקורה בישראל בעניין זה. דנתי בנושא גם עם ד"ר קרמן, שהוא יושב-ראש המועצה לשלום הילד, גם עם גברת אלה בלאס וגברת אביבה ליאון, פקידות הסעד. בסוף דצמבר 1988 התקיים במסגרת אוניברסיטת תל-אביב יום עיון שעסק בנושא האימוץ, ובמיוחד נושא האימוץ מחוץ-לארץ, והשתתפו בו פקידות סעד ארציות, אנשי המועצה לשלום הילד, משפטנים, עובדים סוציאליים, פסיכולוגים וגם הורים שאימצו ילדים מחוץ-לארץ. ביום העיון נשמעו דברים קשים מאוד.

אני רוצה להביא דברים שנאמרו לי על-ידי העוסקים בנושא: מדיניות אי-התערבות, אי-נקיטת עמדה, העדפת שב ואל תעשה מצד המוסדות הרשמיים, כשבמקביל ננקטות יוזמות פרטיות, לעתים חסרות אחריות ואף בלתי חוקיות מצד יחידים, גורמות נזק מתמשך לשמה של מדינת ישראל, עוגמת נפש וחרידות אצל ההורים המאמצים, ומעל לכל, ואולי החשוב מכול, פגיעות קשות בילדים עצמם.

בישראל יש כיום אלפים רבים של ילדים מאומצים מחוץ-לארץ. אינני יודעת וקשה לאמוד את המספר המדויק. מדברים על כ-7,000 ילד. כבר אמרתי שהתופעה, שאני רואה אותה כתופעה חשובה, היכולת לתת תשובות לילדים ולהורים,

היו"ר ש' ארבל-אלמזלנו:

אנחנו עובדים להצעה לסדר-היום מס' 260: אימוץ ילדים מחוץ-לארץ בישראל — מאת חברת הכנסת עדנה סולודר. בבקשה, חברת הכנסת סולודר.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי אני רוצה לכרך אותך, גברתי וידידתי חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמזלנו, לתפקיד הישן-החדש. כאשר כירך אותך סגן יושב-ראש הכנסת, חבר הכנסת שבח וייס, ודיבר על גדולה, הרגשתי שאני רוצה להעיד מידע אישי ומהיכרות קרובה במשך הרבה שנים, שבעיני את מגלמת את האמרה של הבמאי הגדול סטניסלבסקי, שאין תפקיד קטן ותפקיד גדול, יש אדם קטן ואדם גדול. את נשארת את בגדולתך. מי שמכיר את עבודתך הפרלמנטרית — לנו, חברי הכנסת האחת-עשרה, היא חסרה מאוד. ואני מניחה, שעם כל הצער האישי על אי-הכללתך בממשלה, הכנסת יוצאת נשכרת. אני מאחלת לך עבודה פורייה.

היו"ר שושנה ארבל-אלמזלנו:

תודה, רבה.

עדנה סולודר (המערך):

אני באה להעלות היום את נושא האימוץ, בעיקר אימוץ הילדים מחוץ-לארץ. אנכי, בסוף הכנסת האחת-עשרה העליתי הצעה לסדר-היום באותו נושא, יחד עם חבר הכנסת דדי צוקר. היות שהיה זה בסוף מושב הכנסת, לא הספיקה ועדת העבודה והרווחה, שאלה העברה ההצעה, לדון בה. הנושא קיים, ואי-אפשר להתעלם ממנו. מטבעו הוא נושא אנושי, אישי, רגיש ומורכב, שמעורבים בו ילד, הורים ביולוגיים והורים מאמצים.

נושא האימוץ בישראל עוגן והוגדר בחוק שקיבלה הכנסת בשנת 1960. מאז עבר החוק גלגולים שונים. הוא תוקן מאוחר יותר, לאחר 21 שנים, בשנת 1981, בעקבות עבודה יסודית מאוד של בדיקה ובחינה ממצה של מה שנעשה במסגרת הנושא, שעשתה ועדה בראשותו של השופט עציוני.

אבל, החוק הקיים מתייחס לאימוץ בישראל. אין בו תשובה הולמת, אין בו כלל תשובה על השאלות והבעיות שמעורר אימוץ ילדים מחוץ-לארץ — הדרך שננקטת בשנים האחרונות על-ידי אלפי משפחות ישראליות מכל השכבות ומכל המגזרים, שנכצר מהן לקבל ילד לאימוץ בישראל, או משום שההיצע קטן מן הביקוש או משום שהן אינן עונות על הקריטריונים הקיימים בחוק האימוץ שלנו.

רוב הפונים מבקשים בדרך כלל לאמץ תינוקות, וזמן ההמתנה הממוצע לקבלת תינוק הוא כחמש שנים וחצי, ואם קיימות בקשות מיוחדות — משך ההמתנה ארוך יותר.

גברתי היושב-ראש, סיכות שונות מביאות למציאות שבה מיליונים של ילדים בעולם גדלים ללא משפחה וללא בית. יש יתמות ביולוגית ויש יתמות נחשך פסיכולוגיים, וטובת הילד היא הקריטריון הראשון שצריך לעמוד בכל נושא האימוץ. אך האפשרות להביא למשפחות חשוכות ילדים יכולת לממש הוותק או להגדיל משפחה בוודאי אינה מנוגדת לעניין זה. פתיחת אפשרויות אימוץ בחוץ-לארץ נותנת ועשויה לתת

והרווחה, מגבשת את המלצותיה ואמורה להגיש אותן בהקדם לשם קביעת את מדיניות הממשלה בנושא זה.

אין היום נתונים לגבי מספר הילדים שהגיעו לארץ כמאומצים מחוץ-לארץ. יש סברה שמספרם מגיע לכ-6,000 ילדים, אך אין להסתמך על נתון זה כעל נתון מהימן. אולם רק חלקם של הילדים שהובאו ארצה רשום במשרד הפנים והם מאומצים כחוק. לעומת זאת הגיעו ארצה גם ילדים עם תעודות מזויפות וילדים עם תעודות אפוטרופוסות ושינוי שם בלבד, דבר שלא מקנה לילדים זכויות טבעיות של בנים להוריהם-מגדליהם.

ככל הידוע לנו, היו הרבה תופעות של ארגונים ותנועות שונים שפעלו בתחום האימוץ מחוץ-לארץ, וילדים רבים הובאו לארץ ולצענו היו מרי פעם הסתכנויות עם סוחרים ילדים. אני מניח כי עובדה זו היא אחד הגורמים שהביאו את חברת הכנסת סולודר להגיש את הצעתה — במטרה למנוע הישנות מקרים אלה.

ברצוני להביא לידיעת חברי הבית כי משרד העבודה והרווחה, באמצעות השירות למען הילד, פנה באמצעי התקשורת ובדרכים אחרות למבקשים לאמץ ילד מחוץ-לארץ בבקשה להגיע למשרדי השירות כדי להצטייד בחוות-דעת כלפי גורמים מספר שנבדקו על-ידי משרד החוץ בארץ ובתי-משפט במדינות מסוימות בדרום-אמריקה ונמצאו חוקיים. אך אין ספק כי הפנייה לשירות למען הילד היא על-ידי המאמצים ולפי רצונם. במקרים רבים הם לא פונים, וכמקום זה נעזרים בגורמים הדורשים שכר טרחה גבוה בעד עבודתם. לא תמיד עבודה זו היא מוסרית, והיא עלולה לגרום הרבה צער ועוגמת-נפש.

היות שהנושא מצריך דיון מעמיק, אין לי התנגדות שהוא יועבר לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת לדיון.

היו"ר ש' ארבלי-אלמחלינו:

תודה רבה. חברת הכנסת עדנה סולודר, האם את מסכימה להצעת סגן השר, שהנושא יועבר לוועדת העבודה והרווחה?

עדנה סולודר (המעריך):
מסכימה.

היו"ר ש' ארבלי-אלמחלינו:

אם כן, לפנינו הצעה אחת — להעביר את הנושא שהעלתה חברת הכנסת עדנה סולודר לוועדת העבודה והרווחה. אני מעמידה את ההצעה להצבעה.

ה צ כ ה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

יא. שאלות ותשובות

היו"ר ש' ארבלי-אלמחלינו:

אנו עוברים לשאלות ותשובות. אבקש משר הבריאות לעלות לדוכן ולהשיב על שאלות, ותחילה על שאלתא מס' 16 של חבר הכנסת תופיק טובי.

16. זיהום אוויר באזור חיפה

חבר הכנסת ת' טובי שאל את שר הבריאות ביום ד' כטבת התשמ"ט (15 בדצמבר 1988):
לפי עיתון "הארץ", מיום 3 בנובמבר 1988, היה זיהום

ברגע שאין פיקוח, היא גם גורמת תופעות קשות בכל המגזרים — גם בתנועת שלי, החייבת לתת פתרון לחבריה.

מדינת ישראל לא מעמידה שום תנאי, ומשרד הפנים ובקורת הגבולות מתעלמים מהנושא. כתוצאה מהתעלמות זו מגיעים לישראל ילדים ללא פיקוח ובקרה. קרו כבר מקרים קשים שאינני צריכה לגלות אותם, הם התפרסמו בכלי התקשורת. היה המקרה של ברונה, והיה המקרה של זוג התאומות שההורים המאמצים גילו את מחלתן ונאלצו להחזירן. היה גם אימוץ על-ידי אנשים הלוקים בנפשם, שלפי החוק שלנו — ואמרת בראשית דברי, שהקריטריון הראשון הוא טובת הילד — אינם יכולים לאמץ. כמרכז הובאו לארץ גם ילדים ללא תעודות או ילדים שתעודותיהם מזויפות. אנחנו גם היינו שותפים, כיוודעין או שלא כיוודעין, למעשים בלתי חוקיים, למעשים האסורים לפי חוקי המדינות השונות ולפי האמנה הבין-לאומית בנושא זה.

אינני רוצה להקשות על המשפחות, להיפך — אני רוצה להקל עליהן. אני רוצה למנוע מהן חרדה מתמשכת. אני רוצה שהמשפחה לא תתמודד לבדה, שהיא תהיה משוחררת מכל חשש מיותר בעתיד, ושיינתן לה כל הסיוע שמגיע לה בזכות, בדיוק כפי שניתן למשפחה המאמצת ילד בארץ. אני רוצה גם שהילד המוכא לאימוץ במדינת ישראל, ומדינת ישראל ידועה כמדינה רווחה וכמדינת חוק, ימצא בה את הבית החם וההולם אותו. אינני רוצה שמדינת ישראל תהיה שותפת לדרכים בלתי חוקיות, ביניהן מסחר בילדים תמורת כסף, שהוא אסור על-פי החוק הישראלי ואסור על-פי החלטות עצרת האומות.

בסיום דברי אני תובעת מהממשלה ומהמשרדים המיועדים לכך — ממשרד המשפטים וממשרד העבודה והרווחה — להפסיק להתעלם מהנושא ולקבוע מדיניות ולהתוות דרך אחראית ומיידית לטיפול בו.

אמרת שאינני רוצה להקשות על המשפחות. אני רוצה להקל עליהן, כדי שמה שנחסך מהן בדרך טבעית יינתן להן בעזרת המוסדות והחברה שלנו והם יוכלו גם להיות הורים וגם לתת בית לילדים.

היו"ר ש' ארבלי-אלמחלינו:

תודה רבה לחברת הכנסת עדנה סולודר. אני מתכבדת להזמין את סגן שר העבודה והרווחה לדברי תשובה.

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:

גברתי היושבת-ראש, מליאת הכנסת הנכבדה, נושא אימוץ ילדים מחוץ-לארץ הוא נושא אישי, רגשי ומורכב, ויש לו גם אספקטים מדיניים, משפטיים, הלכתיים וחברתיים מרחיקים לכת.

ועדה בין-משרדית, שבראשה עומדת נציגת משרד המשפטים ובה חברים נציגי משרדי החוץ, הפנים והעבודה

3. צבירת העור נמשכת כל העת, אף כי בקצב אטי יחסית. בשעת־חירום יוגבר קצב הצבירה וגם מרכזי כוויות אחרים יפעלו להכנת מאגרים משלהם.

משרדנו עושה כל הנדרש להשלמת הכמות הדרושה בקצב מוגבר יותר.

היו"ר ש' ארבל־אלמוזלינו:
רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת נאווה ארד, בבקשה.

נאווה ארד (המערך):
אדוני השר, בתשובתך אמרת שיש למעשה מאגר שבו 65% מהנדרש. האם כוונתך לנדרש למקרי חירום או לנדרש על־פי תקן שנקבע?

שאלה שנייה: ברברי תשובתך אמרת, וזה נכון, שיש בעיה עם המשפחות. הציבור לא כל כך מודע לבעיה הספציפית הזאת של בנק העור. נעשה מאמץ על־ידי משרד הבריאות וגורמים אחרים לעודד משפחות לתרום ולעורר את דעת הקהל לצורך זה. האם בכוונתכם לעשות משהו בנושא הזה?

שר הבריאות י' צור:
65% מהכמות הנדרשת לשעת־חירום.

אשר לשאלה השנייה, קשה להבין מה פירוש "לעשות כל שנדרש". אין ספק שנחפש כל דרך כדי להגביר את המודעות ואת הנכונות של הציבור. זה ודאי נושא קל יותר מהנושא של תרומת איברים. שגם הוא מהווה בעיה גדולה ביותר מבחינת הנכונות של הציבור להשתתף ולתרום.

37. בטיחות בבתי־החולים

חבר הכנסת ש' הלפרט שאל את שר הבריאות ביום י"ד בטבת התשמ"ט (22 בדצמבר 1988):

בעקבות מחדלי בטיחות בבתי־החולים, שבשטחים פרצה דלקה בבית־החולים "הדסה" עין־כרם, פורסם בעיתונים כי עוד לפני שנה הוגש על־ידי שרת הבריאות דוח ובו המלצות לשיפור מערכת המיגון נגד שרפות ולהחלפת מבני עץ במבנים משוכללים.

נוכח העובדה, כי כינתיים פרצה שרפה גם בבית־החולים "רוטשילד" בחיפה, ברצוני לשאול:

1. מה הוא מצב הבטיחות בבתי־החולים ברחבי הארץ כיום?

2. כיצד פועל משרדך למניעת פריצת שרפות בבתי־החולים?

3. מה נעשה ליישום המלצות הדוח בנושא זה?

שר הבריאות י' צור:

1. לפני כשנה הגישה שרת הבריאות מסמך למזכירות הממשלה בנושא: בטיחות בבתי־החולים הממשלתיים.

במסמך זה הועלתה דרישה לתוספת של 77 מיליון שקל, במחירי אוגוסט 1987, שנועדו להחלפת מבנים דליקים, להתקנת מערכות גילוי אש ועשן, להפרדת קומות ואגפים בבתי־החולים למניעת מעבר אש ועשן, להחלפת תקרות דליקות ולבניית דרכי מילוט נוספות.

2 ו־3. למרות המצוקה הכספית ממשיך המשרד בתוכנית הרב־שנתית לשיפור בטיחות המבנים והגיהות בעבודה, ובכלל זה השלמת תקנים למערך כיבוש־אש, גיבוי ומיגון לוחות חשמל ומכלי גז, התקנת גלאי אש ועשן, במיוחד במוסדות

1. מה עושים כשנרשמות חריגות מהתקן האמור? אילו צעדים נוקטים הרשויות המוסמכות והמפעלים המזהמים?

2. מה בדעת השר לעשות כדי למנוע את הישנותם של מקרים אלה של זיהום אוויר באזור חיפה?

שר הבריאות י' צור:

1. משרד הבריאות עוקב בקביעות אחר מצב איכות האוויר בחיפה והשפעתו על בריאות הציבור.

כפי שצוין בנוסח השאלתא, החריגות בריכוזי גופרית דו־חמצנית, שנרשמו ביום 2 בנובמבר 1988, הן מהתקן המוצע ולא מהתקן הקיים. ולפיכך אינן מהוות בשלב זה עבירה על החוק.

התקן המחמיר המוצע מוסכם על משרדי הבריאות והפנים ונמצא בשלבי חקיקה. עם זאת, כבר כיום פועל המשרד לשיפור המצב באמצעות דרישות שונות, כמו הקטנת הפליטה הכוללת מהמפעלים באמצעים טכנולוגיים, ושיפור איכות הדלק דו־הגופרית שבו משתמשים מפעלי התעשייה, ובמיוחד תחנת־הכוח ובתי־הזיקוק.

2. משרד הבריאות אינו תומך בשלב זה בתוכניות של הגברת הפעילות התעשייתית, עד שיהיה ביטחון חד־משמעי שהפיתוח יהיה מלווה בשיפור איכות האוויר בעיר.

המשרד יבצע בשנה הקרובה סקר אפידמיולוגי מקיף בעיר חיפה במגמה לעמוד באופן ישיר על השפעת איכות האוויר על בריאות התושבים.

36. מלאי העור בבנק העור

חברת הכנסת נ' ארד שאלה את שר הבריאות ביום י"ד בטבת התשמ"ט (22 בדצמבר 1988):

בנק העור, הממוקם בבית־החולים "הדסה" שבעין־כרם, הוא מאגר החירום היחיד בישראל לעור אדם. המיועד להשתלה בנפגעי כוויות קשות. אף שידוע זה כבר על חיוניותו של מאגר זה ועל הקושי בהשגת העור, שוב התפרסם כי מלאי החירום שבו הוא קטן מאוד, ועל־פי ההערכות הוא עלול שלא להספיק במקרה של פיגוע המוני או של פריצת מלחמה. ידיעות מסוג זה הן מדאגות במיוחד נוכח המצב הביטחוני הרגיש והישנותם של מקרים שבהם יש נפגעים מבקבוקי תבערה.

ברצוני לשאול:

1. על סמך הנתונים שבידי המשרד בנוגע למלאי הממוצע של העור הקיים במאגר החירום — האם אכן עלול להיווצר מחסור אם יתרחש, חס וחלילה, פיגוע המוני שבו יהיה מספר רב של נפגעי כוויות?

2. אם אכן קיימת בעיה, מה הן הסיבות להעדר מלאי מספיק?

3. מה בדעת משרד הבריאות לעשות כדי לשפר את ההיערכות לשעת־חירום בכל הנוגע להשתלות עור החיוניות להצלת חיי אדם?

שר הבריאות י' צור:

1. בבנק העור המרכזי אשר בבית־החולים "הדסה" מצוי מלאי המגיע לכ־65% מהכמות הנדרשת כפי שנקבעה לשעת־חירום.

2. הקושי באיסוף עור הוא תוצאה של כמה גורמים, ובהם: בעיות עם משפחות נפטרים; נפטרים אשר עורם אינו מתאים לצבירה; חוסר ברופאים המוכנים לבצע פעולה זו.

לפי היתר זה מותר להעביר עובדים בבתי-מרקחת תורנים, במוסדות החלמה ובמוסדות לטיפול בילדים ובזקנים.

2. המוקד הרפואי אשר מקיים את קופת-חולים במרפאת שטראוס משרת חולים או נזקקים לטיפול רפואי משעה 10:00 עד השעה 24:00 בכל ימי השבוע, לרבות יום שבת, והוא נמנה עם המוסדות שניתן לגביהם ההיתר הכללי המפורט בתשובה מס' 1.

66. שביתות בבתי-חולים

חבר הכנסת ש' הלפרט שאל את שר הבריאות ביום כ"ח בטבת התשמ"ט (5 בינואר 1989):

זה כמה שבועות נוקטים הרופאים בשירות המדינה סנקציות ומשביתים מדי יום בתי-חולים ברחבי הארץ. גם עובדי המעבדות משבשים את העבודה, וכמו כן הרוקחים ועובדי המינהל.

מכיוון שמדובר בשביתות המסכנות חיי אדם, ברצוני לשאול:

1. מה הם הצעדים שנקטו על-ידי משרד הבריאות להפסקת העיצומים והשביתות?

2. מה הן הפעולות שנעשו תוך כדי השביתה על-מנת למנוע נזקים לחולים?

שר הבריאות י' צור:

משרד הבריאות מקיים מגעים ודיונים עם הגורמים השונים על-מנת להפסיק את העיצומים ולהגיע לפתרון בעיות הסקטוריים השונים במערכת הבריאות. במהלך כל שביתה נעשים סידורים מתאימים למניעת פיקוח נפש.

אני רוצה לומר, שלשמחתי, לא היו בשבועות האלה עיצומים ולא היו שביתות. אני מקווה שהדבר מלמד על העתיד, אם כי כהחלט איני רגוע. זה אחד מסימני האישקט שבמערכת הבריאות, והוא נובע גם מבעיות מבניות, גם מההבדלים בשכר בין מערכות שונות בתוך מערכת הבריאות, ובעיקר בין קופת-חולים לבין השירות הממשלתי. התחושה של כולם, אבל בעיקר של בעלי המקצועות הפרופסיונליים במערכת הבריאות בכלל ובבתי-החולים בפרט, היא שהתגמול שלהם איננו עומד ביחס לשנות הלימוד ולמקבילי במקצועות פרופסיונליים אחרים. אין לזה פתרון פשוט.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

איך אתה חושב לפתור בכל זאת את הבעיה?

היו"ר ש' ארבל-אלמולינו:

אם אתה רוצה לשאול שאלה נוספת, אתן לך אפשרות. אבל, קודם כול תאפשר לשר להשיב.

שר הבריאות י' צור:

אנחנו נצטרך לחיות עם המציאות הזאת, בידיעה שאין מתכון אחד, אין דרך פשוטה אחת. עצם התחושה שאין לנו פתרונות פשוטים הביאה לכינונה של ועדת החקירה, וזו תצטרך, בין השאר, להציע הצעות בתחום המבני ובשאלות השונות הקשורות במערכת הבריאות בישראל, הצעות נכונות ואופטימליות, גם מבחינת ניצול המשאבים, כדי שגם המערכת הזאת תפעל ברגיעה.

היו"ר ש' ארבל-אלמולינו:

אתה רוצה לשאול שאלה נוספת, חבר הכנסת הלפרט?

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

לא.

גריאטריים, הדרכה להתנהגות בזמני פיגוע, הפעלה ושימוש של ציוד כיבוי וכו'.

47. מחסור במיטות בבתי-אבות

חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את שר הבריאות ביום כ"ח בטבת התשמ"ט (5 בינואר 1989):

בעיתונים נמסר, כי יותר מ-12,000 קשישים, בני יותר מ-75 שנים, ממתינים לכניסה מסודרת לבתי-אבות.

לפי התחזית לשנת 2000, יהיו בישראל עוד 190,000 נפשות בגיל 75 ומעלה.

ברצוני לשאול:

מה הם הצעדים אשר ממשלת ישראל עומדת לנקוט כדי להקל את מצוקת המחסור במיטות לקליטת הקשישים, בעיקר קשישים הרוקחים לסיעוד?

תשובת שר הבריאות י' צור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

השאלתא נוגעת הן למשרד הבריאות והן למשרד העבודה והרווחה, ויש להפריד ולדון כאן רק במי שנוקמים לאשפוז מוסדי שהם באחריות משרדנו.

מבחינת האשפוז הסיעודי, עד סוף שנת 1989 ייתוספו כ-600 מאושפדים, כלומר יהיו כ-4,000 מאושפדים, במקום 3,359 לפי התקציב המקורי — זוהי תוספת תקציבית נכבדה של כ-8,000 ש"ח.

תור ההמתנה לאשפוז סיעודי בלשכות הבריאות נע בין 1,100 ל-1,200 ממתינים. לא ידוע לנו מהו תור ההמתנה לבתי-אבות בלשכות הרווחה, הואיל והנושא אינו באחריות משרדנו.

לגבי השנים הבאות, קיימת תוכנית חומש ארצית כוללת לתוספת מיטות, אשר הוכנה על-ידי ועדה בין-מוסדית, ואשר מקורותיה, בחלקם הגדול, הם מחוק הסיעוד. התוכנית כוללת פיתוח זה: 819 מיטות סיעודיות; 211 מיטות לתשושי נפש; 1,101 מיטות לתשושים; 285 מיטות יום.

65. עבודת קופת-חולים בירושלים בשבת

חבר הכנסת א' מזרחי שאל את שר הבריאות ביום כ"ח בטבת התשמ"ט (5 בינואר 1989):

בעיתון "המודיע" מיום כ"ח בכסליו התשמ"ט (7 בדצמבר 1988) התפרסם, כי קופת-חולים בירושלים פועלת גם בשבתות ובחגים.

ברצוני לשאול:

1. האם נכון הדבר?

2. אם כן — האם חל שינוי במדיניות מערכת הבריאות לגבי עבודת קופת-חולים גם בשבתות?

3. אם לא חל שינוי במדיניות המערכת, מדוע פועל משרד קופת-חולים ברחוב שטראוס בירושלים?

תשובת שר הבריאות י' צור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לפי ההיתר הכללי שניתן על-ידי שר העבודה והרווחה, בהסתמך על סמכותו לפי חוק שעות עבודה ומנוחה, יש היתר כללי להעסקת עובדים שעות נוספות במפעלים רפואיים ובמוסדות לטיפול בזקנים ובילדים.

תשובת שר הבריאות י' צור:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לתחנת מד"א אין סניף בקריית-אנו.

תחנת קראון משמשת למעשה תחנת משנה של פתח-תקווה. ועדה מקצועית בראשותו של ד"ר רווח בדקה את פריסת תחנות מד"א והמליצה, בין היתר, על האחדת שלוש תחנות עם תחנות קרובות להן, כדי לייעל את השירות בלא לפגוע ברמתו. תחנת קראון מועמדת לסגירה, והפעילות הועבר לתחנת פתח-תקווה החדשה, הנבנית עתה.

הנני מתכבד להשיב:

1. כן. תחנת קראון תאוחד עם תחנת פתח-תקווה.

2. כן. ועדה מקצועית בחנה את ההיערכות, ותחנת פתח-תקווה תשרת את האזור כולו.

3. כשלב זה אין מקום לשקול מחדש את ההיערכות החדשה, מכיוון שוועדה מקצועית נכבדה בחנה את ההיבטים הקשורים בעניין זה. אם יתברר כי האיחוד יפגע ברמת השירות, ייבחנו הדבר מחדש.

יב. הצעה לסדר-היום

הבחירות לבוגרי הפקולטות לרפואה שסיימו את לימודיהם בחוץ-לארץ

בקץ שחלף, בעיצומה של אחת משביתות הרופאים, אמר השר מודעי שהוא חושש מדחיקת רגליהם של הרופאים היהודים בישראל על-ידי עמיתיהם הרופאים הערבים. השר מודעי טען, שמספר הרופאים הערבים במערכת הבריאות הציבורית גדל בגלל השכר הנמוך. הציטוט לקוח מעיתון "העיר" מ-7 באוקטובר 1988. זוהי המנטליות שנתנה השראה לחוק הבחירות.

בעת קבלת החוק אמרנו, שיישומו יוכיח את חששותינו. הדבר הראשון היו התקנות שהותקנו ליישום החוק. התקנות פטרו מחובת בחינה, בין השאר, רופאים שהוכרו כמומחים ומסיימי אוניברסיטאות בארצות שמשדר הבריאות מכיר בהסמכת מומחה שלהם. במלים אחרות, כל אדם שלמד בקנדה, בארצות-הברית, בצרפת ובדרום-אפריקה פטור מבחינה, גם אם לא סיים את התמחותו; זאת אומרת, לאחר שהוא סיים את חוק לימודיו כרופא. לפי זה הנדרשים לבחינות, גם לקראת סט', הם בעיקר הבוגרים מאיטליה ומאזרצות הסוציאליסטיות, שבהן לומדים מאות סטודנטים, יהודים וערבים גם יחד.

בקץ 1988 ניגשו לבחינות 24 בוגרי פקולטות רפואה בחוץ-לארץ. רק חמישה מהם עברו את הבחינות, והם עולים חדשים מדרום-אמריקה, שעברו קורס הכשרה בישראל. היתר, עשרה סטודנטים ערבים וחשעה יהודים — לא עברו. כ-14 בדצמבר 1988 נערך מבחן נוסף. תוצאות הבחינות, שאותן אספו הסטודנטים הנבחנים, מעניינות. לבחינות לקראת סט' ניגשו 90 בוגרים, יותר ממחציתם ערבים. עברו 19, רק שניים מהם ערבים. זאת אומרת: הבוגרים הערבים היו 4% בלבד מאלה שעמדו בבחינות, לעומת 40%, שהיוו הנבחנים היהודים. 42 מהנבחנים למדו באיטליה, יותר ממחציתם היו ערבים. מ-42 אלה עברו תשעה בלבד, וכולם יהודים. אף לא בוגר ערבי אחד עבר את הבחינות, אף-על-פי שכולם למדו באותה ארץ. 26 מהנבחנים למדו ברומניה, רק שלושה מהם עברו, שלושתם יהודים. אף לא ערבי אחד עבר. 10 מהנבחנים

104. סגירת סניף של מגן-דוד-אדום

חבר הכנסת י' ביבי שאל את שר הבריאות ביום ו' כשכט התשמ"ט (12 בינואר 1989):

נמסר לי כי סניף מגן-דוד-אדום, המשרת את כל תושבי קריית-אנו, יהוד, אור-יהודה והיישובים הסמוכים, ייסגר. אזרחים שיודקקו לשירותי מד"א יאלצו להזמין אמבולנס מסניף פתח-תקווה, ופירוש הדבר עיכוב של 7—12 דקות, שעלול להיות קריטי.

לטענת מד"א, הם נאלצו לחתום על תוכנית הבראה, שלפיה יאוחד סניף קריית-אנו עם זה של פתח-תקווה, כדי להביא לחיסכון של ארבע משרות.

ברצוני לשאול:

1. הנכונות הידועות דלעיל?

2. האם הובאה בחשבון העובדה, שהאזור הנ"ל הולך וגדל ומתפתח?

3. האם מוכן כבודו לשקול מחדש החלטה זו, כדי להבטיח המשך שירותי מד"א באזור קריית-אנו?

היו"ר ש' ארבל-אלמחלני:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום, מס' 271, של חבר הכנסת חופיק טובי: הבחירות לבוגרי הפקולטות לרפואה שסיימו את לימודיהם בחוץ-לארץ. בבקשה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

גברתי היושבת-ראש, הרשי לי לברך אותך על היכרחך מחדש לתפקיד שכבר מילאת אותו בעבר, סגן יושב-ראש הכנסת. אני מאחל לך שתצליחי בעבודתך, תתרמי לשמירת עצמאות הבית וחשרי אווירה טובה על עבודתו.

חברי הכנסת, כ-20 ביולי 1987 קיבלה הכנסת את החוק לחיקון פקודת הרופאים. לפי חוק זה, סטודנטים בוגרי פקולטות לרפואה בחוץ-לארץ ורופאים שבאים מחוץ-לארץ ורוצים לעסוק ברפואה חייבים לעבור בחינות. החוק נכנס לתוקפו ב-1 בינואר 1988. יוזמי החוק — משרד הבריאות והסתדרות הרופאים — טענו שהחוק נחוץ כדי להבטיח שהעוסקים ברפואה בארץ יהיו על רמה נאותה.

בהתנגדותנו לחוק אמרנו, בכל שלבי הקריאות, שאנו מצדדים ותומכים בהחלט בהבטחת רמה נאותה לכל העוסקים ברפואה. עם זאת אמרנו, שיש לנו יסוד לחשוב שהמטרה האמיתית של החוק היא אחרת. בעצם, היא באה להקשות על רופאים ערבים בוגרי פקולטות לרפואה בארצות אירופה, שאינם מוצאים מקום ללימודי רפואה בישראל, בגלל הקשיים והמכשולים שהם מוצאים בדרכם כאן. אנו טענו, שהמניעים האמיתיים לחקיקה זו הם הדאגה הקיימת בקרב חוגים מסוימים מפני ריבוי הרופאים הערבים בישראל ולא מהרמה הנמוכה כביכול של הלימודים בארצות סוציאליסטיות, וגם באיטליה, למשל. הצבענו, ואנו יכולים כיום להצביע, על מאות רופאים שלמדו בארצות אלה, הוכשרו וקיבלו הרשאה, והם כיום רופאים מעולים, הנמצאים בעמדות מפתח בכל בתי-החולים בארץ ומשרתים נאמנה את הציבור כולו, יהודים וערבים כאחד.

מציע לבטלו. אבל, כל זמן שהוא קיים — ואם כוונת יוזמי היא אכן לדאוג לרמת הרפואה בארץ ולא להכשיל את הבוגרים הבאים מחוץ-לארץ, בעיקר מאיטליה ומהארצות הסוציאליסטיות, ולייאש את הבוגרים הערבים — מדוע לא יארגנו הרשויות המוסמכות קורסים להכשרה כדי שהם יוכלו לעבור את הבחינות ולהיות גורם מועיל בחברה שאליה חזרו מחוץ-לארץ?

אני קורא למשרד הבריאות שלא להיות אדיש לבעיה חמורה זו, הנוגעת למאות בוגרים לרפואה, ליזום ללא דיחוי ארגונים של קורסים שיעזרו לבוגרים, יהודים וערבים, לקבל הסמכה, או לצרף את מאות הבוגרים לקורסים המאוורגים לעולים החדשים.

ואפשר גם לבקש — אם יש מצוקה כספית, אף שאינני רואה כיצד זה הממשלה, עם כל התקציב הגדול שלה, אינה יכולה להקציב סכומים שהם לא כל כך גדולים כדי לקיים קורסים אלה, אך אם בכל זאת לא יימצא התקציב — אפשר לבקש מהבוגרים עצמם שישתתפו באופן חלקי במימון הקורסים האלה. באותה מידה שהממשלה עוזרת לעולים החדשים, יש מקום שהממשלה, משרד הבריאות, יעזרו גם לאזרחי ישראל.

אני מציע לדון בנושא חשוב זה.

היו"ר ש' ארבל-אלמוזליני:

תודה לחבר הכנסת תופיק טובי. אני מזמינה את שר הבריאות לדברי תשובה.

שר הבריאות י' צור:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, האמת היא, שבוויכוח על החוק הזה אני עמדתי בצד השני של המתס. אז ייצגתי את העולים החדשים, והייתי שרוי בוויכוח גדול עם שרת הבריאות לשעבר, שהיום מכהנת כיושבת-ראש הישיבה.

היו"ר ש' ארבל-אלמוזליני:

אז לא העלית על דעתך שתהיה שר הבריאות.

שר הבריאות י' צור:

זה נכון.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
— — — אז יישרת את הקו בעניין הזה.

שר הבריאות י' צור:

אל תגויס. מעולם לא יישרנו קו. חברת החשמל לא מצליחה ליישר את הקו, אז אנחנו נצליח?

להצעה לסדר-היום של חבר הכנסת תופיק טובי — ראשית כול, החוק הוא עובדה, ולרקע הזה לא אתייחס, אבל, חבר הכנסת תופיק טובי, אני חושב שהמספרים שהבאת אינם מלמדים דבר על אפליה. הם מלמדים שהעולים החדשים — ואסכיר למה — כל אלה שהשתתפו בקורס ההכנה, עברו את הבחינות, ורוב רובם של הסטודנטים, יהודים וערבים, לא עברו את הבחינות. זאת מלמדים המספרים.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אפשר לשאול שאלה?

שר הבריאות י' צור:

רגע, עוד לא אמרתי ולא כלום.

האמינו לי, יש הרכה נושאים שיש בהם, בין מרצון ובין שלא מרצון, בין ככוונה ובין שלא ככוונה, יסודות של משהו

למדו בכרית-המועצות, בצ'כוסלובקיה ובהונגריה. היהודים שבהם עברו, והערבים נכשלו. לבחינות לקראת רישוי נישואי 46 רופאים, רובם עולים חדשים. הערבים שבהם נכשלו. עברו 41 — כולם עולים חדשים.

זו סטטיסטיקה השופכת אור על יישומו של החוק הנ"ל. היא מאשרת את חששותינו מעצם החקיקה.

אינני טוען שהפליית הבוגרים הערבים היא מצד הבוחנים, אלא החוק והתקנות יחד עם היחס של הרשויות הממלכתיות אל הבוגרים עצמם יוצרים מצב של אפליה, יוצרים מצב חדש. המתסכל את הרופאים הערבים הבוגרים, נוטע בהם תחושה של חוסר מוצא בגלל הפסד עמל רב ושנים רבות של לימוד, וגורם לייאוש, או לעויבת הארץ, או לבלימת הרצון ללמוד בקרב צעירים חדשים.

המציאות היא, שהבוגרים מארצות כמו קנדה, ארצות-הברית, צרפת ודרום-אפריקה, שרובם ככולם יהודים, פטורים מבחינות. מציאות שנייה היא, שבוגרי פקולטות לרפואה בארצות הסוציאליסטיות — בעיקר בכרית-המועצות — כשהם עולים חדשים מצורפים מייד עם בואם לקורס הכשרה שמארגן משרד הבריאות בשיתוף עם משרד הקליטה. הקורס נמשך ארבעה חודשים ויכולים להשתתף בו רק עולים חדשים. העולים רשאים להיבחן בשפה שלמדו בה. אך הבוגרים אזרחי ישראל הערבים, שלמדו באותן פקולטות שבהן למדו העולים החדשים, נאלצים לגשת לבחינות בלי הכשרה והכנה ובשפה העברית. זוהי מציאות שלילית הפועלת נגד הבוגרים הערבים.

מאות הסטודנטים הערבים הלומדים בחוץ-לארץ נוסעים לשם בהיותם ככני 18 — 19, והם בוגרי בתי-הספר התיכוניים בארץ ששפת הלימוד בהם היא ערבית. אך הם שולטים בשפה העברית. אחרי שש או שבע שנות שהייה בחוץ-לארץ, שליטתם בשפה העברית נחלשת עוד יותר. היותם נדרשים לעבור בחינות בשפה העברית, ללא הכנה, מכשילה אותם מראש.

הנושא הזה עלה לדיון בכנסת האחת-עשרה ב-20 ביולי 1988. הושמעו אז אותן טענות הנשמעות עכשיו, פחות או יותר. דרשנו שיאורגן קורס הכנה לבוגרים אזרחי ישראל, או שיאופשר להם להצטרף לקורסים של העולים החדשים. שרת הבריאות, היושבת היום על כס היושב-ראש, טענה אז שאין כסף, ובכל זאת הכטיחה לפעול להקמת קורס הכשרה לבוגרים אזרחי ישראל. אך שום דבר לא זו והבעיה תחמיר יותר ויותר. כי לישראל חוזרים מדי שנה 500 — 600 בוגרי פקולטות רפואה בחוץ-לארץ, חלק גדול מהם רופאים ערבים. יש הרואים זאת כאסון, אנו רואים זאת ככרכה.

הסתכלו על הנוף החברתי בכפרים הערביים. ב-1969 היו בכל כפר הגליל ארבעה רופאים בלבד. כיום מאות רופאים ערבים עובדים ומשרתים את כפריהם בגליל. התצפית לשנת 1989 היא, שהיו 620 רופאים, כאשר רק 95 מהם יהיו רופאים שלמדו בישראל. כל אלה קיבלו את הרישוי שלהם בלי בחינות. הלימודים בפקולטה שלמדו בה, באוניברסיטה שלמדו בה, די היה בהם כדי שיעמדו בדרישות הסטו, יתגברו על קשיי השפה ויהיו לרופאים מצטיינים, מי פחות ומי יותר, המשרתים את החברה כולה. אילו פעלה בעבר שיטת הבחינות, ספק אם היה רוב הציבור הזה, המשרת נאמנה את החברה הישראלית כולה, מורשה לעסוק ברפואה.

החוק הזה, לדעתי, מיותר כתנאים של מדינת ישראל, ואני

המאפליה הקיימת בחברה הישראלית. מוטב שנחמור על הדברים האלה. פה אין ולו גם שמץ ממנה.

איש לא רואה מי הנבחן. אני מוכן לומר מראש, שאם תהיה תביעה בעניין השפה, אני מוכן לסייע בדבר. נכדוק את עניין השפה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
למה לא תארגנו קורסים שבהם יוכלו להשתתף גם כוגרי פקולטות לרפואה בארצות מזרח-אירופה?

שר הבריאות י' צור:
תקבל תשובה, אל תכעס כל כך. זה דבר שאפשר להכין אותו. יש בעיה אמיתית ואפשר אחר כך להתווכח. אבל אני אומר: רדו מן העניין של יהודים-ערבים. נפגשתי עם הסטודנטים היהודים, עם האמהות של הסטודנטים היהודים, עם אנשים שחוזרים לארץ עם משפחות ועם ילדים וכבר כמה פעמים ניגשו לבחינות ולא עמדו בהן. יש פה בעיה אמיתית. הווי אומר, החוק קיים — ואפשר להתווכח אם הוא טוב או רע, הוא עובדה — והבחינות אינן בידי המשרד. יש ועדת בחינות. איש אינו יודע את שם הנבחן.

מרבין משתמע כאילו ניסו פה לבדוד ארצות מסוימות. יש מספר מועט של מדינות שהמועצה המדעית הכירה בתעודות הרפואה שלהן ובהתמחות שלהן. למשל, חלק גדול מהעולים היהודים המגיעים למדינת ישראל מגיעים ממדינות דרום-אמריקה. אין שום הכרה בתעודות הניתנות במדינות דרום-אמריקה, שום הכרה. אני לא יודע כרגע את הנתונים, אבל אחוז ניכר מהרופאים היהודים המגיעים לישראל מגיעים מארצות מזרח-אירופה.

אני רק רוצה שלפחות לא נכניס למקום שאין בו ולו שמץ מהעניין של יהודים-ערבים את הביטוי הזה, של אפליה.

בבקשה, אני מוכן לשמוע שאלה.

היו"ר ש' ארכליאלמולינו:
בבקשה, חבר הכנסת דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
איך מסביר כבוד השר את התוצאה של המבחן האחרון, כאשר 4% בלבד מהסטודנטים הערבים הצליחו, לעומת 40% מהרופאים היהודים? אני, למשל, מכיר מקרה ספציפי של צעיר שהיה בין הסטודנטים המצטיינים באיטליה, עם ציונים גבוהים. היה אלו סטודנט יהודי שקיבל ציונים הרבה יותר נמוכים — אני מכיר את השמות, אם אתה רוצה, אתן לך אותם — והיהודי הצליח והערבי נכשל.

שר הבריאות י' צור:
אני מודיע לך שאם הוא חושב כך, שיתבע בבג"ץ. בעצם מה שנרמז בשאלה שאתה שואל הוא, שחרף העובדה שהיתה לו בחינה טובה, בגלל היותו ערבי הכשילו אותו. אני אומר לך, שאני דוחה את זה — — —

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

שר הבריאות י' צור:
אתה אומר שהעבירו את היהודי?

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
או להיפך.

שר הבריאות י' צור:
אני אומר לך, שנגקטו כל האמצעים כדי שהבחון לא ידע מי הנבחן, וכל מי שמעלה צל-צלו של ספק בדבר עושה כן או מחוסר ידיעה או מתוך רשעות. הרי אם תפגוש את 60% הרופאים הצעירים היהודים, תיווכח לדעת שאין להם הרגשה שמישהו נתן להם עדיפות. כרגע שנשלים — בכלל, בחור מורה לשעבר אתה יודע, שבכיתה ש-60% נכשלים בה קשה מאוד לעשות סטטיסטיקה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אבל כשיש בכיתה 96% נכשלים, המשמעות היא או שהמורה כושל או שהמבחן לא מתאים.

שר הבריאות י' צור:
נכון. אבל היות שאין פה מורה, היות שהמורה לא פה — — —

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
יש מכון, וזה השלטון, אלה התקנות.

שר הבריאות י' צור:
תאמינו לי, אם אתם רוצים לפתור בעיות — ואני אומר במלוא הישר והכנות, שיש פה בעיה, והיא לא בעיה של יהודים וערבים. האמינו לי, אני מכיר מספיק בעיות אחרות שיש בהן שאלות של יהודים-ערבים. פה אין.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
תן הסבר ל-96%.

היו"ר ש' ארכליאלמולינו:
חבר הכנסת דראושה, אתה לא יכול לדבר בלי רשות.

שר הבריאות י' צור:
אותו הסבר שיש ל-96% יש ל-60%. אין הבדל מהותי בין 96% נכשלים לבין 60% נכשלים, בעיקר כשלחלק גדול מהם זה הכישלון השני. אין הבדל עקרוני.

אשר לשאלת ההכשרה — מדינת ישראל נותנת תנאים מועדפים לעולים חדשים — לעומת אזרחי מדינת ישראל — בתחומים רבים. כשאני אומר "אזרחי מדינת ישראל", כוונתי לאזרחים יהודים וערבים כאחד. אביא דוגמה מה"כוכב" הקודם שלי: המשכנתה של עולים גדולה מהמשכנתה הניתנת לישראלים. משפחת עולים המגיעה למדינת ישראל מקבלת משכנתה גבוהה יותר מזו שמקבל זוג צעיר ישראלי ששירת בצבא, יהודים. בחור יהודי צעיר המגיע מברית-המועצות לומד חינוך באוניברסיטה. מדינת ישראל היא מדינה המעודדת את קליטת העולים. בתוך זה יש מכלול של פעילויות. לכן יש משרד לקליטת העלייה ויש חוק השבות במדינת ישראל, ויש תנאים מועדפים לעולים חדשים בכמה תחומים, וקיים גם הקורס להכשרת רופאים, סטודנטים ולא סטודנטים — יש גם רופאים ותיקים יותר — לעמידה בבחינות.

המעניין הוא, שכל אלה שהשתתפו בקורס — אם אתה רוצה לדעת את נקודת ההבחנה, חבר הכנסת דראושה — כל העולים שהשתתפו בקורס עברו את הבחינה, כולם. הרופאים העולים שלא עברו את הקורס, חלקם נכשל.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

שר הבריאות י' צור:
אני מבדיל בין רופאים לבין סטודנטים. למדנו מזה, היות שאלה שני מחוזרים, שכל אלה שהשתתפו בקורס עברו את הבחינה.

מתוך הכרה בעוצמת השאלה הזאת ובחשיבותה לגבי אזרחים ישראלים שלמדו בחוץ-לארץ, יהודים כערבים, אני מציע להעביר את הנושא הזה לדיון בוועדה.

היו"ר ש' ארבל-אלמוזלינו:

תודה רבה. חבר הכנסת תופיק טובי, אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): כן.

היו"ר ש' ארבל-אלמוזלינו:

ובכן, לפנינו הצעה אחת — להעביר את הצעתו של חבר הכנסת תופיק טובי לוועדת העבודה והרווחה. אני מעמידה אותה להצבעה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

יג. הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (תיקון — כשירות להיבחר), התשמ"ט — 1988*

(הצעת חברת הכנסת ג' כהן)

גאולה כהן (התחיה):

אני מדברת על להיבחר.

צחי הנגבי (הליכוד):

היא לא שוללת את זכות הבחירה.

עמנואל זיסמן (המערך):

ודאי שהיא שוללת. במשך 40 שנה, עוד מלפני מלחמת ששת-הימים, יש לתושבים במדינת ישראל זכות לבחור וזכות להיבחר. זה דבר הקיים 40 שנה.

היו"ר ש' ארבל-אלמוזלינו:

חבר הכנסת זיסמן, אבל היא מודעת לעניין הזה.

גאולה כהן (התחיה):

הרי סוף כל סוף אתם החלטתם בקואליציה להצביע בעד החוק הזה. מדוע החלטתם?

עמנואל זיסמן (המערך):

אני לא שייך לקואליציה, אני שייך לצדק הטבעי של מדינת ישראל.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הצדק הטבעי אצלכם הוא להישאר פה במדינת ישראל רק עם צחי הנגבי.

גאולה כהן (התחיה):

כל הדברים האלה יידונו בוועדה בעת הכנת ההצעה לקריאה ראשונה. זו קריאה טרומית.

מובן שהצעת החוק אינה קשורה בבחירות הקרובות, כי היא לא יכולה לחול עליהן. אפשר יהיה לכתוב את הסוגיה הזאת בוועדה.

לא במקרה גילינו, במחקר שערכנו, כי העיקרון בין אומות העולם, במיוחד במדינות הדמוקרטיות, הוא שאדם אשר ממלא

אני אומר מראש: מדינת ישראל לא תקיים על חשבונה קורס לישראלים שחזרו מלימודים בחוץ-לארץ. זה לא כלול בסדר העדיפויות שלנו. אמרתי לסטודנטים, שיש כוחות הוראה מספיקים, והצעתי לסייע בידם בארגון קורס על חשבונם. אני אומר זאת כאן, אין ברגע זה מחסור ברופאים שיצדיק נקיטת מאמץ מיוחד מצד משרד הבריאות. מותר לאנשים להתארגן ולשלם את הוצאות הלימוד שלהם. המדינה איננה רואה זאת כעת בעדיפות גבוהה. הרבר נכון לגבי כולם, יהודים וערבים.

עם זאת, היות שאני יודע שהשאלה הזאת מעיקה מאוד על המשפחות, על ההורים, אני מציע שהנושא הזה יעבור לדיון בוועדה. אני רוצה רק לומר, שבשבועות הספורים שאני מכהן כשר הבריאות לא זו בלבד שפגשתי רופאים ערבים בכפרים, אלא בחלק ניכר מבתי-החולים במדינת ישראל משרחים רופאים ערבים באחוזים ניכרים, והם זוכים להערכת הציבור. לא אחת יש גם, בוודאי, בעיות, אבל קיים יחס של שותפות בבתי-החולים, בעיקר באזורים שבהם גם חיים יהודים וערבים בשכונות ובקרבה אלה לאלה.

היו"ר ש' ארבל-אלמוזלינו:

אנו עוברים להצעת חוק ע"ו: הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (תיקון — כשירות להיבחר), התשמ"ט — 1988. בבקשה, חברת הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אנמק בכמה מלים בלבד את ההצעה, שהיא למעשה סתימת לקונה בחוק בנושא הבחירות למועצות עירוניות.

החוק הקיים אומר, ש"זכאי להיכלל ברשימת מועמדים ולהיבחר חבר המועצה מי שנתקיימו בו כל אלה: שמו רשום בפנקס הבחורים, הוא בן 21 ומעלה, מקום מגוריו" וכו'. אני מציעה להוסיף בסעיף 1(7) את המלים: "אזרח ישראלי ששמו רשום בפנקס הבחורים לאותה מועצה", כלומר, פשוט לעשות את ההקבלה הזאת, הקיימת גם בבחירות לכנסת, שיכול להיבחר למוסד ציבורי רק מי שהוא אזרח המדינה. זה דבר הנהוג בכל מדינות העולם, בכל אומות העולם — — —

עמנואל זיסמן (המערך):

בבחירות לעיריות מצביעים גם תושבים.

גאולה כהן (התחיה):

אני מדברת על הזכות להיבחר, לא על הזכות להצביע.

עמנואל זיסמן (המערך):

את רוצה שלתושב תהיה זכות פסיבית ולא תהיה לו זכות אקטיבית?

גאולה כהן (התחיה):

כן. להיבחר הוא לא יכול. לכן הדגשתי, שזכאי להיכלל ברשימת מועמדים ולהיבחר לחבר המועצה מי שנתקיימו בו אלה, כלומר, להיבחר, להצביע יכול גם תושב.

עמנואל זיסמן (המערך):

יש שתי זכויות — לבחור ולהיבחר.

חוק זה, כפי שציננה חברת הכנסת גאולה כהן, ודאי לא יתקבל לפני הבחירות הקרובות לרשויות המקומיות, כאשר הגשת רשימות המועמדים מתקיימת היום ומחר, ולא יעלה על הדעת שנחוקק חקיקה רטרואקטיבית בעניין זה.

עקרונית, הנושא הוא נושא פתוח. יכולות להיות דעות לכאן ולכאן. אני מתנגד שההצעה תועבר לוועדת הפנים לדיון טרומי כדי לבדוק את הלוח-הרוחות בבית לגביה. תודה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
בשביל מה?

היו"ר ש' ארבל-אלמוזלינו:

תודה רבה. הצעה אחרת לחבר הכנסת תופיק טובי, בבקשה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע שלא להעביר את הצעת החוק של חברת הכנסת גאולה כהן לוועדה.

כפי שציין השר, ראש מועצה חייב להיות אורח מדינת ישראל. בבחירות למועצות ולרשויות המקומיות משתתפים אזרחי מדינת ישראל ותושבים שהם תושבי קבע בכל רשות מקומית. זכות זו ניתנה וקיימת מאז קום המדינה לתושבים קבועים רבים של מדינת ישראל, שגרים וחיים כאזרחים, אבל מסיבות שונות לא קיבלו את הנתינות — או שזו לא ניתנה להם או שהם לא ביקשו אותה. אין לשלול מהם את הרשות להיות מועמדים לחברות במועצה.

אני חושב שזו הצעת חוק שתקשה ותשלול מרבים את האפשרות לעמוד בפני הבחורים ולרצות לשרת אותם. לכן אני מציע שלא לקבל את הצעת החוק.

היו"ר ש' ארבל-אלמוזלינו:

תודה. חברי הכנסת, ניגש להצבעה. לפנינו שתי הצעות: האחת — להעביר את הצעת החוק לוועדת הפנים, והאחרת — להסירה מסדר-היום. מי בעד העברה לוועדת הפנים? מי בעד הסרה מסדר-היום?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (תיקון — כשירות להיבחר), התשמ"ט — 1988, לדיון מוקדם בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

יד. הצעה לסדר-היום

הסכנה הבטיחותית ותאונות הדרכים ברחוב בראילן בירושלים

מבעיותיה החמורות ביותר של מדינת ישראל. הנושא הועלה לא אחת לדיון במליאת הכנסת, וחרף התחושה הטבעית, כי למה שנאמר כאן אין השפעה רבה על הדרגים המבצעים, הרי שלאט לאט ניכר כי יש תוצאות לדיונים, והדוגמה הבולטת ביותר היא הודעתו של שר האוצר מר שמעון פרס, שהבטיח כי חרף הקיצוצים החמורים בתקציב יושקעו השנה ובשנים הבאות כ-120 מיליון שקל בשנה בפיתוח כבישים. על כך יבורך שר האוצר ויבורכו חברי הוועדה הפרלמנטרית, שבדקה את המצב בדרכים ופעילותם הברוכה תרמה רבות ללא כל ספק.

משרה ציבורית נבחרת הוא אורח אותה מדינה. אין מדינה אחת בעולם שבה אדם הממלא משרה ציבורית נבחרת אינו אורח המדינה.

עמנואל זיסמן (המערך):
מדינות רבות.

גאולה כהן (התחיה):

אמרתי שיש לקונה בחוק. אמרתי שזו קריאה טרומית. בוועדה אפשר לדון בכל האספקטים וההשלכות של עניין הבחירה וההיבחרות, כל מה שחברי הכנסת באותה ועדה יחליטו עליו.

היו"ר ש' ארבל-אלמוזלינו:

תודה רבה. רשות התשובה לשר הפנים, בבקשה.

שר הפנים א' דרעי:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי ברצוני לברך אותך בהצלחה.

בתשובתי על הצעת החוק של חברת הכנסת גאולה כהן, קודם כול אני רוצה להבהיר את המצב הקיים, אפילו אם הוא ברור, כי חשוב להבהירו שוב.

בבחירות לרשויות המקומיות, שלא כבבחירות לכנסת, רשאים לבחור אזרחים ושאינם אזרחים. האזרחים רשומים כפנקס הבחורים לכנסת, המשמש גם לבחירות לרשויות המקומיות. אלה שאינם אזרחים רשומים כנספח שמכנים במיוחד לצורכי הבחירות לרשויות המקומיות.

העיקרון המנחה היה עד כה, כי מי שרשום כפנקס הבחורים והוא מקיים את התנאים אשר בסעיף 7 לחוק הרשויות — רשאי גם להיבחר.

חברת הכנסת גאולה כהן מציעה, שמועמד חייב להיות אזרח ישראל. הרעיון איננו זר לדיון הבחירות לרשויות המקומיות, כאשר מועמד לראש רשות אכן חייב להיות אזרח ישראלי לפי סעיף 4(ב) לחוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם), התשל"ה — 1975.

שאלה פתוחה היא, האם הכרחי שכל חברי הרשויות המקומיות יהיו דווקא אזרחים ישראלים. יש בעיות מסוימות שאינני רוצה לפרטן כאן.

גם במשרד הפנים יש דעות לכאן ולכאן, האם יש הכרח או אין הכרח בהצעת החוק המוצעת.

היו"ר ש' ארבל-אלמוזלינו:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 232 של חבר הכנסת שלמה דיין בנושא: הסכנה הבטיחותית ותאונות הדרכים ברחוב בראילן בירושלים. רשות הדיבור לחבר הכנסת שלמה דיין, בבקשה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

ראשית ברצוני לברך את סגנית היושב-ראש. אין לי ספק שתצליחי בעזרת ה', עבודה פורייה.

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מעלה נושא זה על כמת הכנסת עקב מכת תאונות הדרכים, שהיא ללא ספק אחת

נאמר לתושבים, כי בשל מגבלות תקציב יותקן רמזור רק באפריל 1990. כלומר בעוד כשנה וחצי.

רבתי חברי הכנסת, לנוכח הנתונים הנוראים בדבר הקורבנות שגבה הכביש הנוכחי, הדחייה עוד בשנה וחצי היא שעוריייה בלתי-נסבלת, המעידה לדעתי על ניכור ועל זלזול בתושבים, הרואים לנגד עיניהם כיצד מוקמים רמזורים ככל הצמתים בירושלים, בקצב מואץ, ואילו בעייתם החמורה אינה זוכה כמעט להתייחסות.

גם בקשתם הצנועה של התושבים להציב במקום מפעם לפעם שוטרי תנועה או רדר, שיטילו את אימתם על הנהגים ואלה יימנעו מנהיגה פרועה — נענתה בלך-ישוב.

רבתי חברי הכנסת, אני דוחה כאן על הסף את הטענה, כי בשל מגבלות תקציביות וחוסר תקציב לא ניתן כעת להיענות לבקשת התושבים להתקין רמזור במעבר המסוכן ביותר בכביש זה. מי שחי בירושלים יודע היטב, שכאשר יש לעירייה צורך במשהו מסרים, היא יודעת יפה כיצד להשיג את המימון בעבורו.

כאן אני רוצה לומר דבר אישי ביותר. בהזדמנות זו רצוני לברך את ראש עיריית ירושלים מר טדי קולק, אשר עשה ועושה רבות ונצורות לפיתוחה של ירושלים. ואף שיש לי חילוקי דעות לגבי כמה דברים הנעשים על-ידי סיעתו, דברים הגורמים לעוגמת נפש מרובה בקרב היהדות החרדית, בכל זאת אינני יכול להתעלם מהדברים היפים ומתרומתו הברורה של ראש העיר ליופיה ולפיתוחה של העיר.

עמנואל זיסמן (המערך):
ושל סיעתו.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
ושל סיעתו. אני מקווה שכשם שהוא משיג מימון לפיתוח ירושלים, הוא ישיג את המימון הנדרש להתקנת רמזור בכביש בראילן בהקדם האפשרי, ועל-ידי כך נחסוך בחיי אדם. אני בטוח שעיריית ירושלים תקבל את הסיוע המקסימלי משר הפנים לנושא זה.

לנוכח חומרת הנושא אני מבקש לקיים על כך דיון במליאה.

היו"ר ש' ארבל-אלמוזליני:

תודה רבה. אני מתכבדת להזמין את שר הפנים לדברתי חשובה.

שר הפנים א' דרעי:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, משרד הפנים ועיריית ירושלים ערים לבעיה הבטיחותית באזור, ובמיוחד בצומת בראילן ורחוב אביתר הכהן, פינת רחוב אוהל-יוסף, ונעשו פעולות רבות להפחתת הסכנה. הואיל וחבר הכנסת הרב שלמה דיין הוזכר חלק מהדברים, אין ברצוני לפרט את כל הנתונים שנמסרו לי על-ידי עיריית ירושלים. נעשו הרכה דברים, אם כי לא די.

אני מכיר את הרחוב היכרות אישית, וגם זעקת התושבים הגיעה לאוזני. יכולתי לפטור עצמי בדברים אלה ולומר, שמשרד התחבורה אחראי לךמזור, ומשרד הפנים איננו אחראי לעניין. אבל, לנוכח האסונות הכבדים הקורים שם מדי יום ביומו, אי-אפשר להגיד "שלוש עליך נפש". לכן, אני רוצה לומר שמשרד הפנים יעזור לעיריית ירושלים למצוא מימון מיידי לפתרון הבעיה.

מתוך נקודת מוצא זו, שלנאומים בכנסת יש לעתים השפעה, אני רוצה לגולל בפני חברי הבית את סיפורו העגום של "הכביש האדום" מספר אחת בירושלים, רחוב בראילן. הגובה מחיר דמים כבד מתושבי הסביבה ודייריה. תקוותי היא, כי בדברתי תשובתו של ידידי ומכובדי שר הפנים, הרב אריה דרעי, ניתן יהיה לציין את ראשית הדרך לפתרון הבעיה החמורה.

רבתי חברי הכנסת, לפני שאתאר כאן את נתוניו הטופוגרפיים של הרחוב האמור ואת אוזלת-ידם של גורמי התנועה השונים, אני חייב לציין את נתוני השכול והדם, כפי שנמסרו לי בשיחות עם דיירי הרחוב, ובהמשך הדברים אציין מדוע לא ניתן היה להשיג נתונים אלה מהגורמים המוסמכים.

בעשור האחרון, מאז החל ועד התושבים לטפל ולרשום את הנעשה ברחוב המסוכן, נספרו למעלה מ-40 הרוגים, רובם המכריע ילדים, ולמעלה מ-150 פצועים, גם הם רובם ילדים.

אני רוצה לצטט בפניכם מה שנאמר לי על-ידי אחד התושבים, שאינני מטיל ספק במהימנותו: "אין כמעט בניין אחד לאורך הכביש שאין בו מת או פצוע קשה. הכביש הזה הוא הסיט המעיק על חיינו". ניכרים דברי אמת.

דומה, כי לירושלמים שבקרב חברי הבית מיותר להציג את המבנה הטופוגרפי של האוטוסטרדה הזאת, המשמשת כפתחה הצפוני של ירושלים בלב-לבו של אזור מגורים צפוף. למי שאינו ירושלמי, אומר בקצרה כי מדובר בכביש רחב-ידיים בעל שלושה מסלולים ויותר לכל כיוון, הנמצא במורד תלול ביותר. שני נתונים אלה — כביש רחב-ידיים ומורד תלול — גורמים לנסיעה מהירה ומסוכנת ביותר של נהגים רבים. בשל עומס התנועה חציית הכביש, גם כמעברי החצייה, אינה מן הדברים הנעימים ביותר.

במשך שנים רבות נאבקים תושבי הרחוב למען פתרון מקיף וכולל לבעיה של חציית הרחוב המסוכן. אך מה שנעשה בפועל בשטח הם רק תיקונים קלים ובלתי-משמעותיים. כסך-הכול גזמו שיחים והציבו שלטים וזהרים, המזהירים מפני חצייה שלא כמעברים המסומנים.

עמנואל זיסמן (המערך):

חבר הכנסת שלמה דיין, אתה עדיין חבר מועצת עיריית ירושלים. למה אינך מעלה זאת שם? היו לך חמש שנים.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

הנושא של רחוב בראילן הועלה שם פעמים רבות, ולצער לא קיבלנו את התשובה הנאותה.

התועלת של הצעדים שנעשו היתה אפסית משתי סיבות: א. ילדים לא תמיד מתחשבים בשלטים; ב. תאונות רבות אירעו דווקא כמעברי החצייה, וזאת בשל הנהיגה הפרועה של הגולשים במדרון התלול, כאילו זה מסלול מירון שאינו מאפשר להם לפעמים לעצור ולתת זכות קדימה להולכי רגל. רק לפני כשלושה שבועות נהרג תייר וילד אחד נפצע כמעברי החצייה המסוכנים האלה.

במהלך המגעים הממושכים שקיימו התושבים עם גורמי התנועה תבעו הראשונים הקמת גשר מיוחד להולכי רגל, כמקובל במקומות אחרים, מסוכנים פחות, כרחבי העיר. אך משתכבר כי מסיבות טכניות אין הדבר אפשרי, תבעו התושבים שיוצב לפחות רמזור במעבר המסוכן ביותר. אך תביעתם נדחתה. רק לאחרונה הוכרה צדקת טענתם, והם הוכנסו לתוכנית העבודה של התקנת רמזורים בעיר. אולם,

היו"ר ש' ארבל-אלמוזלינו:
ובכן, חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת: להעביר את
ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת שלמה דיין לוועדת הפנים.
אני מעמידה אותה להצבעה.

ה צ כ ה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת
הפנים ואיכות הסביבה התקבלה.

טו. הצעה לסדר-היום

צמצום היקף הסיוע מטעם המגבית בארצות-הברית לקליטת עלייה בישראל

מברית-המועצות ויבקשו להגיע לארצות-הברית, ומקווים
שיגיעו כ-40,000 איש, והכוונה היא שלא לקחת מהסכומים
שמהם לקחו עד עכשיו — כדי לקלוט אותם בארצות-הברית
יידרשו כ-150 מיליון דולר.

הכוונה והדרישה ברורות: לא רק 40 מיליון דולר, לא רק
50 מיליון דולר, ואל תופתעו כשיקפצו ל-150 מיליון דולר,
לצורך קליטת מהגרים מרוסיה לארצות-הברית. ואם יידרש
סכום כזה, יש כבר, כפי הנראה, כוונה להעביר זאת מכספי
המגבית המאוחדת.

אל נשכח שהמגבית המאוחדת, אף שהיא חדורה רגשות
לציון, לירושלים, לישראל, לארץ הקודש, לבית הלאומי,
למדינת ישראל — כל הביטויים שמשחמשים בהם בעת איסוף
הכספים — הכספים שלה מתחלקים עד כה כך: 60% מכספי
המגבית מופנים לצרכים המקומיים, ורק 40% מכספיה צריכים
להגיע לישראל, אם אכן מעבירים 40% — אינני יכול להגיד.
אבל, יש ויש ספקות בעניין זה. אבל, אם גם מ-40% אלה יורידו
עשרות מיליוני דולרים בעבור קהילות באמריקה לקליטת
המהגרים מרוסיה — רבותי, זה דורש דיון.

בד בבד עם דרישה זו וכוונה זו, לקצץ עשרות מיליוני
דולרים לקליטת מהגרים מרוסיה בארצות-הברית, מעניינת
הידיעה שנחפרסמה עליידי סוכנות עיתים, שעולה חדשה
ממזרח-אירופה הגיעה לנמל התעופה בן-גוריון ושהתה בנמל
ארבעה ימים. היא, המסכנה, התלוננה: אין לי קרובים בארץ.
אבל פקיד משרד הקליטה הסבירו, שלאדם בודד לא מוכנים
לממן שהייה במלון. לעולה המסכנה היא, אלמנה בת 50,
שכל חייה התפרנסה בכבוד, הסבירו עובדי משרד הקליטה,
שקשה למצוא סידור הולם לאנשים בודדים הבאים
ממזרח-אירופה ומארצות המצוקה. הם מוכנים להשתתף
בסכום של 150 שקל לחודש כהוצאות שכר דירה, אבל במחיר
זה אין הרי סיכוי למצוא גם חדר עלוב. למעשה לא מגיעים
יותר מ-10 עולים בודדים בחודש מברית-המועצות, מפולין,
מצ'כוסלובקיה, מהונגריה ומיוגוסלביה. לעובדי משרד
הקליטה אין פתרון לבעיית מגוריהם של העולים. המשרד
הראשי של משרד הקליטה בירושלים הזהיר שלא לשלוח
בודדים לבתי-מלון — אני מתכוון לשר הקליטה הקודם, ואינני
אומר זאת לך. ואם ישלחו לבתי-מלון — הקשיבו — יצטרכו
לממן את דמי האכסון ממשכורתם. את העובדה הזאת פרסמה,
כאמור, סוכנות עיתים. זה היה בתקופת כהונתו של השר
הקודם. האם יש היום הוראה אחרת? זאת נשמע בוודאי היום
מהשר.

העובדה כשלעצמה מעציבה. מה נאמר ואין נסביר
לאלמנה העצובה והמסכנה, ששהתה בשדה התעופה ארבעה

אני מבקש להעביר את הנושא הזה לוועדת הפנים של
הכנסת, למעקב.

היו"ר ש' ארבל-אלמוזלינו:
תודה רבה לשר הפנים. חבר הכנסת שלמה דיין, האם אתה
מסכים להעביר את הנושא לוועדת הפנים?

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
מסכים בהחלט.

היו"ר ש' ארבל-אלמוזלינו:
אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 130, של חבר
הכנסת מנחם פרוש: צמצום היקף הסיוע מטעם המגבית
בארצות-הברית לקליטת עלייה בישראל. רשות הדיבור לחבר
הכנסת מנחם פרוש, בבקשה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
כבוד היושב-ראש הגברת שושנה ארבל-אלמוזלינו,
בראשית דברי אני רוצה להביע את ברכתי לך ואת הערכתי
אותך — לתפקידך החדש כסגנית יושב-ראש הכנסת. מאז
כניסתך לכנסת, בכל תפקיד שהטילו עליך, הוכחת את
כשרונותיך. אני זוכר את התפקיד החשוב שמילאת בוועדת
העבודה והרווחה, וגם את תפקידך הקשה עד מאוד כשרת
הבריאות. אין ספק שאת יכולה לתרום רבות בתפקידך
לתפקודה של הכנסת. תחברכי בהצלחה ובכל טוב.

היו"ר ש' ארבל-אלמוזלינו:
תודה רבה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
לפני שאני מתחיל את דברי, אני רוצה לברך את שר
הקליטה הרב יצחק פרץ. אין כל ספק, הוא האיש הנכון במקום
הנכון. לאור העובדה, שהרובאר היחיד כמעט לעלייה
לארץ-ישראל הוא היהדות החרדית, חשוב עד מאוד שאיש כרב
פרץ, המבין לרוחם של העולים החרדים, ימלא את התפקיד
החשוב הזה. לפניך, כבוד השר, תפקידים חשובים מאוד
במשרד זה. ובאמת, הגיע הזמן שתתגבר על כל הקשיים שהיו
בעבר ותתקן את הדברים. אני בטוח שאתה תלמד את הנושאים
ותתקן אותם. עלה והצלח.

אני הגשתי את ההצעה לסדר-היום עוד כאשר היה
בתפקידו שר הקליטה הקודם. מר יעקב צור, והוא אשר גילה,
כי ראשי הפדרציות היהודיות בארצות-הברית מתכננים לקצץ
כ-40 מיליון דולר מכספי המגביות המיועדות לפיתוחם
ולחיזוקה של ישראל, ולהשתמש בכסף זה לטובת קליטתם
בארצות-הברית של נושרים מברית-המועצות. אחרי מר צור
קמה מקהלת מתירעים, כמו יושב-ראש הנהלת הסוכנות מר
שמחה דיניץ, יושב-ראש מחלקת העלייה והקליטה בסוכנות
מר אורי גורדון, וגם מר פרס ומר שמיר, ואף אסירי ציון
לשעבר. מתברר, שאין מסתפקים בקיצוץ של 40 מיליון דולר
— כבר מדברים על 50 מיליון דולר. ולא מסתפקים ב-50
מיליון דולר — מוסיפים שהקיצוץ עלול להגיע גם ל-60
מיליון דולר. והואיל וה"גוינט" הגיע לסף פשיטת רגל בגלל
ההוצאה הכבדה על כלכלת הנושרים, המגיעה ליותר
מ-25,000 דולר ליום; והואיל ובימים האחרונים גדלו
ההערכות בדבר מספר היהודים שיצאו בשנה הבאה

פרלמנטר מוכשר מאוד, ואני בטוח שאתה תתרום לתפקיד הזה. הרשה לי לסיים את דברי בעוד כמה דקות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אחרי מחמאה כזאת, קשה לי לסרב לך, אבל אנחנו בכל זאת בסופו של היום.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כן, אני עוד מעט מסיים. אתה גם לא מקפח איש. אתה רואה כמה חברי כנסת יש באולם. המליאה כמעט ריקה.

אנחנו חייבים לעשות לעצמנו חשבון נפש מדוע הגענו לשפל המצב הזה, ש-93% מהמהגרים מברית-המועצות נושרים לארצות-הברית. לפי מה שפורסם, 2,295 יהודים עזבו את בריית-המועצות בספטמבר שנה זו ורק 108 מהם הגיעו לישראל; או, אם ניקח את הנתון המעצב של משרד הקליטה, מתוך 17,000 יהודים שיצאו את גבולות בריית-המועצות בשנת 1988, הגיעו לארץ רק 2,250. ועוד אין לנו הנתונים כמה מאלה המעטים שעלו הנה אומנם יישארו בארץ.

הגענו עד כדי כך ששלטונות ארצות-הברית כבר מודאגים מזרם המהגרים מברית-המועצות. ושינגטון איננה מוכנה להתמודד עם הזרם הענק של פליטים המגיעים לשטחה. כאשר מתוך 650 יהודים שהגיעו מרוסיה בשנת 1986 גדל המספר ל-13,000 בשנה זו. ובקרבת רומא ממתינים 6,000 מהגרים.

אנחנו חייבים לקיים דיון רציני בנושא זה, כי הוא נוגע לקיומנו ולעתידנו. חרפה ובושה לנו אם הגענו למצב שאחרי 40 שנות קיום מדינת ישראל לא רק שלא עולים, אלא בורחים מן הארץ. רבותי, לאן הגענו? בורחים מארץ-ישראל, מתכנרים לארץ-ישראל. מה הקולות ששומעים כאן מהספסלים האלה, הריקים עכשיו? אבל אני הייתי אומר זאת גם בפניהם. הם נלחמים עכשיו על זכויות אש"ף בארץ-ישראל ולא נותנים לדון כאן דיון רציני ומעמיק על מה שקורה כעת עם מדינת ישראל. איך הגענו לכך שהיוצאים מרוסיה שואפים להגיע לארצות-הברית, ש-6,000 יהודים נמצאים בקרבת רומא ואינם רוצים להגיע לארץ-ישראל? ואם 10 יהודים, פליטים בודדים, באים לארץ-ישראל, אין לנו בשבילם סידור מתאים. מה קורה כאן?

רבותי, האם זוהי התגשמות החלום הציוני החילוני? במשך אלפיים שנות גלותנו, ביגון ובששון לא שכחנו את ציון וירושלים. געגועים עזים היו לנו לארץ-ישראל, השתוקקנו לעלות אליה, והתגברנו על כל הקשיים כדי להגיע אליה. היתה תקופה מאוד מאוד חשוכה, שלא נתנו לנו להיכנס, ורק 6% מהסרטיפיקטים ניתנו לנו.

ועכשיו, רבותי, עד כדי כך הגענו? מרוסיה. להגר לארצות-הברית? וכאן בארץ-ישראל לא למצוא אפשרויות קליטה ל-10 פליטים? עד כדי כך הגענו, שירדו מארץ-ישראל 360,000 בני נוער שהתחנכו חינוך ציוני חילוני? אנו חייבים לעשות חשבון נפש, הוא בקיומנו בארץ-ישראל ובעתידנו כעם בארץ-ישראל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת פרוש.

ימים, כאשר לא יכלו לקלוט אותה ולתת לה מקום ללון, כאשר באותו זמן דורשים להעביר 40 מיליון דולר לארצות-הברית, ויותר מזה, לקליטת מהגרים באמריקה? קשה לתת ביטוי מתאים לטרנד הזה. זאת, זה פרדוקס משוע, שלא יהיה תקציב לסידורם של 10-15 עולים בחדשים ובאותו זמן יעבירו עשרות מיליוני דולרים למהגרים באמריקה.

אין ספק כי גורם רציני בכוח המשיכה של אמריקה הוא השפע שמשפיעים הארגונים המטפלים במהגרים, וכאן המצב הוא עלוב, כפי שאמרתי. ראשי הסוכנות יצאו לארצות-הברית להתריע נגד העברת עשרות המיליונים לארצות-הברית, והם מתחילים או יתחילו להתעורר. עד היכן הגיעו הפטרונים האמריקנים בתחושתם שהם הקובעים, הם הנותנים, הם המחליטים. כל זה הוא בעצם רק מהלך אחד כהליכות הפטרונים האמריקנים, בסוכנות היהודית ובתנועה הציונית. זה מתבטא לא רק בעובדה הזו, אלא בכל גישותיהם ובמגעים עם הסוכנות היהודית כאן במדינת ישראל, ולא רק בנושאים הנוגעים לסוכנות היהודית אלא לגבי כלל הנושאים בחיינו כאן בארץ-ישראל. הם הנותנים, וכאן בארץ-ישראל מקבלים. הם מועלים מן שארץ-ישראל היא בעצם הנותנת והם המקבלים.

זאת אשר אמרתי, כי המגבית המאוחדת מבוססת על צרכיה של ישראל ועל מאבקה של ישראל. והנה, מהמגבית הזאת לוקחים הפטרונים באמריקה לצורכיהם. השאלה היא, האם התנועה הכלולה בדרישה להעביר עשרות מיליוני דולרים מחלקה של ארץ-ישראל תעורר את ראשי הסוכנות היהודית והתנועה הציונית לראות נכוחה עד כמה הפטרונים האמריקנים מפריזים בשנים האחרונות במהליכיהם החורגים מכל גבול. האם ראשי הסוכנות, שיצאו בתגובות חריפות, לא יושחקו על-ידי הפטרונים האמריקנים?

ראינו זאת בנושאים שונים. אפשר היה לראות את אופן הופעת הפטרונים האמריקנים, שהגיעו במקלות מכל הקהילות האמריקניות ודרשו, ואין דרשו, להתערב בנושא התחיקה של תיקון חוק השבות. כלי לדבר כרגע על עצם הדבר החמור שהתגלה, עד כמה הקהילות הרפורמיות באמריקה ננועות בנגע ההתבוללות וההתנכרות לבלי הכר כלל מי הוא יהודי, לא אחת הפתיע אותנו אופן הופעתם, תעוזתם, תחושתם, כאילו הם הפטרונים שלנו, כאילו הם מכלכלים אותנו. וכאמור, לא נעלם מאתנו שקהילותיהם וצורכיהם הציבוריים ממומנים מכספים הנתרמים למען ארץ-ישראל. למען צורכי מדינת ישראל. כמאמר חכמינו: "כל העולם ניזון בגלל חנינא בני, וחנינא בני לו בקב חרובים מערב שבת לערב שבת".

ההלם הזה בהצגת הדרישה של ראשי הפרציות, לקצץ עשרות מיליוני דולרים מחלקה של ארץ-ישראל לצורכי קליטת מהגרים מרוסיה, אינו פוטר אותנו מלעשות לעצמנו חשבון נפש נוקב, רציני, גם מהאספקט השני של הנושא.

אדוני היושב-ראש, לא הבחנתי שאתה מנהל עכשיו את הישיבה. אני רוצה לברך אותך. זוהי הופעתך הראשונה בתפקידך זה. עם כל חילוקי הדעות בינינו, אני יודע שאתה

טז. הצעה לסדר-היום

קליטת העלייה ודרישת המגבית היהודית והפרדציות היהודיות בארצות-הברית לקצץ 50 מיליון דולר

מכספי הסוכנות היהודית לטובת קליטת נושרים בארצות-הברית

התסכול, הזעם, המרירות והתחושה של ניפוץ חלום הגאולה שנתגשם אינם רק נחלתו של העולה שבכל זאת עולה, וחש לעתים כי עולמו הרוחני והפיסי חרב עליו, אלא, למרבה האירוניה והגיוון, אדוני היושב-ראש, גם של העומדים בראש מערכת העלייה והקליטה, גם בסוכנות היהודית וגם אצל חלק ממקידי הממשלה הנוגעים בדבר.

"האדישות, הזלזול, אולת היד וקירות החושים, אשר חברו להם יחדיו, אפיינו את דרך טיפולה של הממשלה היוצאת בנושא העלייה והקליטה" — האשים לפני שלושה שבועות ראש מחלקת העלייה של הסוכנות היהודית, מר אורי גורדון. "מצב הקליטה בישראל גובל במחדל ובחרפה לאומית. על כל ממשלות ישראל רובצת האחריות הכבדה להידרדרות כמצב העלייה והקליטה ולהזנחה הפושעת השוררת כיום בתחום זה" — אמר.

כאשר ראש מחלקת העלייה של הסוכנות היהודית וההסתדרות הציונית אומר דברים אלה — ואני מכרך אותו על אומץ לבו ולומר דברים כה קשים בחריפות שכזאת — ודברים אלה מתפרסמים בתקשורת ומגיעים לידיעתם של היהודים בחוץ-לארץ, בכלל זה מעבר למסך הכרזת, שהוא כבר לא כל כך ברזל, והם מצטרפים לידיעות המגיעות מן הארץ באמצעות מכתבים ושיחות טלפון ובערוצי קשר אחרים, ולפיהן המצב בארץ קשה כמעט בכל תחומי החיים, קשה מאוד: כאשר הם שומעים שבשנה זו נטשו את הארץ וירדו ממנה 21,000 אזרחים, שכל יום מפורטים מאות עובדים ונסגרים מפעלי תעשייה ומספר הבתי-מועסקים במשק עבר את גבולות ה-120,000; כאשר הם שומעים שגם בנושא השיכון המצב הוא בלתי נסבל והממשלה אינה מסוגלת לעמוד בהתחייבויותיה לספק פתרונות דיור הולמים בזמן סביר לעולים, במיוחד דיור ציבורי, שבין 30% ל-50% מעולי ברית-המועצות למשל זכאים לו על-פי הקריטריונים המקובלים; כאשר הם שומעים שגם המשכנתאות איכרן בשנתיים האחרונות כ-40% מכוח הקנייה שלהן ושומעים שבמצב האבטלה הקיים בארץ עליהם לעבור שבעה מדורי גיהנום כדי לזכות, לאחר תלאות, במקום עבודה ההולם את כישוריהם ואת מקצועם — מה במצב דברים שכזה יביא את היהודי היושב באמריקה הצפונית והדרומית, באירופה ובדרום-אפריקה, ואפילו במזרח-אירופה ובברית-המועצות, לרצות לעלות לישראל ולחיות בה?

ישראל, אדוני היושב-ראש, מצטיירת בעיני העולם, והיהודים בכלל זה, כמי שנושאת על הר גועש ורועש, באזור שבו עלולה להתלקח כל רגע מלחמה, או התנגשות צבאית חמורה, עקובה מדם, חלילה, ובמצב שכזה כוח המשיכה שלנו שואף לאפס.

נכון, שום שר לקליטת העלייה איננו יכול, ואיננו תובע זאת ממנו, לשנות את המציאות האומללה הזאת שבה אנו חיים זה עשרות שנים. זאת יש לפתור אך ורק במסגרת שאיפתנו המתמדת לשלום עם שכנינו, אך אני רשאי גם רשאי לתבוע ממשלת ישראל, והשר לקליטת העלייה הוא מייצגה לעניין זה, לעשות כל שביכולתה על-מנת להבטיח שכל עולה שמגיע לארץ יתקבל באופן שריגש שהוא בא לביתו, למולדתו,

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 256 מאת חבר הכנסת אפרים גור, בנושא: קליטת העלייה ודרישת המגבית היהודית והפרדציות היהודיות בארצות-הברית לקצץ 50 מיליון דולר מכספי הסוכנות היהודית לטובת קליטת נושרים בארצות-הברית. בבקשה, חבר הכנסת גור.

אפרים גור (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ממשלת ישראל, זו שאושרה על-ידי הכנסת לפני כחודש, העמידה בלב קווי היסוד של מדיניותה את נושא קיבוץ הגלויות של העם היהודי במולדתו כיעד מרכזי של מדינת ישראל. בסעיף הראשון של קווי היסוד של הממשלה מודגש הצורך בהתמדה ביצירת התנאים החברתיים, הכלכליים והרוחניים להגשמת יעד זה של קליטת העלייה.

בהצהרה זו של כוונת הממשלה אין לכאורה כדי להצביע על חריג כלשהו, או על שינוי מהפכני בגישתה של הממשלה הזאת, שכן מדינת ישראל הוקמה מתוך צורך בבית לאומי לעם היהודי, ואין קיום לבית זה ללא היהודים וכלי שהמדינה תעשה כל אשר לאל ידה כדי ליצור תנאים למשיכתם ולעלייתם ארצה.

אלא מה? כל ממשלות ישראל הצהירו ומצהירות שנושא העלייה והקליטה הוא בראש סולם העדיפויות של עשייתן לאחר הביטחון, אך בפועל ניתן למצוא זאת בעיקר בקווי היסוד, במצעי המפלגות ובכאומיהם של ראשי המדינה מעל במה זו או מעל במות אחרות, בארץ ובתפוצות.

אין פרדוקס גדול יותר, ואולי אף טרגדיה גדולה יותר, מאשר ההצהרה שהעלייה והקליטה הן בראש דאגתה של הממשלה, בשעה ששני מרכיביה המרכזיים — הליכוד והמערך גם יחד — מוותרים במחי יד, בלי שום מאמץ, ולו הקטן ביותר, מצדם על המשרד האמור לטפל בנושא זה בשם ממשלת ישראל. ואילו בכנסת, בעת משא-ומתן על חלוקת ראשות הוועדות, גם המערך וגם הליכוד לא רצו את ראשות ועדת העלייה והקליטה. זה גם זה דרשו לקבל ראשות ועדה אחרת, כלכלה למשל, וכלכך שוועדה זו תיוותר אצל זולתה. הרחיקו לכת עד כדי כך, שלאשונה בתולדות הכנסת הסכימו על רוטציה בראשות הוועדה כדי שלא לעמוד בראשה, חס וחלילה, יותר משנתיים.

אם זה יחסן של המפלגות הגדולות, של הממשלה ושל הכנסת לנושא, מה לנו כי נלץ על הציבור בישראל, המגלה אדישות מוחלטת כמעט וחוסר תפוחות ונכונות לעזרה לעלייה, ובעיקר לעולים החדשים? אני סבור שרק במצב זה של אדישות וחוסר אכפתיות משווע, הזועק לשמים, יכול להתרחש היום מה שאני מגדיר כקטסטרופה ציונית ולאומית כאחת. 7,000 יהודים, ומספרם הולך וגדל בקצב מסחרר, מתרכזים בעיירות איטלקיות, לדיספולי וסנטה-מריןלה, ומצפים לאשרות כניסה לארצות-הברית.

האסון איננו רק בכך שהם אינם רוצים להגיע למדינת ישראל ומעדיפים את ארצות-הברית על פניה, אלא בעיקר כזה שמדינת ישראל על רשויותיה השונות כמעט שאינה עושה דבר כדי לנסות ולשכנע אותם, או את חלקם לפחות, לעלות לישראל.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ :
הסכום הוא 450 ש"ח לחודש. אך בזה די.

אפרים גור (המערך):
למשפחה בת כמה נפשות, כבוד השר?

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ :
למשפחה בת שלוש נפשות. זה סכום ההולם דירה שאינה ממוקמת במרכז המדינה. באזור המרכז קשה למצוא דירה בסכום זה. את דברי בניין זה אומר אחר כך.

ג. בנושא התעסוקה, 1,000 עובדים שולבו בשנה האחרונה בעבודה במוסדות ציבור ובמשרדי ממשלה. 600 עולים נמצאים במרכזי למידה והכוונה תעסוקתית. 800 עולים כבר עברו קורסים והכשרה מקצועית במרכזי הלמידה האלה.

ד. אכן קיימת אבטלה מסוימת גם בקרב העולים, כשם שקיימת אבטלה בציבור הישראלי בכלל. מספר העולים הנהנים מתשלומים בגין אבטלה מגיע ל-773.

ה. נושא הקליטה נמצא בתהליך של רפורמה. עד כה הופנה כל עולה למרכזי הקליטה בלבד. הרפורמה מטרתה לאפשר מסלול של קליטה ישירה, דהיינו, כל עולה יהיה רשאי מייד עם הגיעו לארץ להשתכן בבית-מלון לתקופה של שבוע-שבועיים, ולאחר מכן הוא יוכל לשכור לעצמו דירה במקום הרצוי לו. לרשותו יעמוד סל קליטה בסכום של 17,071 שקלים לשנה. הכוונה היא לקלוט את מרבית העולים בקליטה ישירה. המטרה של הקליטה הישירה היא: 1. להחיש את תהליך — — —

אפרים גור (המערך):
הסידור בבית-מלון, כבוד השר, הוא גם בשביל עולים בודדים?

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ :
אתיחס לזה.

המטרה של הקליטה הישירה היא: 1. להחיש את תהליך קליטתו של העולה בחברה הישראלית; 2. לאפשר לעולה בחירת מקום מגורים לפי רצונו ובהתאם לשיקוליו האישיים; 3. שלא להפוך את העולה לנטל על הסוכנות והממשלה בישיבה ממושכת במרכזי הקליטה.

ו. נכון לשעה זו, הקליטה הראשונית היא בעצם באחריות הסוכנות בלבד, אולם מ-1 באפריל 1990 תהיה כל הקליטה הראשונית בידי הממשלה, בעזרת ה'.

הערות: א. ממאי 1987 עד היום בחרו במסלול הקליטה הישירה 900 משפחות: ב. משרד הקליטה והסוכנות מפעילים מסלול ניסיוני של קליטה ישירה ל-1,000 משפחות לתקופה שבין 22 בנובמבר 1988 ל-1 באפריל 1990. במסלול זה כבר עברו 450 משפחות.

כעת אשיב על ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת הרב פרוש, וממילא אשיב גם על חלק מהדברים של חבר הכנסת גור.

אני מבקש סליחה, אדוני, שכחתי לברך אותך היום, ואני מברך עכשיו את היושב-ראש. אני משוכנע שהוא יבצע, כפי שכבר נאמר כאן, את תפקידו בכשרון, כדרכו, במיומנות ובסובלנות כלפי חברי הכנסת.

היו"ר מ' וירשובסקי:
בהחלט, תודה רבה.

לאחיו, לאנשים החפצים בו וביקרו, באופן שידע שהוא ברכה למדינה ולחברה ולא נטל, כפי שהוא חש לא אחת, לצער כלולו.

אם לא ינקטו הממשלה ורשויות הקליטה מייד צעדים בלתי שגרתיים, תוך הקצאה של משאבים נאותים, לעצירת הסחף של ההידרדרות ולשיפור מיידי של דרכי הקליטה, תהיה זו בכייה לדורות ותהיה בזה משום החמצת שעת כושר, שאינני יודע אם ומתי תהיה לנו כמותה בעתיד.

אני פונה לממשלת ישראל ליחד בדחיפות דיון מקיף ויסודי במשבר החמור הזה ולקבל את ההחלטות המתחייבות לטיפול במצב.

אני קורא לממשלה, לסוכנות היהודית ואף לכנסת ישראל לשגר מייד שליחים רמי דרג — שרים, חברי כנסת, ראשי הסוכנות ופקידים בכירים — אל מחנות המעבר של הנושאים באיטליה, כדי שמעמדם יקרום אמינות ויעורר אמון גדול יותר אצל אלפי היהודים, ואולי הם יביאו עולים רבים יותר. לי באופן אישי אין צל של ספק, שצעד זה ישכנע חלק מן המועמדים לנשירה לשנות את החלטתם ולעלות לישראל.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לנצל את העובדה שאני מדבר בנושא העלייה והקליטה כדי לשלוח את ברכתי ואת ברכת כנסת ישראל לאחד הסמלים הבולטים ביותר של הציונות בת זמננו, ותיק אסירי ציון ומסורבי העלייה שעדיין נותרו בבית-המועצות יולי קושוובסקי, שהיה לי הכבוד לפגשו בכיתו במוסקבה פעמיים השנה, וזאת לרגל ההודעה שקיבלנו, לשמחתנו, על עלייתו לישראל ב-1 במרס — כך אני מקווה. יולי, יחד עם חבריו, יגשים בכך חלום בן שנים רבות.

על האומה כולה ועל כנסת ישראל להצדיע ליולי ולחבריו על ההקדבה, הנחישות, אומץ הלב והמסירות שהם מגלים תוך חירוף נפש במאבקם למען הזכות להצטרף לעמם ולעלות למולדתם.

אני סבור, שחובה על הכנסת לקיים במועד האפשרי הקרוב ביותר דיון ממצה בנושא במליאה, ואני מבקש ממך, כבוד היושב-ראש, להביא להצבעה את הצעתי לקיום דיון בנושא זה במליאת הכנסת. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה רבה. השר לקליטת העלייה, השר פרץ, ישיב על שתי ההצעות.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי ברצוני להודות לידידי ומכובדי חבר הכנסת הרב מנחם פרוש על הברכות שביך אותי. יהי רצון שהן גם תתקיימנה ותתגשמהנה.

הגם שחז"ל אמרו, שמשביים על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, אשנה את הסדר ואשיב על אחרון ראשון ועל ראשון אחרון.

חבר הכנסת אפרים גור מתלונן על אוזלת יד בקליטת העלייה. ברצוני לדווח לו קצרות על העשייה של המשרד בנושא הקליטה בשנה האחרונה:

א. בשנה האחרונה נמצאו 4,000 פתרונות דיור קבע. 3,000 משפחות מצאו פתרון באמצעות קבלת משכנתאות ו-1,000 משפחות מצאו פתרון במסגרת דיור ציבורי.

ב. 8,000 עולים נהנים מסיוע משופר בשכר דירה בשוק הפרטי, קרי: המשרד והסוכנות מממנים להם את שכר הדירה.

עדנה סולודר (המערך):
אפשר לשאול בכמה? מה הסכום?

יורדים, ניסיתי לבדוק את הנתון הזה. הנתון הזה הופיע בעיתונות. הוא הופץ עליידי רינה ברטל, העומדת בראש האגודה למניעת ירידה מן הארץ. ניסיתי לבדוק עד כמה הנתון הזה נכון. פנינו לשלש המרכזיות לסטטיסטיקה ונאמר לנו, שהנתון הזה אינו נכון והוא לא יכול להיות נכון. מפני שעדיין אין בידי שום רשות נתונים שניתן לקבוע לפיהם את ממדי הירידה בשנה שעברה. לעומת זאת, ההערכה שקיבלתי ממקורות מוסמכים, על סמך נתונים שיש בידינו, נכון לשנה זו, מדברת על ירידה של כ-9,000 יהודים מארץ-ישראל בשנה האחרונה.

דבר שני: עניין העולה מרומניה, שעליו דיבר חבר הכנסת פרוש, ובצדק, התפרסם בעיתון. בעקבות הפרסום הזה ירדתי עם אנשי משרד הקליטה לסיוור כנמל התעופה לוד, ביחידה לקליטת עולים. בדקתי את הנושא באופן אישי — לא באופן אישי עליידי אנשי המשרד. התברר ששלושת המקרים שהתפרסמו לאחרונה בעיתונות הישראלית אין להם אחיזה במציאות. לא היה מקרה כזה שאשה מרומניה, תחת הכותרת "הפרופסורית מרומניה", לנה ארבעה לילות בשדה התעופה בלוד. אני אומר, שעובדתית לא היה מקרה כזה. המקרה הזה מצוץ מן האצבע.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
סוכנות עת"ם היא סוכנות אחרת. אני הסתמכתי על עת"ם.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:
אין לי טענות. אמרתי שטענת בצדק. אמרתי שהרב פרוש העלה בצדק את הדברים, כיוון שהדברים התפרסמו בעיתונות הישראלית עליידי סוכנות עת"ם. אבל אני בדקתי את הדברים באופן אישי, הן עליידי המשרד והן בצורה בלתי אמצעית. ירדתי לשטח, ראיינתי את האנשים, דיברתי עם יושב-ראש היחידה לקליטת עולים בשדה התעופה בלוד. אין שחר לכל הסיפור הזה.

התפרסם סיפור נוסף על משפחה בת חמש נפשות שלא קלטו אותה וכו', סיפור שלם. גם הסיפור הזה מצוץ מן האצבע. המשפחה הזאת, ששמה התפרסם, באה ליחידה הקליטה בשדה התעופה והתנצלה על הפרסום. והדברים פורסמו בעיתון.

המקרה האחרון שהתפרסם עסק בעולה בודד מרוסיה, שלא קלטו אותו. יש לו צוואה מאביו שהוא צריך לעלות לארץ. כעת הוא שוקל לרדת מחדש לרוסיה. ובכן, בדקתי אישית גם מקרה הזה. המקרה הזה אינו נכון. הוא מפוברק. אינני יודע מי מסתתר מאחורי הסיפורים, ואני מנחש שכל יום שני וחמישי יופיעו סיפורים כאלה בעיתונות. יכול להיות שמישהו מחפש את שר הקליטה החדש. יכול להיות שמישהו מחפש את נושא הקליטה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
זה התפרסם לפני מינוי שר הקליטה החדש. האם יש הוראה לגבי בודדים?

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:
אינני מתכוון להימלט משום נושא. אני אתייחס לזה. גם המקרה של הצעיר מוסייה אינו נכון. כנמל התעופה בלוד, ביחידה לקליטת עולים, מסרו לי שהיהודי הזה הגיע ללוד ומיד פנה לאנשים במקום ואמר: רבותי, אני רוצה להגיע לארצות-הברית, תסיעו לי כמהירות האפשרית. אני משאיר לכם כתובת. אני הולך למלון ואני מבקש מכם להודיע לי תוך כמה ימים אילו סידורים עשיתם כדי שאוכל להגיע מכאן

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

אשר לדברים של חבר הכנסת הרב פרוש, הבעתי את דעתי הנחרצת נגד קיצוץ בכספי המגבית, המיועדים, בין השאר, לקליטת עולים מברית-המועצות בארץ, והעברת חלק מן הכספים לקליטת הנושאים בארצות-הברית. את דעתי הבעתי בפומבי, בפורומים שונים, ואציין אותם בהמשך.

אין ספק, שיש להפנות את כל המשאבים העומדים לרשות המגבית היהודית אך ורק לצורכי קליטה של העולים בארץ. הן עולים מברית-המועצות והן עולים מארצות מצוקה אחרות.

על ראשי הפרדציות היהודיות לדעת, כי אין להמיר גולה בגולה. ההיסטוריה היהודית מוכיחה, כי הגולה השלווה ביותר אינה תחליף לישיבת קבע בארץ-ישראל. דרך אגב, כתורה נאמר: וישבתם לבטח בארץ. דרשו חז"ל: בארץ אתם יושבים לבטח, ואין אתם יושבים לבטח בחוץ-לארץ.

אני מקווה להעלות את הבעיה הזאת גם בישיבת הממשלה ולהעמיד את ראש הממשלה ואת השרים על חשיבות הנושא. שכן נושא הפניית המשאבים לצורכי קליטת העלייה חייב לעמוד בראש סדר העדיפויות הלאומי שלנו.

מדינת ישראל הוקמה כדי לשמש בית לאומי ליהודי התפוצות, ואם יהודים חורמים למגבית, הרי אין דבר נעלה וחשוב יותר מהכוונת הכספים האלה לקליטת עולים בארץ-ישראל, ולא ליצירת גלות נוספת.

אגב, אחד מגדולי הפוסקים בדורות האחרונים היה החת"ם-סופר, מגדולי רבני הונגריה. בספר השאלות ותשובות שלו הוא דן בשאלה שיש לה השלכה על הנושא הנדון. יהודים בהונגריה אספו כספים כפייה ולשיפור של בתי-כנסת בהונגריה. באותו זמן באה פנייה מיהודי ארץ-ישראל ליהדות הונגריה לסייע להם בקליטת עולים בארץ-ישראל וכקיום היוםיומי בארץ. התעוררה אז אצל יהדות הונגריה השאלה: מה לעשות, האם להפנות את המשאבים שרוכזו למטרת בניית בתי-כנסת בהונגריה ליהדות הונגריה, או להפנותם ליהודי ארץ-ישראל? החת"ם-סופר משיב בארוכה ומביא ראיות, ובין השאר הוא מסתמך על פסיקה של הרמב"ם, גדול הפוסקים היהודים בכל הדורות, ומוכיח בעליל מהמקורות שלנו, שיש להפנות את המשאבים בראש ובראשונה ליהודי ארץ-ישראל, הגם שהכספים נאספו בשביל יהדות הגולה, והגם שיש פסיקה הלכתית שאין משנים יעד של כספי צדקה. במקרה זה, פוסק החת"ם-סופר, יהדות ארץ-ישראל קודמת. והוא מסתמך בפסקו זה על פסיקה מעניינת של הרמב"ם. הרמב"ם אומר, שאם לא יהיה קיום יהודי בארץ-ישראל, לא יהיה קיום ליהדות העולם כולו. הערובה לקיומה של יהדות העולם היא יישוב יהודי פורח ומשגשג בארץ-ישראל. אשר על כן פסק הלכה למעשה החת"ם-סופר, שיש להפנות את כל המשאבים ליהודי ארץ-ישראל.

אם הדברים נאמרו ביחס לכספים שנאספו ליהדות הגולה, על אחת כמה וכמה הדברים יפים, שרירים וקיימים ביחס לכספי המגבית היהודית, שידוע שהם נאספים בראש ובראשונה למען יהודי ארץ-ישראל.

אשר על כן, גם מבחינה הלכתית-יהודית אין ספק שאין רשות לארגונים היהודיים בארצות-הברית לשנות את היעד של כספי המגבית היהודית ויש להפנות את הכספים הללו לקליטת עולים בארץ-ישראל.

אתייחס כעת לכמה דברים שהוזכרו בדברייכם. אשר למספר שחבר הכנסת גור הוזכיר כאן, כאילו השנה היו 21,000

לי ספק שהממשלה מעוניינת בכך. אבל, אני חייב לומר — ואמרת את הדברים היום לנשיא — במציאות נושא העלייה הוא נושא כאוב. לכן אני מתכוון, בלי נדר, להעלות בממשלה את כל נושא העלייה.

אינני בא להאשים ברגע זה את הממשלה. אני קובע עובדות כשר חדש בנושא הקליטה. התחלתי ללמוד את הדברים, ואני רואה שהנושא כאוב עד למאוד. אני לא מאשים שום פורום ברגע זה. זוהי עובדה. אני מקווה שהממשלה תתגייס ותבין שחייבים להתייחס לנושא הקליטה באמות-מידה שונות מכלל נושא אחר, פרט לביטחון.

אין ספק, צדק חבר הכנסת גור. דומני שהוא אמר בדבריו, שאחרי נושא הביטחון, הנושא הראשון במעלה חייב להיות קליטת עולים. בנפשונו הדבר. אם לא תהיה עלייה המונית, כל קיומנו בארץ הוא עומד בסכנה.

לכן, בעזרת ה', אשתדל לעשות כל שביכולתי כדי לתקן את מה שצריך לתקן בנושא הקליטה.

אשר לדיון במליאת הכנסת, אשמח אם יתקיים דיון בנושא הזה. אולי הדיון יסייע לנו למצוא פתרון למכאובים של הקליטה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אדוני השר מציע לקיים דיון במליאה?

השר לקליטת העלייה י"ח פריץ:

כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אם אין הצעה אחרת, אני מעמיד להצבעה את ההצעה לקיים דיון במליאה בשתי ההצעות לסדר-היום שהעלו חברי הכנסת מ' פרוש וא' גור.

ה צ ב ע

ההצעה לכלול את הנושאים שהעלו חברי

הכנסת מ' פרוש וא' גור בסדר-היום נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

פה אחד הוחלט לקיים דיון במליאה בנושא החשוב הזה. אני מקווה שהנשיאות תחליט שהדיון הזה יתקיים בהקדם, כי הנושא הוא באמת מן החשובים ביותר שאנחנו דנים בהם, אם לא החשוב ביותר.

יו. הצעה לסדר-היום

דרך קבלת ההחלטות בכל הקשור לעליית יהודי מרוקו וביצוען

היו"ר מ' וירשובסקי:

הסבלנות והסובלנות הן ביד, הבריות איננה ביד.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני מאחל לך בריאות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה רבה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני כשלושה שבועות זכו לפרסום רב מעל דפי העיתונות גילוייו של מר איסר הראל על-אודות פרשת עלייתם של יהודי מרוקו ארצה בשנות ה-50. בין היתר, הוא מספר, כבדרך אגב, על הסלקציה שערכו אנשי

ישירות לארצות-הברית. כאשר אמרו לו שכאן קולטים עולים ולא מהווים תחנה להעברת עולים מגולה לגולה, הוא לא היה מוכן לקבל את הדברים. איכשהו הדברים התגלגלו והגיעו לעיתונות כפי שהגיעו. אבל למעשה הסיפור אינו נכון.

עכשיו לבעיית הבודדים. באותה הזדמנות של ביקורי כשדה התעופה בלוד היו שם גם עיתונאים ומסרתי להם את העובדות. בודקתי את נושא הבודדים, ואכן, אמת ויציב, קיימת בעיה חמורה של קליטת בודדים בארץ-ישראל. אמרתי באותה הזדמנות לפני עיתונאים — דומני שאני מזהה את אחד העיתונאים, מר קיפר, היושב ביציע וישוב גם שם — שזוהי שעוררייה, והיא זועקת עד השמים. אסור להבדיל בין דם לדם, בין דין לדין, בין אדם לאדם, ואין הבדל בין משפחה לבין בודד.

חוק השבות מאפשר לכל יהודי באשר הוא יהודי לשוב לביתו הטבעי בארץ-ישראל. הוספתי ואמרתי, שכן זה גם על-פי ההלכה היהודית. חוק השבות מעוגן במודע ושלא במודע כתפיסה הלכתית יהודית מקורית. על-פי ההלכה היהודית כל יהודי בעולם ביתו הטבעי הוא בארץ-ישראל והוא זכאי לעלות לארץ. אסור לעשות שום מניעה, וודאי וודאי שאנחנו מצווים לעשות הכול כדי להקל את קליטתו של כל יהודי.

אמרתי באותה הזדמנות כהאי לישנא: בעזרת ה', לא אשקוט ולא אנוח עד אשר ימצא פתרון נאות לקליטת הבודדים. יש בעיה. קשה לי להבין איך הנושא הזה של הבודדים נשאר תלוש מן המציאות, ולא אכנס לפרטים.

לצורך בדיקת הנושא ובניסיון לטפל בו, זימנתי אלי את ראשי הסוכנות היהודית לישיבה. השתתפו בה מר דיניץ, מר אורי גורדון, מר מנדל קפלן, הגזבר מאיר שטרית, מר ויתקון, שהוא מנכ"ל הסוכנות, ועוד. בין השאר העליתי גם את בעיית הבודדים.

כמו כן, היום זימנתי אלי את אנשי האוצר והתרעתי על נושא הבודדים, שחייבים למצוא לו פתרון ובדחיפות.

נוסף על כך נפגשתי היום עם הנשיא והבאתי לפניו את מכאוביה של הקליטה בארץ-ישראל. אני שר, אינני רשאי למתוח ביקורת על הממשלה ואינני רוצה למתוח ביקורת. אין לי ספק, שכל שר ושר במדינת ישראל רוצה עולים, רוצה עלייה, רוצה עלייה המונית, רוצה עלייה נוחה, טובה. אין

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 227, בנושא: דרך קבלת ההחלטות בכל הקשור לעליית יהודי מרוקו וביצוען — מטעם חבר הכנסת שלמה דיין. בבקשה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, הרשה לי לבכר אותך לרגל בחירתך.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה רבה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אני מאחל לך בריאות, ומקווה שתעשה את עבודתך מתוך סבלנות וסובלנות.

"גרמניה לא היתה לנו שליטה, אף לא בעיר. אך ביחס לעלייה ממרוקו, הברירה בידינו. יש למנוע עלייתן של משפחות ללא מפרנסים ולאסור כואם של חולים ונכים על חשבון העם היהודי". אין צורך להוסיף פירושים על הדברים החמורים הללו ועל חלקו הפעיל של ד"ר שיבא בפרשת הסלקציה.

רבתי חברי הכנסת, מי שלא חי במרוקו באותם ימים אפלים לא יוכל להבין את גודל הכאב והצער, שבחלקו לא פג עד היום, של משפחות שנאלצו לעמוד בדילמה הקשה של הפקרת החולים והקשישים. תחת המשטר העוין באותם ימים לא היה לנשאים כל ביטחון בחייהם. מפעם לפעם אף נפוצו שמועות על פוגרומים ועל הסכנה הנשקפת לחיי היהודים.

לשבתם של פעילי העלייה המסורים יש לציין, כי במשך כל התקופה האמורה הם התריעו בפני הממשלה דאו והסוכנות היהודית על הסכנות הנשקפות, אך ידם של אלה שביקשו יסודות פרודוקטיביים בלבד היתה על העליונה במשך תקופה ארוכה.

כמי שחי בחלק מהתקופה ההיא אני יכול להעיד, כי רוב-רובן של המשפחות עמדו בניסיון ולא הפקירו את יקיריהן. כאשר בוטלה הגזירה, רבים מהם כבר לא יכלו מסיבות שונות לעלות ארצה. אחרים, שהשאירו אחריהם בני משפחה, בעיקר קשישים, הדבר הותיר פצע פתוח בלבם עד היום הזה.

אדוני היושב-ראש, הפרשה האומללה הזאת, כל זמן שלא תיחקר עד תומה, מטילה צל כבד על החיוה הציונית, שלפיה מדינת ישראל קמה בשביל העם היהודי. שכן, מאן משמע ההיפך, שהעם היהודי נוצר כדי לספק יסודות פרודוקטיביים למדינת ישראל. בפירוש אני רוצה לגלוש כאן להרחבת הנושא, שיש לו סימוכין אחרים מפרשיות אחרות בתקופת טרום-המדינה.

בשם כל המשפחות שנפגעו בעקבות אותה מדיניות, אני תובע להקים ועדת חקירה, שתלכן את הנושא ותקבע שיעורי פיצוי לנפגעים. אם על פרשת רצח היסטוריון מלפני 50 שנה, רצח ארלוזורוב, שאין לה השלכה על אלה החיים היום, הקימו ועדת חקירה — נושא זה, שרבים מאתנו עוד כוואכים אותו בלבם, על אחת כמה וכמה יש להקים ועדה ציבורית, שתדאג, בין היתר, להכליל את הפרק העגום הזה בספרי ההיסטוריה הנלמדים בבתי-הספר, שכן גם מכישלונות יש ללמוד ולהפיק לקחים.

על כן אני מבקש לקיים דיון במליאה בנושא.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת דיין, עמדת יפה במסגרת הזמן.

השר לקליטת העלייה מתבקש להשיב על ההצעה לסדרהיום. בכקשה.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כשר הקליטה קשה לי לגבש עמדה או להציב כאן עמדה ביחס לרבנים שנאמרו. יש כאן האשמה חמורה מאוד, נוקבת מאוד, מצערת מאוד כלפי גורמים מסוימים, שהיו ממונים, בתחילת שנות ה-50, על נושא הקליטה בארץ-ישראל.

אין בידי כלים לבדוק את הנושא, אם יש בו אמת אם לאו. אחרי הכול, הדברים התפרסמו בספר מסוים, בכתבות מסוימות בעיתון. זה עדיין לא מהווה מסמך משפטי.

הסוכנות, בהכונת ממשלת ישראל, בין העולים, כאשר המטרה הברורה היתה להעלות ארצה רק צעירים ובריאים, בעוד מבוגרים וחולים עתידים היו להיות מופקרים לגורלם.

הראל עצמו, ועמו כמה אישים בעלי לב, התנגדו לכך בתוקף, אך בפועל, במשך עשר שנים כמעט, נמנעה עלייתן ארצה של משפחות רבות, שסירבו להפקיר את יקיריהן.

רבתי חברי הכנסת, ליוצאי מרוקו לא היו הדברים בגדר סוד כלל. אנו חוונו אותם על בשרנו. השאלה שהטרידה אותנו כעשורים האחרונים היתה, מדוע אין הדברים מתפרסמים ואינם מעוררים סערה ציבורית, שבעקבותיה יוקעו כל הנוגעים בדבר. אך הנה הדברים מתפרסמים, ולמעשה הם כבר התפרסמו בספרו של שמואל שגב "מבצע יכין", שיצא לאור בשנת התשמ"ד.

ואולם, הנושא ירד מהכותרות מייד לאחר שהועלה. מי שקורא היטב את המאמרים בעיתונות בנושא זה רואה בעליל, שפרשת הסלקציה מובלעת בתוך פרשת העלייה כולה. איש אינו מגיב, איש אינו דורש ביור וחקירה.

מאחר שרבותינו ז"ל אמרו: במקום שאין איש השתדל להיות איש, ולאחר פניות רבות של אישי ציבור מבני העדה המרוקנית, נטלתי על עצמי להעלות את הנושא הכואב הזה על סדר-יומיה של הכנסת ועל סדר-היום הציבורי, עד אשר יוקעו בעליל כל המעורבים בנושא ותוקם ועדה בהשתתפות חוקרים והיסטוריונים, שתאיר את אחת הפינות האפלות בתולדות המדינה.

כמה זכתה דווקא העלייה המרוקנית, לעומת יתר העליות, לעבור תחת שבט הסלקציה? אין ככוונתי. חלילה, לעורר כאן יצרים עדתיים. אך ודאי שלדעות קדומות מסוימות כלפי יהדות צפון-אפריקה היתה השפעה רבה על מעצבי המדיניות. מי שסבור שאני מגזים בדברי אלה, מוזמן לגשת לספריית הכנסת ולעין בסדרת מאמרים שנתפרסמו בעיתון "הארץ" בשנת 1949 על-ידי העיתונאי אריה גלבלום, כדי לעמוד על הלוך-הרוח ששרר בארץ באותה תקופה.

הסלקציה החלה בשנת 1951, ובתחילה הושוותה בטענה שאין מערכת הבריאות יכולה לקלוט חולים במחלות שונות, שלפי ההשעמות רב היה מספרם בקרב יהודי צפון-אפריקה. אך עד מהרה יצא המרצע מן השק.

אני מצטט מספרו המצוין של מר שמואל שגב את הקריטריונים שהעבירה הנהלת הסוכנות לשליחי העלייה. ואלה הנהחיות שקבעה הנהלת הסוכנות היהודית: "80% מן העולים מארצות אלה צריכים להיבחר מקרב המועמדים לעליית הנוער, חלוצים החברים בגרעינים התיישבותיים, בעלי מקצוע עד גיל 35 ומשפחות שהמפרנס בהן הוא עד גיל 35. 20% מכלל העולים מאותן ארצות יוכלו להיות בגיל שמעל 35 שנה, אך כתנאי שהם יתלו למשפחות שהמפרנס בהן הוא צעיר ובעל כושר עבודה". סוף ציטוט.

מאחר ש-80% ועוד 20% הם 100%, רבתי חברי הכנסת, הרי שהמשמעות הברורה היא, שכל החלק באוכלוסייה שלא יכול לפרנס את עצמו יישאר במקום מגוריו, ללא משען כלכלי, ויפקד לחסדי השלטונות הערביים העוינים.

אפשר להביא עוד ציטוטים כהנה וכהנה. אך דבריו של אחד מראשי המצודים בסלקציה מדברים בעד הכול. וכך אמר ד"ר שיבא, מנכ"ל משרד הבריאות באותם ימים, ואני שב ומצטט מתוך ספרו של שמואל שגב "מבצע יכין", עמ' 47:

י"פגם — אין ספק שדיון כזה יהיה לברכה, כאשר הוא ימנע שגיאות מעין אלו בעתיד.

אני חוזר ואומר: אינני יודע אם הדברים נכונים. כל מה שאמרת הוא: זה נורא אם אכן אמת הדבר. אני משוכנע שלאחר שיתקיים דיון במליאה תהיה החלטה להעביר את הנושא לאחת הוועדות לליכון, ללמידה, לבדיקה. מכל מקום, אני בעד דיון.

היו"ר מ' וירשובסקי:

השר מבקש שיהיה דיון במליאה. האם יש הצעה אחרת? אין.

אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הנושא של ההצעה לסדר-היום מס' 227 של חבר הכנסת שלמה דיין לדיון במליאה. מי בעד?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — רוב

נגד — אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של

הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

הוחלט לקיים דיון במליאה בנושא הזה, בתאריך שייקבע.

מכל מקום, אם יש אמת בדברים אלה, הרי אני מנצל את הבימה הכבודה הזאת כדי למחות בצורה החריפה ביותר האפשרית כלפי גישה מסולפת, מעוותת, אנטי-יהודית, אנטי-מוסרית. שהיתה שרירה באותם ימים, אם אכן נכון הדבר שהיא היתה שרירה.

אשר על כן, אין לי התנגדות שיהיה דיון בנושא הזה במליאה. אשמח שיהיה דיון. אשמח שתקום ועדת חקירה, שתבדוק את הדברים, לא על-מנת לגרד פצעים שאולי נגלדו, אלא על-מנת להפיק לקחים, כפי שאמר ידידי הרב שלמה דיין, ביחס לעליות הבאות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אדוני השר, אתה יכול, כמוכן, להציע לקיים דיון במליאה. זו הפרוגטיבה שלך. כיוון שאינך יודע, כיוון שאתה משער, האם לא היה עדיף שהדיון יתקיים בוועדה, שתלבן את הדברים ואחר כך תראה אם יש מקום לעשות משהו? כדי לברר את העובדות — אין המליאה נראית לי המקום המתאים לכך. מכל מקום, זכותך להציע.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

אני תומך בדיון במליאה כדי שהדברים לא יוצפנו. אולי נעשו דברים. אינני יודע. נעשים לפעמים דברים שאינם כשורה, מתוך אמונה שאפשר להסתיר דברים ואפשר להטמין דברים. אם יתברר שנעשו דברים מעוותים, ואם תיפתח באחד הימים תיבת פנדורה והדברים יצוצו ואנשים שהיו אחראים שם

יח. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר מ' וירשובסקי:

לפני שאנחנו ניגשים להצעה האחרונה בסדר-היום, הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת:

יט. הצעה לסדר-היום

פעילות "הסיירת הירוקה" בגליל

אנשי "הסיירת הירוקה" יצאו נגד אורח בדואי ששמו אברחם-סיון מבר-אל-מכסור, המחזיק כדן כמה אלפי דונמים מקרקעות המדינה באזור מאגר בית-נטופה, בחכירה, כשטח המשמש מרעה לבקר. הם תוקפים אותו בטענה, כי הוא פלש עם עדרו לשטחים נוספים, וביניהם שטחי אש של צה"ל, שלא כדן.

בדואי אחר, ששמו אבר-מג'ד, שגם הוא מתגורר באזור בית-נטופה, מחזיק ברשותו 4,000 דונם בחכירה באזור סירין. הוא טוען, כי אנשי "הסיירת הירוקה" תוקפים אותו בטענה, כי ניסה לספח לעצמו שטחים נוספים על-ידי גידור. האיש השיג צו מניעה של בית-המשפט, ולמרות זאת אנשי "הסיירת הירוקה" יוצאים נגדו.

"הסיירת הירוקה" ניסתה לפנות גם את עלי שובלי, המתגורר בכפר ערב-א-שבלי לרגלי התבור, משטחים שברשותו באזור גבעת-המורה. אולם הוא השיג צו מניעה זמני למניעת פינוי על-ידי הקרן-הקיימת, עד לגמר הדיון

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 280: פעילות "הסיירת הירוקה" בגליל — מאת חבר הכנסת מיכה גולדמן. בבקשה.

מיכה גולדמן (המערך):

אדוני היושב-ראש, זה יום רביעי אחר-הצהריים, והכנסת ריקה.

עדנה סולודר (המערך):

עוד יהיו לך ימי רביעי רבים כאלה.

מיכה גולדמן (המערך):

אני מקווה שזה רק בימי רביעי. לצערי הרב, כל חברי הכנסת ממהרים. אני בטוח שכל אחד מהם עסוק.

אדוני שר החקלאות, ברצוני להביא בפניך כמה עובדות לגבי החזקת קרקעות מדינה בידי בדואים בגליל ופעילות "הסיירת הירוקה".

ולביקורתה של משטרת ישראל, וכאשר דרוש, לביקורת בתי-המשפט ומבקר המדינה.

עד היום, במאות משפטים בנושאים שהיו באחריות ובטיפול של "הסיירת הירוקה", הן כתובעת והן כנתבעת, הוכח ונמצא כי הסיירת פועלת כחוק. אף בתי-המשפט העליון, כשבתו כבית-דין גבוה לצדק, אישר את פעילותה של הסיירת בפסקי-דין שיצאו מתחת ידו בנושאים שהוכחו לפניו.

פעולות "הסיירת הירוקה" בצפון ובגליל הן רבות. לא ידוע לי על תלונה שהוגשה נגד אנשי "הסיירת הירוקה" בגין פגיעה ברכוש של כדואים או של אחרים בצפון ובגליל. עם זאת, הפעולות שנעשו לאחרונה על-ידי הסיירת כללו, בין השאר, פינוי עדר שפלש לשטח צבאי סגור ליד גבעת-המורה; הריסת גדר שהוקמה ללא רשות על אדמת מדינה בשטח קיבוץ גשר תוך ניסיון לתפוס חזקה בקרקע; הריסת מכלאה שהוקמה בשטח צבאי סגור ליד קיבוץ גלעד; עקירת עצים שניטעו על אדמת מדינה בנחל-עירון ועוד. אם פעולות אלו כלולות בכונת ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת גולדמן, הרי כולן נעשו על-פי החוק ונועדו לשמור על אדמות הלאום.

מי שפועל על-פי החוק נהנה מסיוע של "הסיירת הירוקה", ומי שפוגע בחוק, או בקבוצת החוקים המסורים לטיפוליה של הסיירת, אל לו להלין אלא על עצמו.

לאחרונה הועברו על-ידי תלונות גם למערכת הביקורת הפנימית וגם לאנשים העוסקים בנושאים אלה כמשרד החקלאות. גם תלונה אחת מהסוג שהעלה כאן היום חבר הכנסת גולדמן הועברה לבידיקה. כאשר תהיה לי תשובה עניינית אשיב על כך, אם ישירות ואם, במקרה הצורך, מעל בימת הכנסת.

חבר הכנסת גולדמן הציג כמה שאלות אינפורמטיביות. אני מצטער על ששאלות אלה לא הופיעו בהצעה לסדר-היום, ועל כן אין לי היכולת לתת עליהן תשובה. אם הן תוצגנה בשאלתא בכתב או בשאלתא בעל-פה, אשמח לענות עליהן. על רוכן אוכל לתת, לאחר בדיקה, תשובה שלא כאמצעות הפרוצדורה של הכנסת.

אני מציע, אדוני היושב-ראש, כי הכנסת תקבל את הודעתי זו ותסיר את הנושא מסדר-היום — או שהיא לא תסיר אותה מסדר-היום בנוסח הפרלמנטרי, אלא חבר הכנסת הנכבד שהציע את ההצעה יקבל את תשובתי כתשובה נאותה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

זו הפרוגטיבה של חבר הכנסת המציע.

מיכה גולדמן (המעריך):

אני מקבל את תשובת השר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה רבה.

ב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

שעת-חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון מס' 16): הוראות בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין; וכן הוראות בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקונים מס' 3, 4 ו-5). תודה.

היו"ר א' וירשובסקי:

תודה.

בבית-המשפט. למרות זאת, משניסה לגדר את השטח, מנעה זאת ממנו "הסיירת הירוקה", בטענה כי הוא מסיג גבול. הגדרות הסדר ולאיש נגדם נזק על-ידי כך.

אדוני השר, ברצוני לברר כמה שאלות:

האם בדקו אנשי "הסיירת הירוקה" בדיקה יסודית ומעמיקה את היקפי השטחים המדוברים, תוך מידה מדויקת של מודר מוסמן? מה הם אמצעי הפיקוח ו/או הענישה שבסמכות "הסיירת הירוקה" נגד אזרחים, יהודים או ערבים, שמסיגים גבול ומשתמשים בשטח המדינה שלא כדין? מה הן פעולות הביקורת על פעולות "הסיירת הירוקה" למען לא יקופחו אזרחים המחזיקים בשטחים שנמסרו להם כדין על-ידי המדינה?

ולבסוף, אני מוקיר את תרומתו של המגזר הברואי למדינה, ולביטחון בעיקר, דרך שירות בצה"ל. אולם אם אכן נכונות טענותיה של "הסיירת הירוקה", הרי יש להדגיש כי כל אזרח במדינה כפוף לחוקי המדינה ולסדריה ואותם הוא חייב למלא.

אני מבקש להציע שהנושא יידון במליאה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת גולדמן. אבקש משר החקלאות להשיב על ההצעה לסדר-היום.

שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, "הסיירת הירוקה" פועלת מטעם משרד החקלאות ומינהל מקרקעי ישראל, על-פי חוקי המדינה, זה 12 שנה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זו פגיעה בזכויות תושבי המדינה באופן שיטתי.

שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:

הסיירת פועלת בכל שטחי מדינת ישראל, ותפקידיה רבים ומגוונים ונובעים מכמה חוקים שהועברו אליה על-ידי כמה משרדים. בין תפקידיה: השמירה וההגנה על קרקע הלאום; השמירה על מים; השמירה נגד השתלטות, נגד גנבה, נגד שוד, נגד זיהום; נגד פגיעה והשחתה של מים; שמירה על ערכי טבע ועל קרקע; סיוע לחקלאים בהגנה על רכושם ויבוליהם; סיוע לצה"ל בשמירה על שטחי אש מטעם תקנות וחוקים שצה"ל העמיד להם או ביקש מהם להפעיל במערכות של הסיירת; סיוע באיתור שטחי מרעה והסדרת הרעייה; סיוע ל"מקורות" בשמירה על קווי המים של המדינה ושל "מקורות"; מניעת גנבת מים וזיהום; וכן תפקידים רבים נוספים אשר, כפי שאמרתי, מוטלים על הסיירת על-ידי משרדי ממשלה שונים.

הסיירת משרתת את המגזר החקלאי ומטפלת בכל פולש ומסיג גבול, בין שהוא יהודי ובין שהוא ערבי, או כל אדם אחר. הסיירת כפופה לביקורת הפנימית של משרדי הממשלה

היו"ר מ' וירשובסקי:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

החלטות ועדת הכספים המאשרות הוראות בצו

כא. שאלות ותשובות

היו"ר מ' וירשובסקי:

שר החקלאות ישיב על שתי שאלות. הראשונה, שאלת מס' 43 של חבר הכנסת תופיק זיאר. חבר הכנסת תופיק זיאר איננו באולם. התשובה תימסר לפרוטוקול.

43. עקירת עצי זית

חבר הכנסת ת' זיאר שאל את שר החקלאות ביום י"ד בטבת התשמ"ט (22 בדצמבר 1988):
ביום 1 בדצמבר 1988 עקרו אנשי קרן-הקיימת לישראל מספר רב של עצי זית משטח של כ-20 דונם באדמות הכפר מוסמוס, והעבירו אותם למקומות אחרים. יש לציין, שנושא הבעלות על הקרקע שממנה נעקרו העצים נמצא בבירור משפטי.

ברצוני לשאול:

1. מדוע נעקרו עצי הזית ולאן הועברו עצים אלה?
2. על סמך מה ביצעו אנשי קרן-הקיימת לישראל את המעשה הזה, והאם העניין הוא בבחינת סוב-יודיציה?
3. האם נשקלה האפשרות שאנשי קרן-הקיימת לישראל יחזירו את עצי הזית למקומם?

תשובת שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הדבר בוצע על-פי סעיף 18 לחוק המקרקעין, והשתילים מוחסנים ברשות קרן-הקיימת לישראל.
2. לחלק הראשון — ראה תשובה מס' 1; לחלק השני — לא.
3. לא.

היו"ר מ' וירשובסקי:

שר החקלאות ישיב על שאלת מס' 74 של חבר הכנסת אליעזר מזרחי.

שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:
אינני רואה אותו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

גם תשובה זו תימסר לפרוטוקול.

74. שביתת "מקורות"

חבר הכנסת א' מזרחי שאל את שר החקלאות ביום כ"ח בטבת התשמ"ט (5 בינואר 1989):

פורסם כי חברת "מקורות" פתחה ביום י"ב בטבת התשמ"ט, 19 בדצמבר 1988, בשביתה כללית. הדבר עלול לפגוע באספקת המים בארץ ולגרום לשיבושים אחרים הכרוכים בכך.

ברצוני לשאול:

1. מה עושה משרדך כדי להפסיק מיידית את השביתה?
2. מה עושה משרדך כדי למנוע שיבושים העלולים לנבוע, כתוצאה מהשביתה, באספקת המים?

תשובת שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בין עובדי "מקורות" להנהלה נוצר סכסוך עבודה. סכסוך העבודה אושר על-ידי ההסתדרות, והעובדים הכריזו על שביתה אזהרה של 24 שעות. העילה להכרזת סכסוך העבודה היא, שעובדי "מקורות" תובעים להחיל עליהם את הסכמי השכר לשנים 1988 — 1990, דהיינו 5% בשנת 1988/89 ו-6% בשנת 1989/90. הסכם השכר של "מקורות" צמוד לזה של "כור", וכתוצאה מהמצב של "כור" לא מתבצע ההסכם לא ב"כור" ולא ב"מקורות".

בין העובדים להנהלת "מקורות" מתנהל משא-ומתן, בשיתוף עם רשות החברות הממשלתיות. המשא-ומתן נמשך, ואיום השביתה טרם הוסר.

אני מקווה שהסכסוך יסתיים לשביעות רצון כל הצדדים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה רבה, אדוני שר החקלאות.

כזה תם סדר-היום של הישיבה דהיום. הישיבה הבאה תחלים ביום שני בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 17:43.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות כ"ה — כ"ז

- א. הצעת סיעות חד"ש ואגודת ישראל שלא להחיל דין
רציפות על הצעות חוק.
ב. שביתת רעב של ראשי יש"ע מול בניין משרד ראש
הממשלה — הצעת חבר הכנסת מ' איתן.
ג. הכנסת בעבודתה — 40 שנה לכינונה.
ד. הצעת חוק לחיקון פקודת החברות (מס' 3)
התשמ"ח — 1988 (לקריאה ראשונה).
ה. הצעות לסדר-היום.
ו. שאלות וחשובות.
- ז. שאלות בעלי-פה.
ח. היערכות יישובי קו העימות בגבול הצפון — הצעת חבר
הכנסת י' גולדברג.
ט. המצב בחקלאות ובמערכותיה — הצעת חבר הכנסת
פ' גרופר.
י. עוני בעקבות המשבר בחקלאות — הצעת חבר הכנסת
מ' גולדמן.
יא. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות כ"ה וכ"ז

- 98—101. הצלת יהודי תימן — הצעות חברי הכנסת
א' מורחי, ע' עלי וא' גמליאל.
102—103. המשרד לאיכות הסביבה — הצעות חברי הכנסת
ד' צוקר וש' דורון.
104—110. כנס בהשתתפות חברי הכנסת ונציגי אש"ף —
הצעות חברי הכנסת יצ' לוי, ח' מירום, י' שריד, י' צבן,
צ' הנגבי, א' ולדמן ור' זאבי.
111. תוכנית חירום לבלית האבטלה — הצעת חברת הכנסת
ש' ארבל-אלמוזלינו.
112. האבטלה בין האקדמאים הערבים במדינת ישראל —
הצעת חבר הכנסת ע' דראושה.
113—114. הקמת מועצת יהודה החופשית — הצעות חברי
הכנסת ד' צוקר וא' בורג.
115. אימוץ ילדים מחוץ-לארץ בישראל — הצעת חברת
הכנסת ע' סולודר.
116. הבחינות לבוגרי הפקולטות לרפואה שסיימו את
לימודיהם בחוץ-לארץ — הצעת חבר הכנסת ח' טובי.
117. הסכנה הביטחונית ותאונות הדרכים ברחוב כר-אילן
בירושלים — הצעת חבר הכנסת ש' דיין.
118. צמצום היקף הסיוע מטעם המגבית בארצות-הברית
לקליטת עלייה בישראל — הצעת חבר הכנסת מ' פרוש.
119. קליטת העלייה ודרישת המגבית היהודית בארצות-
הברית לקצץ 50 מיליון דולר מכספי הסוכנות היהודית
לטובת קליטת נושרים בארצות-הברית — הצעת חבר
הכנסת א' גור.
120. דרך קבלת ההחלטות וביצוען בכל הקשור לעליית יהודי
מרוקו — הצעת חבר הכנסת ש' דיין.
121. פעילות "הסירות הירוקה" בגליל — הצעת חבר הכנסת
מ' גולדמן.

ג. הרכב הוועדות של הכנסת השתים-עשרה*

ועדת הכנסת

חבר הכנסת	הסיעה	חבר הכנסת	הסיעה
1. חיים קורפו — יו"ר	הליכוד	13. רפאל פנחסי	ש"ס
2. שרה דורון	הליכוד	14. מנחם פרוש	אגודת ישראל
3. פנחס גולדשטיין	הליכוד	15. רן כהן	ר"צ
4. ראובן ריבלין	הליכוד	16. יצחק לוי	מפד"ל
5. אוריאל לין	הליכוד	17. חופיק טובי	חד"ש
6. צחי הנגבי	הליכוד	18. גאולה כהן	התחיה
7. חיים רמון	המערך	19. יאיר צבן	מפ"ם
8. בנימין בן-אליעזר	המערך	20. רפאל איתן	צומת
9. שבח וייס	המערך	21. יאיר שפרינצק	מולדת
10. נואף מסאלחה	המערך	22. אברהם פורז	המרכז — שינוי
11. רענן כהן	המערך	23. משה רפאל גפני	דגל התורה
12. מיכה גולדמן	המערך		

* הרכב הוועדות של הכנסת האחת-עשרה, להלן עמ' 754.

ועדת הכספים

חבר הכנסת	הסיעה	חבר הכנסת	הסיעה
1. מיכה חריש — יו"ר	המערך	15. עדנה סולודר	המערך
2. עובדיה עלי	הליכוד	16. נאוה ארד	המערך
3. גדעון גדות	הליכוד	17. גדליה גל	המערך
4. אריאל ויינשטיין	הליכוד	18. עמיר פרץ	המערך
5. דן תיכון	הליכוד	19. שמעון שטרית	המערך
6. פסח גרופר	הליכוד	20. אלי בן-מנחם	המערך
7. יגאל הורביץ	הליכוד	21. אפרים גור	המערך
8. אהרן אבוחצירא	הליכוד	22. רענן כהן	המערך
9. יעקב שמאי	הליכוד	23. חיים אורון	המערך
10. שאול עמור	הליכוד	24. יאיר לוי	ש"ס
11. מיכאל איתן	הליכוד	25. אברהם ורדיגר	אגודת ישראל
12. אברהם רביץ	הליכוד (דגל התורה)	26. שולמית אלוני	ר"צ
13. נציג	הליכוד	27. יגאל כיכי	מפד"ל
14. חיים רמון	המערך		

ועדת החוץ והביטחון

חבר הכנסת	הסיעה	חבר הכנסת	הסיעה
1. אליהו בן-אלישר — יו"ר	הליכוד	15. שושנה ארבלי-אלמוזלינו	המערך
2. דוד מגן	הליכוד	16. אריה אליאב	המערך
3. בנימין זאב בגין	הליכוד	17. אברהם בורג	המערך
4. עוזי לנדאו	הליכוד	18. בנימין בן-אליעזר	המערך
5. אברהם שריר	הליכוד	19. שבח וייס	המערך
6. חיים קורפר	הליכוד	20. עמנואל זיסמן	המערך
7. פנחס גולדשטיין	הליכוד	21. חגי מירום	המערך
8. זלמן שובל	הליכוד	22. מיכה גולדמן	המערך
9. יהושע שגיא	הליכוד	23. יאיר צבן	המערך (מפ"ם)
10. שרה דורון	הליכוד	24. רפאל פנחסי	ש"ס
11. רפאל איתן	הליכוד (צומת)	25. מנחם פרוש	אגודת ישראל
12. נציג	הליכוד	26. יוסי שריד	ר"צ
13. שלמה הלל	המערך	27. חנן פורת	מפד"ל
14. עוזי ברעם	המערך		

ועדת החוקה, חוק ומשפט

חבר הכנסת	הסיעה	חבר הכנסת	הסיעה
1. אוריאל לין — יו"ר	הליכוד	11. דוד ליכאי	המערך
2. בנימין זאב בגין	הליכוד	12. מיכאל ברזיהר	המערך
3. ראובן ריבלין	הליכוד	13. יוסף עזרן	ש"ס
4. עוזי לנדאו	הליכוד	14. אברהם ורדיגר	אגודת ישראל
5. אהרן אבוחצירא	הליכוד	15. שולמית אלוני	ר"צ
6. נציג	הליכוד	16. יצחק לוי	מפד"ל
7. חיים רמון	המערך	17. מאיר וילנר	חד"ש
8. חגי מירום	המערך	18. אמנון רובינשטיין	המרכז — שינוי
9. אלי דיין	המערך	19. אברהם רביץ	דגל התורה (הליכוד)
10. שמעון שטרית	המערך		

ועדת העבודה והרווחה

חבר הכנסת	הסיעה	חבר הכנסת	הסיעה
1. אורה נמיר — יו"ר	המערך	11. שושנה ארבל-אלמוזלינו	המערך
2. שאול עמור	הליכוד	12. אריה גמליאל	ש"ס
3. מיכאל קליינר	הליכוד	13. שמואל הלפרט	אגודת ישראל
4. יעקב שמאי	הליכוד	14. רן כהן	ר"צ
5. יהודה פרח	הליכוד	15. יצחק לוי	מפד"ל
6. צחי הנגבי	הליכוד	16. צ'רלי ביטון	חד"ש
7. עמיר פרץ	המערך	17. יאיר צבן	מפ"ס
8. נאווה ארד	המערך	18. יאיר שפרינצק	מולדת
9. אלי כן-מנחם	המערך	19. משה רפאל גפני	דגל התורה
10. נציג	המערך	20. עבד-אלוהב דראושה	מפלגה דמוקרטית ערבית

ועדת החינוך והתרבות

חבר הכנסת	הסיעה	חבר הכנסת	הסיעה
1. מיכאל ברזיהר — יו"ר	המערך	12. אריה גמליאל	ש"ס
2. יהודה פרח	הליכוד	13. שמואל הלפרט	אגודת ישראל
3. פנחס גולדשטיין	הליכוד	14. דוד צוקר	ר"צ
4. צחי הנגבי	הליכוד	15. חנן פורת	מפד"ל
5. שאול עמור	הליכוד	16. תופיק טובי	חד"ש
6. נציג	הליכוד	17. נציג	התחיה
7. נציג	הליכוד (צומת)	18. חסיין פארס	מפ"ס
8. אריה אליאב	המערך	19. רחבעם זאבי	מולדת
9. אברהם בורג	המערך	20. אברהם רביץ	דגל התורה
10. נואף מסאלחה	המערך	21. מוחמד מיעארי	הרשימה המתקדמת לשלום
11. חגי מירום	המערך		

ועדת העלייה והקליטה

חבר הכנסת	הסיעה	חבר הכנסת	הסיעה
1. מיכאל קליינר — יו"ר	הליכוד	9. אליעזר מזרחי	אגודת ישראל
2. יגאל הורביץ	הליכוד	10. נציג	חד"ש
3. יהודה פרח	הליכוד	11. אליעזר ולדמן	התחיה
4. שלמה דיין	הליכוד	12. נציג	מפ"ם
5. אפרים גור	המערך	13. יואש צידון	צומת
6. נאווה ארד	המערך	14. יאיר שפרינצק	מולדת
7. נציג	המערך	15. נציג	המרכז — שינוי (מערך)
8. נציג	המערך		

ועדת הפנים ואיכות הסביבה

חבר הכנסת	הסיעה	חבר הכנסת	הסיעה
1. יהושע מצא — יו"ר	הליכוד	10. אברהם שוחט	המערך
2. יהושע שגיא	הליכוד	11. אברהם פורז	המערך (המרכז — שינוי)
3. עובדיה עלי	הליכוד	12. שלמה דיין	ש"ס
4. יוסף גולדברג	הליכוד	13. אליעזר מזרחי	אגודת ישראל
5. אריאל ויינשטיין	הליכוד	14. מרדכי וירשובסקי	ר"צ
6. עדנה סולודר	המערך	15. יגאל ביבי	מפד"ל
7. נואף מסאלחה	המערך	16. תופיק זיאר	חד"ש
8. אלי בן-מנחם	המערך	17. נציג	התחיה
9. אלי דיין	המערך	18. עבד-אלוהב דראושה	מפלגה דמוקרטית ערבית

ועדת הכלכלה

חבר הכנסת	הסיעה	חבר הכנסת	הסיעה
1. אברהם שוחט — יו"ר	המערך	9. נציג	המערך
2. עוזי לנדאו	הליכוד	10. נציג	המערך
3. אוריאל לין	הליכוד	11. יאיר לוי	ש"ס
4. זלמן שובל	הליכוד	12. צ'רלי ביטון	חד"ש
5. פסח גרופר	הליכוד	13. יואש צידון	צומת
6. גדעון גדות	הליכוד	14. אמנון רובינשטיין	המרכז — שינוי
7. גדליה גל	המערך	15. מוחמד מיעארי	הרשימה המתקדמת לשלום
8. עמנואל זיסמן	המערך		

הוועדה לענייני ביקורת המדינה

חבר הכנסת	הסיעה	חבר הכנסת	הסיעה
1. דוד ליבאי — יו"ר	המערך	9. אפרים גור	המערך
2. דן חינוך	הליכוד	10. שמעון שטרית	המערך
3. מיכאל איתן	הליכוד	11. יוסף עזרן	ש"ס
4. ראובן ריבלין	הליכוד	12. דוד צוקר	ר"צ
5. יוסף גולדברג	הליכוד	13. יגאל ביבי	מפד"ל
6. צחי הנגבי	הליכוד	14. נציג	התחיה
7. עמיר פרץ	המערך	15. חיים אורון	מפ"ם
8. אברהם בורג	המערך		

ד. הצעת הוועדה המסדרת בדבר הרכב ועדות הכנסת

הוועדה

הסיעה	ח"כ	כנסת	כספים	ח"כ	חוקה	רווחה	חינוך	קליטה	פנים	כלכלה	ביקורת	ס"ה
ליכוד	40	6	11	11	6	5	5	4	5	5	5	63
מערך	39	6	10	10	6	5	5	4	5	5	5	61
ש"ס	6	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9
אגודת ישראל	5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	8
ר"צ	5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	8
מפד"ל	5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	8
חד"ש	4	1			1	1	1	1	1	1	1	7
התחיה	3	1			1	1	1	1	1	1	1	5
מפ"ם	3	1			1	1	1	1	1	1	1	5
צומת	2	1			1	1	1	1	1	1	1	4
מולדת	2	1			1	1	1	1	1	1	1	4
שינוי — תנועת המרכז	2	1			1	1	1	1	1	1	1	4
דגל התורה	2	1			1	1	1	1	1	1	1	4
הרשימה המתקדמת	1				1	1	1	1	1	1	1	2
המפלגה												
הדמוקרטית הערבית	1				1	1	1	1	1	1	1	2
סה"כ	120	23	25	25	19	19	21	15	17	15	15	194

לסיעות הליכוד והמערך נותרו 5 מקומות, לכל אחת מהן, לאיוש בעתיד על-פי רצונן.

ה. הרכב הוועדות של הכנסת האחת-עשרה ועדת החוץ והביטחון

חבר הכנסת	הסיעה	חבר הכנסת	הסיעה
1. אבא אבן — יו"ר	המערך	13. נציג	מפ"ם
2. בן-אליעזר בנימין	המערך	14. בן-אלישר אליהו	הליכוד
3. כ"ץ-עוז אברהם	המערך	15. מגן דוד	הליכוד
4. חריש מיכאל	המערך	16. דקל מיכאל	הליכוד
5. לין אמנון	המערך	17. מרידור דן	הליכוד
6. דיניץ שמחה	המערך	18. בן-שלמה שמעון	הליכוד (ש"ס)
7. רייס שבח	המערך	19. דרוקמן חיים	הליכוד
8. ברעס עוזי	המערך	20. המר זבולון	הליכוד
9. שריר יוסי	המערך	21. גרופר פסח	הליכוד
10. אמיר יעקב ז'אק	המערך	22. דורון שרה	הליכוד
11. פרץ יצחק	המערך	23. גולדשטיין פנחס	הליכוד
12. נציג	התחיה-צומת	24. אולמרט אהוד	הליכוד

ועדת הכספים

חבר הכנסת	הסיעה	חבר הכנסת	הסיעה
1. שפירא אברהם — יו"ר	הליכוד	13. נציג	מפ"ם
2. ארידור יורם	הליכוד	14. נציג	התחיה-צומת
3. שטרית מאיר	הליכוד	15. דינינו דוד	המערך
4. עלי עובדיה	הליכוד	16. בר-און מרדכי	המערך
5. מצא יהושע	הליכוד	17. סולודר עדנה	המערך
6. קופמן חיים	הליכוד	18. עמר שלמה	המערך
7. גדות גרעון	הליכוד	19. אבוחצירא אהרן	המערך
8. זיגר יצחק	הליכוד	20. רמון חיים	המערך
9. תיכון דן	הליכוד	21. שלום אפרים	המערך
10. ריינשטיין אריאל	הליכוד	22. אמיר יעקב ז'אק	המערך
11. כהן יגאל	הליכוד	23. ארד נאווה	המערך
12. פנחס רפאל	הליכוד (ש"ס)	24. פרץ יצחק	המערך

ועדת הכנסת

חבר הכנסת	הסיעה	חבר הכנסת	הסיעה
1. רייסר מיכאל — יו"ר	הליכוד	6. דורון שרה	הליכוד
2. פרוש פנחס	הליכוד	7. אולמרט אהוד	הליכוד
3. מילוא רוני	הליכוד	8. בן-אליעזר בנימין	המערך
4. איתן מיכאל	הליכוד	9. אמיר יעקב ז'אק	המערך
5. קולס אליעזר	הליכוד	10. אהרן נחמיאס	המערך

חבר הכנסת	הסיעה	חבר הכנסת	הסיעה
11. אדרי רפאל	המערך	18. המר זבולון	חד"ל
12. ליכאי דוד	המערך	19. נציג	ר"צ
13. דיניץ שמחה	המערך	20. נציג	חד"ש
14. וייס שבח	המערך	21. פנחסי רפאל	ש"ס
15. נציג	מפ"ם	22. נציג	מורשה
16. נציג	התחיה-צומת	23. אבוהצירא אהרן	תמ"י
17. עטשי זיידן	שינוי		

ועדת הפנים

חבר הכנסת	הסיעה	חבר הכנסת	הסיעה
1. שילנסקי דב — יו"ר	הליכוד	9. בן-מאיר דב	המערך
2. נסראלדין אמל	הליכוד	10. נציג	מפ"ם
3. וורדיגר אברהם	הליכוד	11. דינין דוד	חד"ל
4. עלי עובדיה	הליכוד	12. נציג	חד"ש
5. ויינשטיין אריאל	הליכוד	13. נציג	הרשימה המתקדמת
6. נחמיאס אהרן	המערך	14. פנחסי רפאל	ש"ס
7. סולודר עדנה	המערך	15. וירשובסקי מרדכי	שינוי
8. דראושה עבד-אלוהב	המערך		

ועדת החינוך והתרבות

חבר הכנסת	הסיעה	חבר הכנסת	הסיעה
1. רז נחמן — יו"ר	המערך	9. נציג	חד"ש
2. הראל אהרן	המערך	10. יוסף יעקב	ש"ס
3. דראושה עבד-אלוהב	המערך	11. נציג	הרשימה המתקדמת
4. זיידאן עטשי	המערך	12. איתן מיכאל	הליכוד
5. שאקי אבנר חי	חד"ל	13. רייסר מיכאל	הליכוד
6. נציג	מפ"ם	14. שליטא בני	הליכוד
7. נציג	התחיה-צומת	15. גולדשטיין פנחס	הליכוד
8. נציג	ר"צ		

ועדת החוקה, חוק ומשפט

חבר הכנסת	הסיעה	חבר הכנסת	הסיעה
1. קולס אליעזר — יו"ר	הליכוד	8. נציג	ר"צ
2. מרדור דן	הליכוד	9. יעקב יוסף	ש"ס
3. שילנסקי דב	הליכוד	10. וירשובסקי מרדכי	שינוי-מפלגת המרכז
4. לין אוריאל	הליכוד	11. לין אמנון	המערך
5. כהן-אבידב מאיר	הליכוד	12. וייס שבח	המערך
6. נציג	התחיה-צומת	13. ליכאי דוד	המערך
7. נציג	חד"ל	14. חיים רמון	המערך

ועדת הכלכלה

חבר הכנסת	הסיעה	חבר הכנסת	הסיעה
1. שפיזר אליהו — יו"ר	המערך	8. שליטא בני	הליכוד
2. עמר שלמה	המערך	9. נציג	מפ"ם
3. שלום אפרים	המערך	10. נציג	התחיה-צומת
4. ארצי יצחק	המערך	11. נציג	חר"ש
5. כהן-אורגד יגאל	הליכוד	12. פרוש מנחם	אגודת ישראל
6. לנדאו עוזי	הליכוד	13. נציג	הרשימה המתקדמת
7. לין אוריאל	הליכוד		

ועדת העבודה והרווחה

חבר הכנסת	הסיעה	חבר הכנסת	הסיעה
1. נמיר אורה — יו"ר	המערך	8. נציג	חר"ש
2. ארד נאווה	המערך	9. בן-שלמה שמעון	ש"ס
3. ארבל-אלמחולינו שושנה	המערך	10. שוסטק אליעזר	הליכוד
4. הראל אהרן	המערך	11. גלור-תעסה מרים	הליכוד
5. פרץ יצחק	המערך	12. ורדיגר אברהם	הליכוד
6. נציג	מפ"ם	13. לין אוריאל	הליכוד
7. נציג	ר"צ		

הוועדה לענייני ביקורת המדינה

חבר הכנסת	הסיעה	חבר הכנסת	הסיעה
1. ליבאי דוד — יו"ר	המערך	7. נציג	התחיה-צומת
2. שאקי אבנר-חי	המערך	8. לנדאו עוזי	הליכוד
3. רמון חיים	המערך	9. מרידור דן	הליכוד
4. הראל אהרן	המערך	10. זייגר יצחק	הליכוד
5. נמיר אורה	המערך	11. תיכון דן	הליכוד
6. נציג	מפ"ם		

ועדת העלייה והקליטה

חבר הכנסת	הסיעה	חבר הכנסת	הסיעה
1. דקל מיכאל — יו"ר	הליכוד	6. ברעם עוזי	המערך
2. לנדאו עוזי	הליכוד	7. נציג	אגודת ישראל
3. שליטא בני	הליכוד	8. נציג	מורשה
4. הכהן מנחם	המערך	9. כהנא מאיר	כך
5. ארצי יצחק	המערך	10. נציג	ר"צ

ה. הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (תיקון — כשירות להיבחר), התשמ"ט — 1988
(הצעת חברת הכנסת ג' כהן)

1. תיקון סעיף 7

בסעיף 7 לחוק הרשויות המקומיות (בחירות). "1) אזרח ישראלי ששמו רשום בפנקס הבחורים
התשכ"ה — 1965, במקום פסקה (1) יבוא:
לאותה מועצה".

דברי הסבר

מוצע להשוות את הזכות להיבחר לעיריות ולרשויות
מקומיות לזו של הזכות להיבחר לכנסת.
קיימת לקונה בחוק, המאפשרת מצב שבו נבחר למשרה
ציבורית אינו חייב להיות אזרח המדינה. לקונה זו גורמת
לסתירה בין מהות התפקיד הנבחר לבין תנאי הכשירות לתפקיד
זה.